

1854

Naiset television urheilu-uutisissa

Helena Collin, Sanna Vuori

Liikuntasosiologian pro gradu –tutkielma

Kesä 1999

Liikunnan sosiaalitieteiden laitos

Jyväskylän Yliopisto

TIIVISTELMÄ

Collin Helena, Vuori Sanna: Naiset television urheilu-uutisissa
Liikuntasosiologian pro gradu –tutkielma, Kesä 1999
Liikunnan sosiaalitieteiden laitos, Jyväskylän Yliopisto

Liikuntakulttuurissa pyritään lisäämään sukupuolten välistä tasa-arvoa. Yhtenä osa-alueena näissä pyrkimyksissä on parantaa naisten ja naisurheilun näkyvyyttä tiedotusvälineissä. Tässä tutkimuksessa selvitettiin naisten asemaa Suomen television urheilu-uutisissa. Tutkimusaineisto koostui kolmen televisiokanavan TV1:n, MTV3:n ja Nelosen urheilu-uutislähetyksistä 25. - 31.1.1999 ja uutisia oli yhteensä 254 kappaletta. Tutkimusaineistosta tehtiin sisällönanalyysi, jossa uutiset luokiteltiin sukupuolen mukaan.

Tutkimuksen tavoitteena oli kuvailla naisten asemaa television urheilu-uutisissa. Naisia koskevien uutisten osuus uutisten kokonaismäärästä oli 16 prosenttia ja ajallisesta kestosta 13 prosenttia. Miesten vastaavat luvut olivat 77 ja 75 prosenttia. Naisia koskevan uutisen keskimääräinen kesto oli 32 sekuntia kun vastaava miehillä oli 39 sekuntia. Urheilu-uutisten kuvista naisten osuus oli 18 prosenttia. Eri kanavien välinen vertailu osoitti, että naisia koskevia urheilu-uutisia oli eniten TV1:n lähetyksissä. Urheilu-uutisten naisurheilun prosenttiosuudet jäivät vielä kauaksi STT:n urheilukalenterista lasketuista naisten kilpailujen ja tapahtumien prosenttiosuuksista (36%). Naiset pääsivät urheilu-uutisissa esille vain seitsemässä eri urheilulajissa, kun sen sijaan miesten lajikirjo sisälsi 24 lajia. Urheilu-uutisten naiset luokiteltiin eri rooliluokkiin. Useimmiten naiset esiintyivät uutisissa urheilijoina. Toiseksi eniten naiset esiintyivät viihdyttäjinä (esim. cheerleader). Muutaman kerran naisten roolina oli urheilijan vaimo tai urheiluvaikuttaja.

Tutkimus osoitti, että naiset ja naisurheilu ovat edelleen esillä television urheilu-uutisissa hyvin vähän ja naisten ja miesten urheilusta uutisoidaan eri tavoin. Naisten ja naisurheilun määrää urheilu-uutisissa olisi lisättävä, jotta se vastaisi naisurheilijoiden määrää tai naisten urheilukilpailujen määrää.

Avainsanat: sukupuoli, televisio, urheilu, uutiset, urheilujournalismi, urheilu-uutiset, sisällönanalyysi

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
1. JOHDANTO	5
2. SUKUPUOLI JA URHEILU	7
3. URHEILUJOURNALISMISTA	10
3.1 URHEILUJOURNALISMIN JA URHEILUN SUHTEESTA.....	10
3.2 URHEILUJOURNALISMIN PIIRTEITÄ.....	13
3.3 NAISET URHEILUJOURNALISMIN KENTÄSSÄ	17
4. NAISET, TELEVISIO JA URHEILU	18
4.1 TELEVISIOTOIMINNASTA	18
4.2 TELEVISION UUTISET	20
4.3 TELEVISION URHEILU-OHJELMAT	23
4.4 NAISET TIEDOTUSVÄLINEISSÄ	25
4.4.1 Naistutkimus ja naistoimittajat	25
4.4.2 Naiset uutisissa	26
4.4.3 Naiset lehdistön urheilujutuissa.....	28
4.4.4 Naiset televisiourheilussa	31
4.4.5 Naisten marginalisoinnin syistä ja seurauksista.....	35
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMISEN VIITEKEHYS	38
6. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	39
7. TUTKIMUSMENETTELY	40
7.1 TUTKIMUSAINEISTON VALINTA JA RAJAUS	40
7.2 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	41
7.2.1 Televisiotutkimuksen erityispiirteitä	41
7.2.2 Sisällönanalyysi	43
7.3 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	45
8. TUTKIMUSTULOKSET	46
8.1 Naisia ja miehiä koskevien uutisten määrät ja kestot	46
8.1.1 Vertailu eri televisiokanavien kesken.....	52
8.1.2 Vertailu naisten ja miesten osuuksiin STT:n urheilukalenterissa	56
8.2 UUTISANKKUREIDEN JA TOIMITTAJIEN SUKUPUOLI	58
8.3 NAISTEN JA MIESTEN URHEILULAJIT.....	59
8.4 UUTISTEN PAIKAT LÄHETYKSISSÄ JA UUTISVALINTAKRITEERIT	63

8.5 SUKUPUOLEEN LIITTYVIÄ ILMAISUJA	65
8.6 NAISTEN ROOLIT URHEILU-UUTISISSA	66
9. POHDINTA	72
KIRJALLISUUS.....	79
LIITTEET	86
LIITE 1. URHEILU-UUTISTEN ANALYSOINTILOMAKE, MIESURHEILIJAT.....	86
LIITE 2. URHEILU-UUTISTEN ANALYSOINTILOMAKE, NAISURHEILIJAT.....	87
LIITE 3. URHEILU-UUTISTEN ANALYSOINTILOMAKE, MUUT MIEHET	88
LIITE 4. URHEILU-UUTISTEN ANALYSOINTILOMAKE, MUUT NAISET.....	89
LIITE 5. URHEILU-UUTISTEN ANALYSOINTILOMAKE, MUUT.....	90

1. JOHDANTO

Sukupuolten väliseen tasa-arvoon liikuntakulttuurissa on alettu kiinnittää huomiota 1990-luvulla. Esimerkiksi naisliikunnan toisessa maailmankonferenssissa Namibian Windhoekissa 19. -22.5.1998 maailman liikuntajärjestöjä kehoitettiin moniin toimenpiteisiin naisten aseman parantamiseksi liikuntakulttuurissa. Yhtenä tavoitteena on naisten näkyvyyden parantaminen tiedotusvälineissä. Tavoitteen saavuttamiseksi tiedotusvälineitä tulee rohkaista antamaan myönteisen ja kokonaisvaltaisen kuvan naisten ja tyttöjen liikunnasta ja urheilusta.

Myös Suomessa on kiinnitetty huomiota naisten vähäiseen näkyvyyteen liikuntaviestinnässä ja siksi Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n Yhteinen maali - tasa-arvo-ohjelmassa vuodelta 1998 yhtenä kohteena on viestintä. Toimenpiteeksi tasa-arvo-ohjelmaan on kirjattu, että SLU etsii yhdessä jäsenjärjestöjensä viestinnästä vastaavien kanssa keinoja parantaa naisten liikunnan ja urheilun näkyvyyttä. SLU suosittaa, että jäsenjärjestöt tiedottavat tasapuolisesti naisten ja miesten urheilusta valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Lisäksi SLU toivoo, että tiedotusvälineet käsittelevät tasapuolisesti naisten ja miesten urheilua ja ottavat huomioon sekä naisten että miesten toiveet urheilusivujen - ja ohjelmien sisällössä. (Yhteinen maali 1998, 15.)

Tässä pro gradu -tutkielmassa on tavoitteena selvittää naisten asemaa television urheilu-uutisissa. Työssä tarkastellaan liikuntaa ja urheilua naistutkimuksen näkökulmasta, jossa sukupuoli on keskeinen käsite ja analyysiväline. Naistutkimus on osoittanut, miten sukupuoleen liittyy aina kysymys vallasta: naiseutta ja mieheyttä säädellään, hierarkkisoidaan ja sanktioidaan suhteessa seksuaalisuuteen, ruumiillisuuteen ja sosiaalisiin identiteetteihin (Koivunen 1997, 209). Myös media säätelee ja hierarkkisoii naiseutta ja mieheyttä. Media luo omalta osaltaan todellisuutta; toisin sanoen se luo käsityksiä sukupuolesta, miehistä ja naisista. Mediassa käydään jatkuvaa keskustelua sukupuolen ja sukupuolten välisten suhteiden merkityksistä (Pirinen 1998a, 19). Usein uskomme

tiedotusvälineistä saamamme viestit niitä kovinkaan paljon kyseenalaistamatta. Mediaan tulee kuitenkin suhtautua kriittisesti. Se on instituutio, joka vaikuttaa voimakkaasti ihmisen sosialisatioon yhteiskuntaan antamalla suhteellisen homogeenisen ja patriarkaalisen kuvan maailmasta (Creedon 1994, 18).

Mediatutkimus on tärkeää, sillä media representoi todellisuutta ja samalla rakentaa sitä luomalla viitekehyksiä, joiden kautta me puhumme, ajattelemme, tulkitsemme, ymmärrämme ja arvotamme ympäröivän yhteiskunnan ilmiöitä (Hall 1992). Täten myös urheilujournalismi rakentaa viitekehyksiä, joiden kautta me näemme, puhumme, ajattelemme ja arvotamme mies- ja naisurheilijoita, urheilijoiden saavutuksia ja sukupuolijärjestystä urheilussa (Pirinen 1997, 290). Media tarkoitetaan tässä työssä vain kolmea eri viestintävälinettä lehdistöä, televisiota ja radiota, joista tutkimuksenkohteeksi on valittu televisio. Mainonta ja uusmedia on rajattu tämän työn ulkopuolelle. Näin ollen median määritelmästä tulee varsin kapea, mutta selkeä.

Sekä media- että liikunta- ja urheilukulttuurit ovat historiallisesti miehiseksi rakennettuja. Urheilujournalismissa miehisuus entisestään korostuu. Urheilujournalismi on sisällöltään hyvin maskuliinista ja naiset ja naisurheilu ovat usein aliedustettuja painetussa ja sähköisessä viestinnässä. Kuitenkin yhteiskunnan eri alueilla on havaittavissa kehitystä sukupuolten välisessä tasa-arvossa ja voisikin olettaa, että 90-luvun lopulla naisten ja naisurheilun asema on parantunut urheilujournalismissa. Yhteiskunnalliset muutokset¹ viime vuosina ovat näyttäneet suuntaviivoja sille, että naisurheilun asemaa parannettaisiin koko liikuntakulttuurissa ja myös urheilujournalismissa. Tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään sitä, onko naisten osuus lisääntynyt aikaisempiin mediatutkimusten tuloksiin verrattuna. Lähtökohtana oli ajatus siitä, että urheilujournalismi on muuttunut tasa-arvoisemmaksi ja naisnäkökulmasta lähtevän mediatutkimuksen antama kuva naisista aliedustettuna sukupuolena on vanhentunut.

Suomessa on tutkittu pääasiassa naisurheilun asemaa lehdistössä, kun taas

¹ Tasa-arvolaki, tasa-arvoprojektit yhteiskunnan eri osa-alueilla.

television urheiluohjelmien ja urheilu-uutisten tutkimus on ollut vähäistä. Ajantasalla olevaa määrällistä tietoa naisista ja naisurheilun asemasta Suomen televisiossa ei ollut saatavilla ennen tätä tutkielmaa, sillä aikaisemmat tutkimukset on toteutettu useita vuosia sitten. Tämän työn tutkimusaineistoksi valittiin kolmen suomalaisen televisiokanavan urheilu-uutislähetykset, jotka nauhoitettiin viikon ajalta 25. -31. tammikuuta 1999. Aineistosta tehtiin sisällönanalyysi, jossa aineisto luokiteltiin sukupuolen perusteella. Sisällönanalyysissä selvitettiin uutisten ja kuvien määrä sekä ajallinen kesto. Uutisissa esiintyvät urheilulajit analysoitiin sukupuolen mukaan. Työssä selvitettiin myös uutisten uutisvalintakriteerejä sekä sitä esiintyikö uutisissa sukupuoleen liittyviä ilmaisuja. Sisällönanalyysiä syvennettiin luokittelemalla uutisissa esiintyneet naiset aineiston perusteella eri rooliluokkiin. Näitä urheilu-uutisten naisten rooleja vertailtiin ns. tavallisten uutisten naisten rooleihin (ks. Halonen 1995, 55).

STT:n urheilukalenteri toimi tutkimuksessa vertailukohteena, sillä usein urheilutoimitukset valitsevat sieltä päivän tärkeimmät tapahtumat. STT:n urheilukalenterin tarjonta tutkittiin myös sukupuolen näkökulmasta. Kalenterista laskettiin naisten ja miesten urheilutapahtumien määrä ja prosenttiosuudet tutkimusviikolla. Näitä verrattiin naisten ja miesten näkyvyyteen urheilu-uutisissa.

2. SUKUPUOLI JA URHEILU

Naistutkimuksessa lähtökohtana on se, että sukupuoli on yhteiskuntaa, organisaatioita ja instituutioita rakenteistava tekijä. Naistutkimus on kyseenalaistanut konventionaalisen tavan tarkastella sukupuolta vain niin sanottuna välttämättömänä taustamuuttujana, joilloin sukupuolen sisältö nähdään muuttumattoman biologisena. Naistutkimus on teoretisoinut myös sukupuolen käsitteen uudella tavalla. Sukupuolta kuvataan käsiteparilla sex/ gender, jossa sex edustaa biologista sukupuolta ja gender sosiaalista sukupuolta. (Acker 1992; Pirinen, 1993; Saarinen 1992.)

Sukupuolen käsitteeseen on tullut naistutkimuksen myötä uusia ulottuvuuksia

myös siten, että sukupuolen käsite analyyttisenä käsitteenä laajennettiin yksilötasolta yhteisötasolle. Alettiin puhua sukupuolijärjestelmästä. Sukupuoli nähdään tällöin yhteiskunnallisena faktana. Sukupuoli on kaikkea inhimillistä toimintaa, yhteisöjä, yhteiskuntia, instituutioita, organisaatioita, kulttuureja jne. läpäisevä ja määrittelevä suhde, rakenne ja periaate. Se on läsnä muun muassa erilaisissa prosesseissa, käytännöissä, representaatioissa ja ideologioissa. Se on sosiaaliseen elämään sisäänkudottua ja näin sillä on yksilötasolla hyvinkin konkreettisia seurauksia, muun muassa liikuntakulttuurien sukupuolittuneet rakenteet. (Acker 1992.)

Naistutkimus on myös kyseenalaistanut urheilun sukupuolineutraalina instituutiona. Se on tuonut esille sen, että urheilu ja koko liikuntakulttuuri, kuten myös mediaurheilu eli urheilusta kertovat lehtiartikkelit sekä tv- ja radio-ohjelmat, ovat voimakkaasti sukupuolen rakenteistamia. Mieskeskeisyys ilmenee urheilussa monella tavoin: miehet hallitsevat huippu-urheilua, valmennusta, tutkimusta ja tiedotusta. (Pirinen 1998b, 16 - 18.)

Miesten ja naisten rooleja tutkittaessa on havaittu, että biologiset erot selittävät hyvin vähän käyttäytymistä. Selittäviä tekijöitä ovat kulttuuri ja yhteiskunnan perinteet sekä vanhempien kasvatusta. (Laitinen 1983, 32.) Kulttuuri vaikuttaa Eichlerin (1980) mukaan myös ruumiin rakenteeseen ja näin myös naisten ja miesten liikuntaharrastuksiin. Teollistuneissa maissa poikia kannustetaan osallistumaan liikuntaan ja urheiluun, jolloin aktiivinen harrastaminen kasvattaa lihasvoimaa. Perinteinen porvarillinen naisen rooli yhteiskunnassa ei ole edellyttänyt lihasvoiman käyttöä samassa mittakaavassa². Siksi myöskään liikuntaa ja urheilua ei ole pidetty naisille tärkeänä elämän osa-alueena. Kuitenkin maissa, joissa naisten tehtäviin kuuluu työskennellä pelloilla ja kantaa taakkaa, on todettu naisten lihasvoiman kehittyneen yhtä hyvin kuin miesten.

² Suomalaisessa maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa lihasvoiman käyttö on ollut tärkeää työssä, joten naisetkin ovat voineet olla voimakkaita. Liikunnan harrastuksen rajoitukset koskivat Suomessa lähinnä yläluokan naisia.

Kyse ei siis ole naisten kyvyttömyydestä kehittää näitä ominaisuuksia, vaan teollisen yhteiskunnan ajattelutavasta, jossa naisilla ja miehillä on nähty olevan täysin erilaiset ja toisistaan irralliset roolit. Urheilua voidaan pitää teollistuneissa maissa yhtenä välineenä, jolla tätä ajattelumallia pidetään yllä. Sen avulla pojat on sosiaalistettu maskuliiniseksi ja on luotu maskuliinisia stereotyyppioita. (Eichler, 1980.)

Birrellin ja Thebergin (1994, 342) mukaan patriarkaalisisissa yhteisöissä miehet ovat hallitseva osapuoli. Liikuntakulttuuria voidaan myös pitää yhteiskunnan alueena, jossa vallitsee miesylivalta ja jossa miehiä arvostetaan ja julkisesti ylistetään. Vallassa olevat ryhmät voivat harvoin kuitenkaan käyttää valtaansa ilman alistettujen ryhmien vastustusta. Naisten liikunta ja urheilu on alistetun ryhmän vastustusta hallitsevaa, miehistä liikuntakulttuuria kohtaan ja siten naisten liikuntaa ja urheilua voidaan pitää uhkana miesten valta-asemalle. Esimerkiksi naisten esiintyminen urheilujournalismissa koetaan uhkana miehelle valtakulttuurille, sillä naisurheilu-uutisten lisääminen vähentäisi miesurheilu-uutisten määrää. Hallitsevalle ryhmälle on siis edullista vahvistaa omaa liikuntakulttuuriaan jopa muiden osapuolten kustannuksella säilyttääkseen valta-asemansa. Pirisen (1998b, 18) mukaan urheiluinstituution hierarkkinen sukupuolijärjestys on rakennettu sukupuolijärjestykselle, jossa mies ja nainen määritetään toisilleen vastakkaisina; miehet ovat oikeita urheilijoita ja naiset naisurheilijoita.

Urheilu siis yhdistetään vahvasti miehisyteen. Urheilusaavutukset vahvistavat miesten identiteettiä; ajatellaan, että urheilumenestys on menestystä miehenä, ja että fyysisuus ja miehinen toiminta ovat sama asia. Tältä pohjalta voidaan ajatella, että urheilussa menestyminen voi merkitä epäonnistumista naiselle; tietyllä tavalla hänestä on symbolisesti tullut mies. Sukupuolitestien vaatiminen naisurheilijoilta kertoo epäilyksistä: ”jos hän menestyy - hän on mies”. (Willis 1994, 35-36.) Urheilukyvyt ja -taidot on yhdistetty yksinomaan miesruumiin ominaisuuksiksi ja silloin taitavien ja voimakkaiden naisurheilijoiden sukupuoli asetetaan usein kyseenalaiseksi (Pirinen 1998a, 28).

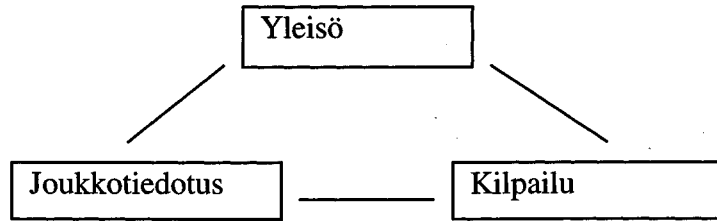
3. URHEILUJOURNALISMISTA

Urheilujournalismi on merkittävä osa nykyajan joukkotiedotusta. Pänkäläisen (1991, 146 -148, 179 -180) mukaan sen synty Suomessa ajoittuu 1800-luvun loppuun. Aluksi kehitys lähti liikkeelle urheilulehtien synnystä, mutta vähitellen urheiluaineistoa alkoi ilmestyä myös päivälehtiin. Urheilutoimittajat rekrytoitiin urheiluliikkeestä, jossa koettiin olevan riittävästi asiantuntemusta. Varsinainen urheilujournalismin vakiintuminen tapahtui 1930-luvulla.

3.1 Urheilujournalismin ja urheilun suhteesta

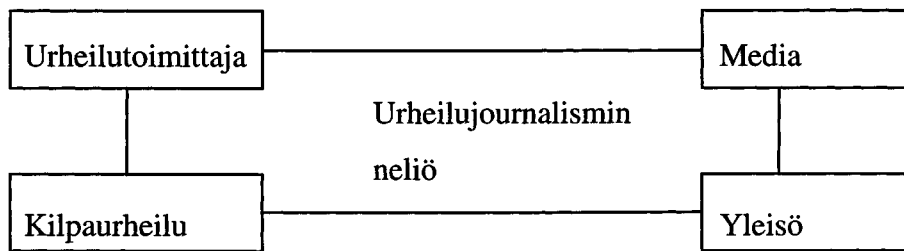
Hemanuksen (1983, 43) mukaan urheilujournalismi on ”järjestelmä, joka tuottaa tietoa ja mielipiteitä itse urheilun järjestelmästä”. Termi ’journalismi’ määrittää ilmiön liittyvän tiedotusvälineisiin ja alkuosa kertoo, että kohdealueena on urheilu (Nieminen 1994, 4). Journalismi on osa joukkotiedotusta. Journalismi edellyttää teknistä (joukkotiedotus)välinettä kuten sanomalehteä, radiota tai televisiota. Journalismi voidaan nähdä sekä ajankohtaisten fakta- eli tosiasiapohjaisten sanomien tuottamisena (eli niiden suunnitteluna, valintana, hankintana ja muotoiluna) että itse sanomina, joita prosessin lopputuloksena syntyy. (Hemanus 1990, 13-14)

Heinilä (1974, 177-178) on 1970-luvulla kuvannut huippu-urheilun ja joukkotiedotuksen suhdetta (KUVIO 1). Yleisön, joukkotiedotuksen ja kilpailun välillä vallitsee vahva vastavuoroinen riippuvuus: huippu-urheilu elää yleisöstään ja sitä ruokkivasta joukkotiedotuksesta ja päinvastoin. Kilpailulla Heinilä tarkoittaa urheilujohtajia, järjestäjiä, kilpailijoita ja valmentajia. Huippu-urheilu eroaa muusta kilpaurheilusta juuri siinä, että sen välttämättöminä ehtoina ovat sitä tukevat joukkotiedotus ja yleisö. Huippu-urheilu lähestyy näin jo liike-elämän kolmiyhteyttä: tuottajat – mainonta – kuluttajat.

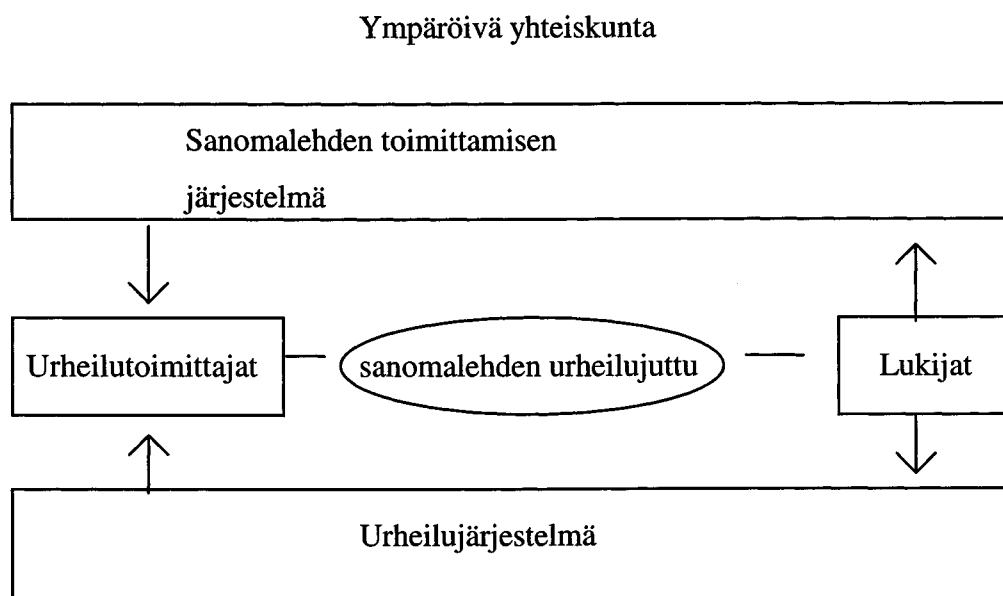
KUVIO 1. Yleisön, kilpailun ja joukkotiedotuksen suhteet (Heinilä 1974, 177).

Virtapohjan (1996, 18) esittämä urheilujournalismin neliö (KUVIO 2) perustuu Heinilän kuvioon, johon Virtapohja on lisännyt neljänneksi osa-alueeksi urheilutoimittajat. Neliö kuvaa hyvin urheilujournalismin käsitettä ja sen moninaisuutta. Siinä jokainen osa-alue on yhtä tärkeä ja vaikuttaa kokonaisuuteen..

KUVIO 2. Urheilujournalismin neliö. (Virtapohja 1996,18)

Myös Mertaniemi (1995, 39) on käsitellyt urheilujournalismia samantapaisella kuviolla, joka keskittyy ainoastaan sanomalehtiin. Kuvio 3 on muunneltu ja pelkistetty alkuperäisestä, niin että vain pääkohdat ovat näkyvissä. Mertaniemi käsitteli kuviossaan hyvin yksityiskohtaisesti urheilujutun rakentumista. Pelkistettyyn kuvioon koottiin tämän työn kannalta merkittävät asiat.

KUVIO 3. Sanomalehden urheilujutut urheilun tiedonvälityksen kentässä (Mertaniemi 1995, 39, kuvio mukailtu alkuperäisestä).

Urheilun tiedonvälityksen kentässä (KUVIO 3) urheilutoimittajat ovat niitä, jotka viime kädessä päättävät sanomalehden urheilujutuista. Tähän vaikuttaa urheilutoimittajien oma urheilutausta, koulutus, työkokemus sekä asenteet työhön ja urheiluun. Urheilutoimittaja on jatkuvasti kahden järjestelmän vaikutuksen alaisena. Ensiksikin häneen vaikuttaa sanomalehden toimittamisen järjestelmä: oman lehtitalon esimiehet, työvoimaresurssit ja varat, urheilujournalismin yleiset toimintatavat ja journalismin periaatteet. Toisaalta urheilutoimittamiseen vaikuttaa urheilun järjestelmä, esimerkiksi erilaiset kilpailut, järjestöt ja urheilun eettiset periaatteet. Lukija voi antaa suoraa palautetta lehden toimitukseen. Epäsuoraa palautetta lukija antaa tekemällä päätöksen siitä, ostaako vai tilaako hän lehden, vai jättääkö kokonaan hankkimatta. Lukijan palaute voi myös suunnata urheilun

järjestelmään. Lehtitietojen perusteella yleisö voi mennä seuraamaan tapahtumaa tai ostaa urheilijoiden mainostamia tuotteita. Tiedonvälitystä tarkasteltaessa ei pidä unohtaa ympäröivää yhteiskuntaa, jonka arvot, normit ja uskomukset vaikuttavat koko järjestelmän taustalla. (Mertaniemi 1995, 39.) Toimittajien työ on toki sidoksissa toimitusten journalistiseen kulttuuriin eli yksittäisen toimittajan työlläkin on rajoituksia. Urheilutoimituksissa vallitsee androsentrinen, miehinen näkemys uutiskynnyksestä ja siksi miesurheilu dominoi. (Pirinen 1998a, 27.) Edellä esitetyistä kuvioista puuttuu kokonaan sukupuolinäkökulma, joka vaikuttaa oleellisesti urheilun ja urheilujournalismin suhteeseen.

3.2 Urheilujournalismin piirteitä

Maskuliinisuus, nationalistisuus ja huippu-urheilupainotteisuus. Urheilujournalismi on pääsääntöisesti miesten kilpa- ja huippu-urheilua, jossa menestys on pääasia. Se on hyvin konservatiivista ja hitaasti muutoksiin reagoivaa. (Pänkäläinen 1998a, 37-39.) Pirisen (1993 ja 1998a/b) mukaan miesurheilu dominoi urheilujournalismia niin Suomessa kuin muissakin maissa. Esimerkiksi lehtien urheilutarjonnasta noin 80-90 prosenttia on miesurheilua. Naiset ovat näkyvillä eniten perinteisissä naisten lajeissa kuten tenniksessä, rytmissä kilpavoimistelussa tai taitoluistelussa, kun taas joukkuelajeissa näkyvyys on vähäistä. Tästä syystä Pirinen (1998a) ehdottaakin kiintiöajattelua naisurheilun aseman parantamiseksi sekä sanomalehtien urheilusivuille että television ja radion urheiluohjelmiin. Urheilujournalismin maskuliinisuus näkyy myös toimitusten miehisyytenä. Suurin osa urheilutoimittajista on miehiä, mikä selittää osaltaan miesurheilun suurta osuutta urheilujournalismissa.

Urheilujournalismista voidaan löytää nationalistisia piirteitä ja se on myös hyvin huippu-urheilupainotteista (Hemanus 1973, 145). Nationalismi korostuu erityisesti suurten kansainvälisten urheilutapahtumien aikaan, kun kansakunnat taistelevat mitaleista. Tämä nähtiin muun muassa Naganon olympialaisten urheilukirjoituksissa ja -ohjelmissa. Kun Jani Soininen voitti olympiakultaa, koko

Suomi voitti kultaa tai ”Suomi oli mitalitilastossa korkeammalla kuin Ruotsi, Hyvä !”.

Pirinen (1998a/b) kritisoi myös sitä, että urheilutiedotus keskittyy liikaa huippu-urheiluun. Urheilujournalismin pitäisi tuoda enemmän liikuntaa ja elämyksellisyyttä. Kuntourheilu aihepiirinä on nykyään tullut mukaan urheilujournalismin hieman enemmän kuin aikaisemmin. Televisiossa näytetään ohjelmia erilaisista kuntourheilutapahtumista ja sanomalehdissä on ns. liikuntasivuja. Järvisen (1994, 130) mukaan urheilujournalismi myös painottuu tiettyihin lajeihin. Eniten tilaa saavia urheilulajeja suomalaisten sanomalehtien urheilusivuilla ovat talvilajeista hiihto ja mäkihyppy sekä kesälajeista yleisurheilu. Myös jääkiekosta, jalkapallosta sekä moottoriurheilusta kirjoitetaan laajasti. Tulee huomata kuitenkin, että tämän hetken tilanne lajien suhteen voi olla jo jonkin verran muuttunut.

Kaupallisuus. Urheilujournalismin ja urheilun järjestelmän välisessä suhteessa korostuu kaupallisuus. Huippu-urheilu saa rahoituksensa pääasiassa liike-elämän yrityksiltä eli sponsoreilta, jotka haluavat tuotteilleen ja niitä mainostaville urheilijoille julkisuutta. Julkisuus on myös ehto urheilijoiden ja urheilujärjestöjen mainostuloille. Tiedotusvälineille urheilu on tapa hankkia lisää tuloja, sillä urheilu kiinnostaa yleisöä ja sitä kautta myös mainostajia. (Mertaniemi 1995, 19.) Lyhyesti voidaan todeta, että tiedotusvälineissä nousevatkin päärooliin sellaiset urheilulajit ja tapahtumat, joiden katsotaan houkuttelevan suuria massoja. Tästä johtuen pienet ja uudet urheilulajit sekä naisten urheilu jäävät helposti varjoon.

Pänkäläisen (1998a, 37-39) mukaan joukkotiedotusvälineet ovat alkaneet myydä itseään osana urheilutapahtumaa eivätkä pelkästään urheilutapahtuman välittäjänä. MTV3 on ollut vahvasti sidoksissa pesäpallon, jääkiekon ja jalkapallon kotimaiseen sarjatoimintaan. Yleisradio hoitaa perinteiset urheilun suur tapahtumat, mutta sekin on alkanut muuttaa imagoaan urheilutapahtumia hyväksikäyttäen. Nelonen yrittää löytää yleisöä salibandyn, amerikkalaisen cart-sarjan ja veneiden fl-sarjan avulla. Tällainen sitoutuminen vaikuttaa urheilutoimituksen työhön.

Viihteellisyys ja pinnallisuus. Urheilun joukkotiedotus voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: orientoivaan, praktiseen ja viihteelliseen tietoon. Orientoiva tieto on relevanttia maailmankatsomuksen kannalta. Praktinen tieto on käytännön elämässä tarvittavaa tietoa esimerkiksi liikunnan harrastamismahdollisuuksista. Viihteellinen tieto tuottaa hetkellistä mielihyvää tai tyydytystä. Tyypillistä viihteellistä tietoa ovat urheiluselostukset. (Vuolle 1983, 22 viitaten Pietilä 1971.) Urheilun joukkotiedotus on pääosin viihteellistä tietoa. Vuolteen (1983, 23) tutkimuksen mukaan 1980-luvulla suurimpien suomalaisten päivälehtien urheilusivujen sisällöstä 59-89 prosenttia oli viihteellistä tietoa, praktista tietoa oli 2-29 prosenttia ja orientoivaa 0-8 prosenttia. Juuri viihteellisyys tuo urheilujournalismin sen ongelmallisuuden; urheilujournalismista tulee pinnallista. Toisaalta mikäli urheilujournalismilta edellytettäisiin tai vaadittaisiin pohdiskelevaa otetta, syvällisyyttä ja pyrkimystä objektiivisuuteen, se olisi sama asia kuin vaatia koko urheilutiedottamisen olemuksen muuttamista. (Hemanus 1985.) Ylisen haastattelussa Hemanus toteaa, että urheilutoimittajien on kuitenkin hyväksyttävä se, että huippu-urheilu on nykyään luonteeltaan showbisnestä. Muut vaihtoehdot ovat hiipuneet. Hemanus perää urheilutoimittajille kriittistä asennetta. (Ylinen 1998, 20).

Objektiivisuus - subjektiivisuus. Journalismin eräs perusoletus on, että välitetty tieto on objektiivista. Hemanus on toista mieltä, hänestä journalismissa puhdas objektiivisuus on mahdottomuus. Journalismi, kuten myös urheilujournalismi, on institutionaalinen järjestelmä, jossa tiedotusvälineen arvot, päämäärät, normit ja käytännöt vaikuttavat mitä olennaisimmin siihen tapaan, jolla journalismia tehdään. Journalismia eivät koskaan tee 'puhtaat' yksityishenkilöt, mistään riippumattomat vapaat ajattelijat. (Hemanus 1990, 17-20.)

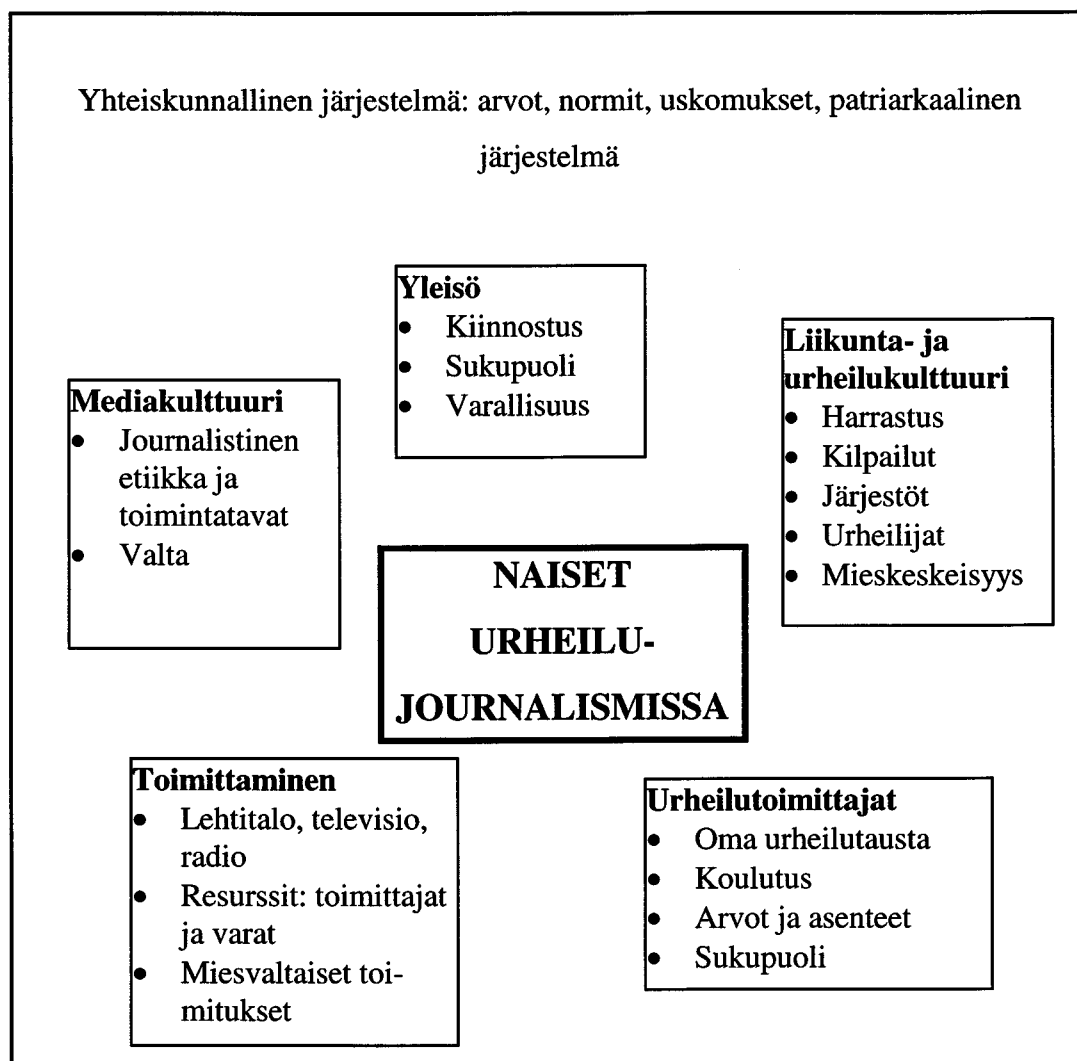
Urheilujournalisteja on syytetty liian voimakkaasta sitoutumisesta urheilujärjestelmään. Kysymys on symbioosista, jossa urheilujournalismin järjestelmän ja lopulta yksittäisten urheilutoimittajienkin intressit ovat samat kuin huippu-urheilujärjestelmän eli urheilujohtajien, valmentajien ja huippu-urheilijoiden intressit. Symbioosista seuraa, että urheilujournalismi on

kykenemätön kuvaamaan ja käsittelemään huippu-urheilujärjestelmää objektiivisesti. (Hemanus 1983, 46.) Nieminen (1994, 27) nimittää tätä urheilujournalismin piirrettä 'tarkoitukselliseksi subjektiivisuudeksi' ja katsoo sen erottavan urheilujournalismin muusta journalismista. Järvisen (1993, 79) mukaan urheilutoimittajat eivät ole niin sitoutuneita urheilujärjestelmään kuin usein luullaan. Urheilutoimittajat suhtautuvat huippu-urheiluun kriittisesti ja puhdas urheilu on heille tärkeää (emt.). 1990-luvulla joukkotiedotusvälineissä on alkanut esiintyä myös sellaisia urheilujuttuja ja -ohjelmia, joissa käsitellään urheilun taustatekijöitä esimerkiksi doping-ilmioitä tai kaupallisuutta.

Pänkäläinen (1998a) kritisoi urheilujournalismia siitä, että se vaikenee urheilun rakenteellisista muutoksista. Tiedot ja tulokset vain uutisoidaan, eikä tartuta asioihin syvällisemmin. Toimittajia on syytetty vaikenemisestä ja ns. itsesensuurista. Vaikenemisen tavat ovat: 1) tietoinen salailu; toimittajat tietävät asioita, mutta eivät kerro, 2) tahaton vaikeneminen; toimittajat toistavat viikonlopusta toiseen urheilujulkisuuden perinteisiä sisältöjä. Miesten kilpaurheilu nousee toistuvasti esille naisten, vammaisten ja lasten jäädessä varjoon. Journalistinen kulttuuri on kehittynyt sellaiseksi, että vain tiettyjen kilpa- ja huippu-urheiluosuorituslajien oletetaan tai tiedetään kiinnostavan tarpeeksi laajaa yleisöä, 3) tietoinen vaikeneminen tietyistä ilmiöistä; valintoja täytyy tehdä ja toimittajat varovatkin esimerkiksi uusien lajien esiinnostamista tai vierastavat urheilijoita julkisuuden hahmoina, 4) ammattitaidottomuudesta johtuva vaikeneminen; toimittajat eivät huomaa tai osaa arvottaa joidenkin ilmiöiden merkitystä. (emt., 37-39.)

3.3 Naiset urheilujournalismin kentässä

Seuraavalla kuviolla kuvataan naisten asemaa urheilujournalismin kentässä. Kuvioon on koottu kaikki tärkeimmät osa-alueet, joilla on vaikutusta naisten asemaan. Kuviossa on sovellettu edellä mainittuja kuvioita 1, 2 ja 3.

KUVIO 4. Naiset urheilujournalismissa.

Kuvio 4 havainnollistaa naisten asemaa ja keskeisiä sitä määrittäviä osa-alueita urheilujournalismissa. Kaikki osa-alueet ovat tärkeitä ja yhteydessä myös toisiinsa. Mediakulttuuri eli journalistinen etiikka ja journalismin yleiset toimintatavat luovat puitteet, joissa urheilujournalismi toimii. Liikunta- ja

urheilukulttuuri puolestaan antaa medialle aiheet ja materiaalin ja koska urheilu on miehinen instituutio, niin naisten urheileminen jää miesten urheilun varjoon. Urheilujärjestöillä ja seuroilla on oma vaikutuksensa naisten asemaan urheilujournalismissa. Liikuntajärjestelmässä on olennaista eri urheilulajien harrastajamäärät ja kilpailut, jotka antavat aiheita medialla. Myös urheilijat ovat materiaalia medialle. Urheilijan esiintymiseen julkisuudessa ja julkisuuskuvaan, vaikuttavat monet tekijät kuten esimerkiksi menestys, valmentaja ja toimittajat. Toimittamiseen liittyy lehtitalo, televisio- tai radioasema, jossa juttu tai ohjelma tehdään. Lehtitalojen, televisiokanavien ja radioasemien toimintaa määräävät ne resurssit, joita on käytettävissä: toimittajat ja varallisuus. Toimituksissa vallitsevat myös tietyt toimituskäytännöt, jotka määrittävät uutiskynnystä. Viime kädessä urheilutoimittajat päättävät juttujen kohteen. Valintaan vaikuttaa toimittajien sen hetkinen elämäntilanne, oma urheilutausta, koulutus, arvot ja asenteet sekä sukupuoli. Suurin osa urheilutoimittajista on miehiä, jotka raportoivat enemmän miesurheilua kuin naisurheilua. Yleisö katsoo urheiluohjelman tai lukee jutun, mikäli se on kiinnostava. Yleisön kiinnostusta määrittävät monet asiat, esimerkiksi sukupuoli ja varallisuus. Urheilujournalismin yleisö on pääasiassa miehiä, jotka seuraavat miesurheilua. Taustalla vaikuttaa ympäröivä yhteiskunta, jonka arvot, normit, ja uskomukset ovat yhteydessä jokaiseen osa-alueeseen.

4. NAISSET, TELEVISIO JA URHEILU

Just as long as newspapers and magazines are controlled by men... women's ideas and deepest convictions will never get before the public.

Susan B. Anthony (1820-1906)

(Unesco 1987, 11)

4.1 Televisiotoiminnasta

Säännöllinen televisiotoiminta alkoi Suomessa vuonna 1958. Välineen historia on kuitenkin paljon pidempi, sillä jo 1900-luvun vaihteen tienoilla tehtiin television

mahdollistavat keksinnöt ja ensimmäisiä kokeellisia esityksiä järjestettiin 1920 -luvulla Yhdysvalloissa ja Englannissa. (Hietala 1997, 6-7.) Suomessa Yleisradio aloitti television koelähetykset vuonna 1957 ja säännölliset tv-lähetykset seuraavan vuoden alussa nimellä Suomen televisio. Nykyään Suomessa televisio-ohjelmia näytetään neljässä valtakunnallisessa verkossa. Näistä kaksi on julkisen palvelun kanavia (Yleisradio TV1 ja TV2) ja kaksi muuta verkkoa on vuokrattu MTV Oy:n ja Nelosen käyttöön. MTV Oy:lle myönnettiin toimilupa itsenäistä kaupallista televisiotoimintaa varten vuonna 1993 ja samana vuonna kaupallinen televisiotoiminta keskitettiin kolmanteen tv-verkkoon. (Miettinen & Wiio 1994, 118.) Nelonen on Suomen uusiin televisiokanava ja sen ensimmäiset lähetykset tulivat televisiosta 1.6.1997.

Televisiokanavat eroavat toisistaan toimintaperiaatteiltaan. YLE:n kanavat ovat julkisia televisiokanavia ja niiden rahoitus perustuu katsojien lupamaksuihin. MTV3 sekä Nelonen ovat puolestaan molemmat kaupallisia kanavia ja niiden toiminta rahoitetaan mainostuloilla. Katsojaluvuilla mitattuna suosituin kanava vuonna 1997 oli YLE kahdella kanavallaan, jotka saivat katseluajasta yhteensä 46 prosenttia. MTV3:n osuus oli 44 prosenttia ja Nelosen noin 3 prosenttia. (Yleisradion vuosikertomus 1997, 22.)

Urheilulla on erittäin merkittävä rooli kanavien ohjelmatarjonnassa. YLE:n tv-ohjelmatyypeistä urheilua oli 9 prosenttia vuonna 1997. Urheilu oli usein myös katsotuimpien ohjelmien joukossa: urheilua seurasi noin 17 prosenttia katsojista. Urheilulähetyksistä suosittuja olivat varsinkin mäkihyppy, hiihto ja jääkiekko. Katsotuimpien ohjelmien listalla Ylen ykkösverkossa vuonna 1997 oli viidentenä MM-jääkiekko (1,3 milj. katsojaa) ja kuudentena mäkihyppy (1,3 milj. katsojaa). Ylen Kakkosverkossa katsotuimpana ohjelmana oli MM-hiihto (1,4 milj. katsojaa) ja kolmanneksi katsotuimpana MM-jääkiekko (1,4 milj. katsojaa). (Yleistä Ylestä 1998).

1900-luvun jälkipuoliskolla televisio on viestintäkulttuurin hallitsevin media sekä tiedon lähteenä että maailmankuvan muokkaajana (Koivunen & Hietala 1997, 7). Television päätehtävä on viihdyttää ja informoida (Isotalus 1993, 2).

4.2 Television uutiset

Seuraavaksi käsitellään television uutisten rakentumista, sillä tämän tutkimuksen aineisto eli urheilu-uutiset on rakentunut saman formaatin mukaan. Televisio viestintävälineenä ja uutislähetykset sisältävät tiettyjä rakenteita ja piirteitä, joita on hyvä ottaa tutkimuksessa huomioon.

Huovilan (1995) tutkimuksen mukaan vuonna 1991-1992 koko vuorokauden uutisanti televisiossa, radiossa sekä sanomalehdissä oli keskimäärin yhteensä 115 uutista. Televisiossa uutisia oli yhteensä 11. Televisio painotti selvästi radiota ja lehtiä enemmän ulkomaan uutisia, joita oli 33 prosenttia uutisista. Television uutisjutut olivat myös lyhyimmät.

Televisioilmaisun peruselementtinä voidaan pitää John Ellisin keksimää segmenttiä, noin 10 sekunnista viiteen minuuttiin kestävää suhteellisen itsenäistä draamallista yksikköä, josta esimerkkinä käy uutislähetysten yksittäinen uutinen/urheilu-uutinen tai tv-mainos. Televisioilmaisu voidaan nähdä Raymond Williamsin mukaan jatkuvana ääni- ja kuvavirtana, ”flow”, jossa eri ohjelmatyypit samanlaistuvat ja samaistuvat. (Koivunen & Hietala 1997, 13.)

Televisio on narratologinen sähköinen väline (Amstrong 1991, 5; Kuparinen 1993, 16). Se ei pyri ainoastaan esittämään mitä on tapahtunut vaan myös tekemään esityksestään kerronnallisen tarinan (Huovila 1995, 5). Dahlgrenin (1986, 45) mukaan tv-uutiset sisältävät informaatiota, mutta sen lisäksi ne myös muodostavat oman kertomusmaailmansa. Steinbock (1990, 58) tarkentaa tämän siten, että uutisista tehdään draamaa, jolla on alku, keskiväli ja loppu tai draaman kielellä lähtökohta, ristiriita ja ratkaisu. Uutisraportti etenee siis draaman tavoin. Ensiksi juontaja toteaa uutistapahtuman perustilanteen, toiseksi esittelee ristiriidan ja kolmanneksi huipentaa uutislähetysten ristiriidan sen hetkiseen ratkaisuun. (emt., 22.)

Uutisvirrasta on kehittynyt päivittäistä draamaa. Uutisdraamassa on monia rinnakkaisia tarinoita: on onnettomuuksia, sotia, vallankumouksia, hallitus-,

budjetti- ja tupo-neuvotteluja, nälkää, otsonikatoa, suurvaltajohtajien puheita ja heidän tapaamisiaan, suuria urheilujuhlia. Uutisdraamasta on tullut osa elämää hallitsevaa viihdekoneistoa. Yleistäessään, pelkistäessään ja kärjistäessään uutisdraama ei välttämättä laajenna horisonttejamme vaan pistääkin ikään kuin valkokankaan meidän ja todellisuuden välille. (Perko 1998, 12.)

Uutiset, ajankohtaisaiheet, dokumentit ja urheiluohjelmat yrittävät kaikki tiedottaa tai viihdyttää kertomalla tarinoita ja rakentamalla sankareita, roistoja, ristiriitoja, nurin päin kääntämissä ja yhteen sulautumisia. Draamallinen muokkaus on luonteenomaista kaikelle televisiotyöskentelylle ja se tuottaa usein fiktiivisiä muotoja jopa silloin kun se käsittelee dokumentaariseksi katsottua materiaalia. Televisio rakentaa esimerkiksi urheilu-tapahtumat ensisijaisesti dramaattisiksi tilanteiksi. (Masterman 1991,137.)

Uutisilta edellytetään tavallista korkeampaa todellisuuden ja objektiivisuuden astetta. Uutisohjelmat koostuvat kolmesta pääelementistä: a) näkyvät kertojat = uutisten lukijat/ankkurit b) kertova tila = studio c) kerrottu tila = studion ulkopuolinen maailma, josta kerrotaan. (Hietala 1990, 24.)

Uutisvalintaa ja myös urheilu-uutisvalintaa sekä niiden painoarvoa mittaavat muun muassa Fiskin (1987, 283-286) ja Hietalan (1990, 28-32) mielestä seuraavat kriteerit:

1. Tuoreus

Uutiset kertoo tapahtumista 24 tunnin sisällä.

2. Kansallinen näkökulma

Sen tulisi koskettaa Suomea.

3. Uutisten jatkuvuus

Fiskin (1987, 284) mukaan uutisista puuttuu yleisesti historiallinen perspektiivi. Asioiden taustoja ei muistella, vaan ne oletetaan tunnetuiksi, uutisten oletettu katsoja seuraa lähetyksiä päivittäin.

4. Eliittikeskeisyys

Uutisissa esiintyvät pääsääntöisesti henkilöt, jotka ovat olleet julkisuudessa

aikaisemmin ja he kantavat mukanaan aikaisempien tekojen merkityksiä.

5. Henkilökeskeisyys

Kertovan luonteensa mukaisesti televisio esittää helposti tapahtumat henkilöiden tekojen seuraamuksina pikemminkin kuin laajojen sosiaalisten tai poliittisten tapahtumasarjojen aiheuttamina.

6. Negatiivisuus

Hyvä uutinen ei ole uutinen. Fisksen (1987, 284) käsityksen mukaan positiivinen kehitys on normaalia - uutinen puolestaan edellyttää häiriötä maailmanmenon rauhallisessa kulussa.

7. Muutoksen havaittavuus

Muutoksen asiantilassa tulee olla kyllin merkittävä ja uuden asiantilan olemassaolo myös mielellään todettavissa.

Uutinen vastaa viiden M:n ja yhden K:n kysymyksiin: mitä, missä, milloin, miksi, miten ja kuka (Huovila 1995, 6). Se siis kertoo katsojalle, lukijalla tai kuuntelijalle vastaukset näihin kysymyksiin. Esimerkiksi television urheilu-uutisissa uutisankkuri aloittaa kertomalla ensin mitä on tapahtunut ja missä, sen jälkeen jutun toimittaja tarkentaa asiaa. Usein urheilu-uutisankkuri kertoo katsojalle vain lähtötilanteen ja lopussa vasta selviää ottelun voittaja. Tämä on tyypillinen uutisen draamallinen rakenne.

4.3 Television urheilu-ohjelmat

Vuonna 1958 Suomen televisio näytti ensimmäisen suoran urheilulähetyksensä, joka oli Suomi -Ruotsi yleisurheilumaaottelusta. Sen jälkeen urheilua on näytetty televisiossa säännöllisesti. Aina 1980-luvulle saakka urheilun osuus lähetyksistä on ollut noin 5 - 6 prosenttia. (Pänkäläinen 1998b, 18.) Joukkoviestintätalaston (1995, 70) mukaan vuonna 1994 urheilun osuus televisiossa oli noin 10 prosenttia.

Television urheiluohjelmat voidaan Pänkäläisen (1998b, 18) mukaan jakaa kuuteen kategoriaan: uutislähetykset, suorat kilpailulähetykset, makasiiniohjelmat, urheilun talk show't, ajankohtaisohjelmat sekä studio-ohjelmat. Uutisohjelmilla on näistä pisimmät perinteet ja niiden muoto on myös puhtain. Muissa kategorioissa on mukana elementtejä toisista ohjelmista.

Tv-ohjelmat jaotellaan perinteisesti kahteen kategoriaan: tosipohjaisiin ja fiktiivisiin. Tällöin voidaan sanoa, että urheilu kuuluu tosipohjaisiin ohjelmiin. Urheiluohjelmat paljastavat kenties selvimmin tv-ohjelmiston välitetyn ja välineellisen luonteen: todellisuus ei heijastu medioissa sellaisenaan vaan se rakennetaan. Urheilun "televisiollistaminen" tarkoittaa, että urheilutapahtumat rakennetaan nimenomaan tv-katsojaa varten. (Hietala 1990,36.)

Television retoriikan yleisenä tehtävänä on kulloisenkin kohdemateriaalin jäsentäminen draamallis-kertovaksi kokonaisuudeksi, jossa vakiintuneella käsityksellä "televisiomaisuudesta" on keskeinen sija. Siksi myös televisio-urheilussa suositaan visuaalista näyttävyyttä, dramatiikkaa ja vauhtia sisältäviä lajeja. Näiden lajien (esimerkiksi jääkiekko ja formula) uskotaan soveltuvan kuvaruutuun paremmin kuin hidastempoiset lajit (esimerkiksi purjehdus ja ammunta). Television retoriikka ruokkii nimenomaan urheilun perinteistä ideologiaa, jossa keho nähdään instrumenttina. Keholla pyritään maksimaaliseen tehoon ja voittamaan vastustaja henkilökohtaisen maineen vuoksi, isänmaan kunniaksi tai taloudellisen edun nimissä. (Hietala 1990,37.)

Televisiolle on myös ominaista kyky synnyttää draamallista jännitettä. Journalistinen draama voi synnyttää suuria tunteenpurkauksia kansanjoukoissa, kuten esimerkiksi Suomessa kävi jääkiekon maailmanmestaruuden yhteydessä 1995. Tällaisissa yhteyksissä voidaan puhua erityisistä mediatapahtumista, joita Virtapohja kuvaa ”elämää suuremmiksi tapahtumiksi”. (Virtapohja 1998, 81.)

Median urheilukertomukset, joissa huomio yleensä kiinnitetään muutamiin suosittuihin tähtiin ja sankareihin ja joissa tapahtumat pakataan etukäteen draamalliseen muotoon, vääristävät liian usein itse urheilun luonteen ja voivat menettää jopa oleellisimman. Medioilla on taipumus tulkita urheilutapahtumien luonne pakottamalla ne omaan draamalliseen rakenteeseensa. Myös urheilun kerronnallistamisen, sensaatiohakuisuuden ja henkilökeskeisyyden vuoksi on vaikea hahmottaa kriittisesti urheilun rakenteellisia ongelmia. (Masterman 1991, 138.)

Urheilu tarjoaa runsaasti aineksia journalistisen draaman syntyyn. Urheilussa tehdään jatkuvasti sankaritekoja: ”historiallisia” ennätyksiä, viime hetken maaleja tai ennalta ajatellen mahdottomia ponnisteluja vaativia suorituksia. Urheilutoimittajat rakentavat näistä suorituksista dramatisoituja kertomuksia, joissa päähenkilöinä ovat urheilusankarit. Urheilusankareiden syntyyn vaikuttaa keskeisesti myös yhteiskunnallinen tilanne. Suuri yleisö tarvitsee sankareitaan enemmän yhteiskunnan kriisitilanteissa (esim. lama) kuin tasaisina aikoina. (Virtapohja 1998, 239.)

4.4 Naiset tiedotusvälineissä

4.4.1 Naistutkimus ja naistoimittajat

Amerikassa aihe naiset ja media on kiinnostanut naistutkijoita jo pitkään. Suomessa tutkimusta naisista ja mediasta ei ole tehty kovinkaan paljon. Kalkkisen (1989) mukaan Suomen Yleisradiolla on ollut vasta 1990 -luvulla kiinnostusta sukupuoleen liittyviin asioihin. Muissa pohjoismaissa yleisradiot aloittivat tasa-arvoprojektinsa jo 1970-luvun puolivälissä (Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 1992, 3). Tällä hetkellä myös Suomen Yleisradiolla on toimiva tasa-arvotoimikunta ja tasa-arvoa on myös tutkittu. Tutkimukset käsittelevät lähinnä naisuutisia tai naisia toimittajina.

Naistutkimuksen piirissä on 1960-luvulta lähtien pohdittu muun muassa seuraavia kysymyksiä: Miten media osallistuu sukupuolen tuottamiseen? Miten televisio toimii ns. sukupuoliteknologiana? Millaisia sukupuolen merkityksiä se mahdollistaa ja millaisia ensisijaistaa? Television nais- ja mieskuvia ei ole mielekästä analysoida vain vertaamalla niitä eläviin naisiin ja miehiin ja kysymällä täsmääkö kuvien sisältö todellisuuteen. Sen sijaan on mielekästä kysyä, millaisia naiseuden/ mieheyden diskursseja kuvat tuottavat ja miten ne ovat suhteessa television tuottamisen ja vastaanottamisen konteksteihin. Diskursseilla tarkoitetaan niitä ajattelutapoja, käsityksiä ja olettamuksia, joita erilaiset instituutiot (kirkko, aatteelliset järjestöt, televisio, urheilu) vahvistavat, arvottavat ja hierarkisoivat. Kulttuuristen ”nais- ja mieskuvien” tutkiminen on tärkeää: se on niiden ehtojen tutkimista, joiden puitteissa naisiksi ja miehiksi ruumiillistetut elävät ihmiset merkityksellistävät kokemuksiaan ja identiteettiään. (Koivunen 1997, 210-211.)

Suomessa naistoimittajien osuus toimittajakunnasta on suuri verrattuna muihin Euroopan valtioihin. Vuonna 1992 Suomen Journalistiliiton jäsenistä oli naisia 49 prosenttia (Sana 1995). Journalistiliiton vuoden 1998 jäsenrekisterin mukaan naisia (5521) oli jo enemmän kuin miehiä (5318). Eri medioiden välinen vertailu

osoittaa, että naiset ovat huonosti edustettuina kansallisissa ja alueellisissa sanomalehdissä, kun taas aikakauslehdissä, organisaatioiden julkaisuissa ja freelancereina naisia on enemmän. Johtavassa asemassa miehiä on kuitenkin edelleen kaksi kertaa enemmän kuin naisia. Naistoimittajat ovat keskimäärin paremmin koulutettuja kuin miehet: 40 prosentilla naisista ja 29 prosentilla miehistä on yliopistotutkinto. Naiset ovat kuitenkin huonommin palkattuja kuin miehet. Naisjournalistin palkka on noin kaksi kolmasosaa miesjournalistin palkasta. (Savolainen & Zilliacus-Tikkanen 1992, 2.)

Suomen Yleisradion vuoden 1989 tasa-arvoraportin mukaan 38 prosenttia heidän henkilöstöstään on naisia. Journalistista työtä tekevien joukossa naisia on 44 prosenttia. Palkat vaihtelevat Yleisradiossa merkittävästi eri toimittajien kesken. Naisten palkat ovat noin 87 prosenttia miesten palkoista, mutta ne vaihtelevat kokemuksen ja iän mukaan. Yleisradiolla on voimassaoleva työhönoton tasa-arvoperiaate. (Kalkkinen 1989.)

4.4.2 Naiset uutisissa

Painetussa ja sähköisessä mediassa naiset on usein kuvattu perheeseen ja kotiin liittyvien asioiden yhteyteen. Naiset ja naisten ongelmat täyttävät harvoin uutiskriteerejä tai ylittävät uutiskynnystä. Uutisissa nainen esiintyy usein miehen vaimona, siskona tai äitinä. Jos nainen pääsee otsikoihin, hän on viihdettä. (Gallagher 1981, 71.)

Halonen (1995, 54-55) on selvittänyt sitä, milloin naisesta tulee uutinen suomalaisissa päivä- ja iltapäivälehdissä sekä televisiouutisissa. Hän on nimennyt reunaehdoja naisten pääsyyille uutisdiskurssiin. Yleinen havainto näyttää olevan, että naisten pääsy uutisdiskurssiin on poikkeustapaus. Nais- ja miestoimittajien uutisarvostuksissa ei selvitysten mukaan ole havaittavissa suuria eroja. Lehdissä naisille tarjoutui uutisdiskurssiin seuraavanlaisia ”toiminta-asemia”:

1. **Lähellä valtakurssia olevat naiset:** naiset, jotka ovat perinteisellä miesten alalla korkeassa asemassa (esim. Sirkka Hämäläinen)
2. **Valtakurssin marginaalissa olevat, perinteisellä naisten alalla toimivat naiset:** naisasiantuntijat perinteisillä naisten aloilla (hoivatyöntekijät, kasvattajat jne.)
3. **Naiserityisyyttä ilmentävät naiset (ovat vallan marginaaleissa naiseusleiman vuoksi):** naiset ovat usein ”kuvituksena” tai koristeena esim. vaikutusvaltaisen miehen puoliso, miehen saavutuksia glorifioivat naiset kuten urheilijoiden vaimot.

Halosen (1995, 54-55) mukaan televisiouutisten maskuliininen valtakurssi jo rakenteellisesti sysää naiseryyisen aineiston sivuun. Televisiouutisissa toimijoiksi voivatkin tulla vain sellaiset naiset, joilla on jokin legitiimi suhde valtakurssiin. Naisten tulee häivyttää ja peittää naissukupuolen merkkejä päästökseen uutisten diskurssiin. Uutiskriteerit ovat pitkälti maskuliinisen objektivistisen uutiskäsityksen määrittämiä. Se määrää, milloin naiseus on häiritsevää ja milloin nainen sopii koristeeksi menestyneen miehen rinnalle.

Savolainen (1992, 26 -38) on puolestaan analysoinut sitä, kuinka nainen ja naiseisiin liittyvät asiat on esitetty suomalaisen radion ja television uutisissa ja ajankohtaisohjelmissä. Ensiksikin tutkimuksessa selvitettiin tietyistä uutisohjelmista, kuinka monta naistoimittajaa ja -haastateltavaa niissä esiintyi. Uutiset luokiteltiin koviin, pehmeisiin ja muihin uutisiin. Kovalla uutisella tarkoitettiin esimerkiksi politiikkaa tai taloutta, pehmeillä esimerkiksi perhettä tai kuluttaja-asioita ja muilla esimerkiksi kulttuuria tai urheilua. Toinen tavoite oli löytää, kuinka nainen oli kuvattu sähköisissä viestimissä esimerkiksi millaisissa ympäristöissä naisia kuvattiin.

Naisten toimittamia uutisjuttuja oli noin yksi neljäsosa kaikista uutisista. Haastateltavana nainen oli vain 9 prosentissa radion jutuista, mutta televisiossa 24 prosentissa jutuista. Naiset olivat siis aliedustettuina sekä journalisteinä että

haastateltavina. Naiset ja naisten asiat pääsivät esille useimmiten pehmeissä uutisissa. Pehmeiden uutisten osuus kaikista uutisista oli radiossa vain 17 prosenttia ja televisiossa 28 prosenttia ja näistäkin vain osa kosketti naisia. (Savolainen 1992, 26-38.) Pehmeät uutisaiheet ovat kuitenkin yleistyneet verrattuna vuoteen 1982. Tuolloin radiossa oli pehmeitä uutisia vain 7 prosenttia ja televisiossa 4 prosenttia (Zilliacus-Tikkanen 1982).

Selvitettäessä millaisissa ympäristöissä naisia ja miehiä haastateltiin televisiossa, saatiin seuraavanlaisia tuloksia. Naisten haastatteluissa oli tavallisimmin taustalla kukkia tai kuva, kun taas mieshaastateltavien taustalla oli yleisemmin massiivinen rakennus tai torni. Savolainen tulkitsee rakennukset ja tornit falloksen symboleiksi ja falloksen puolestaan vallan symboliksi. Yhteenvedona hän toteaa, että vaikka naisten osuus journalisteista on kasvanut ja pehmeiden uutisten osuus lisääntynyt, niin naisten kuvaaminen uutisissa ei ole muuttunut. Naisten asiat pääsevät esille uutisissa, jos ne ajatellaan ns. pehmeinä uutisina, mutta sen sijaan feministisiä asioita kuten naisten asemaa yhteiskunnan eri saroilla tuodaan esille todella harvoin. (Savolainen 1992, 26-38.)

Naiset näkyvät siis harvoin ns. tavallisissa uutisissa. Seuraavissa luvuissa tarkastellaan aikaisempien tutkimusten pohjalta tilannetta sanomalehtien urheilusivuilla ja television urheilu-ohjelmissa.

4.4.3 Naiset lehdistön urheilujutuissa

Suomessa on tutkittu enemmän naisten asemaa sanomalehtien urheilusivuilla kuin television urheiluohjelmissa ja siksi vertailun vuoksi tässäkin työssä käsitellään myös lehdistötutkimuksien tuloksia. Tutkimusten mukaan naiset ja naisurheilu näkyvät harvoin lehdistössä. Suuronen (1995) on tutkinut muutosta, joka on tapahtunut 1950 -luvulta 1980 -luvulle urheilukulttuurissa ja sanomalehtien urheilusivuilla (Helsingin Sanomat ja Keskisuomalainen). Vuonna 1959 naisten osuus urheilusivujen palstatilasta oli 2,4 prosenttia ja vuonna 1989 6,5 prosenttia.

Naisten osuus oli siis lisääntynyt, mutta edelleen urheilusivujen anti oli säilynyt mieskeskeisenä. Blombergin (1984, 39-40) tutkimusaineistossa, joka oli koottu Helsingin Sanomien urheilusivuista vuonna 1982 ns. normaalilla viikolla, lehtijutuista 8,5 prosenttia ja kuvista 18,1 prosenttia käsitteli naisia. Sarajevon olympialaisten aikaan naisten osuus tosin nousi; artikkeleista 12 prosenttia ja kuvista 14,6 prosenttia oli naisista. Blombergin mukaan naisista julkaistaan vähemmän artikkeleita ja valokuvia kuin heidän urheiluun osallistumisensa edellyttäisi. 1990-luvulla naisten esiintyminen lehtien urheilusivuilla oli edelleen marginaalista. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa vuonna 1997 yhdellä uutisviikolla pääosa artikkeleista (84,1%) ja kuvista (88%) käsitteli miehiä (Pirinen 1998a, 25-26).

Suomalaisten tutkimusten ohella useissa ulkomaisissa tutkimuksissa on todettu naisurheilun vähäinen näkyminen lehdissä. Esimerkiksi Lumpkin ja Williams (1991, 16) analysoivat Yhdysvaltojen luetuimman urheilulehden artikkeleita vuosilta 1954 ja 1987. Artikkeleista 91 prosenttia kertoi miesurheilijoista. Naiset pääsivät useimmiten esille tenniksessä, golfissa sekä uinnissa ja yleensä naisten yksilölajeista kirjoitettiin enemmän kuin naisten joukkuelajeista. Lisäksi naisten artikkelit olivat usein huomattavasti lyhyempiä kuin miesten. Rintala ja Birrell (1984, 237) puolestaan arvioivat, että naisten urheilun peittävyys olisi noin 15 prosenttia sanomalehtien kaikista urheilusivuista.

Pirinen (1998b, 16-22) on tutkinut sukupuolen ja sukupuolten välisten suhteiden rakentumista Helsingin Sanomien painonnosto- ja Naisten Kymppi-artikkeleissa. Painonnostokilpailuista kertovissa artikkeleissa miehet kuvattiin tekstin ja kuvien avulla taitaviksi toimijoiksi ja naiset ei-vakavasti otettaviksi puuhastelijoiksi. Miesten suorituksia kuvattaessa toimittajat käyttivät taistelumetaforia, kuten ”kamppailla”, ”taistella” ja ”kaksinkamppailu”. Lisäksi miesurheilijoiden voimaa, varmuutta ja tilanteenhallintaa korostettiin. Naisten kilpailusuorituksia vähäteltiin kuvaamalla naisia seuraavin ilmaisin: naiset ”liikuttelivat kiloja”, ”kolisuttelivat rautaa” tai ”häärivät lavalla”. Naisten suorituksia kuvattaessa käytettiin myös sanoja ”siivota SE-lista uuteen uskoon”, ”kohentaa SE-lukuja” ja ”kaunistella SE-lukuja”, jotka tuovat mieleen naiseen konventionaalisesti liitettäviä asioita kuten

kodinhuollon ja vaatteidenhuollon. Lisäksi kuvissa trivialisointiin naisten suorituksia. Naiset oli useimmiten kuvattu joko kyykyssä, valmistautumassa suoritukseen tai kannattelemassa painoja suurin käsin. Painoja kannattelevien naisten kuvat oli rajattu kuitenkin niin, että painot eivät näkyneet kuvissa, joten suoritus näytti kevyeltä, pelkän ohuen tangon kannattelemiselta. Miespainonnostajien kuviksi oli valittu voimaa korostavia kuvia ja painot oli rajattu näkyviin. (Pirinen, 1998b, 16-22.)

Tutkimuksessaan Pirinen (1998b, 22-25) selvitti myös kombinaatiota nainen, ulkonäkö ja sen arviointi. Tätä liitosta sekä tuotetaan että uusinnetaan ja vahvistetaan monissa erilaisissa diskursseissa, esimerkiksi urheiludiskursseissa. Pirisen tutkimassa aineistossa painonnostoa pidettiin sopivana lajina naisille, koska ”painonnosto pitää naisvartalon kurvit oikeissa mitoissa... Koska painonnosto ei nykyvalmennuksella kasvata suhteettomasti lihasmassaa, se sopii naisille. Se kiinteyttää vartaloa, mutta ei tuhoa kaikkia naisellisia piirteitä”. Monissa artikkeleissa myös korostettiin, että naisnostajat eivät näyttäneet miehisliltä. Nainen merkityksellistyi artikkeleissa kauniiksi, solakaksi, kiinteäksi ja naisellisen muodokkaaksi, ison lihaksikkaan miehen vastakohtaksi. Naisten Kympeistä kertovissa artikkeleissa miestoimittajat kuvasivat myös naisten ulkonäköä muun muassa seuraavasti: ”naiset lähtivät liikkeelle valtavana, mutta ennen kaikkea kauniina massana”. Naisten ulkomuotoa kommentoivat myös katsojina olleet sekä maalissa halanneet miehet.

Yleisurheilun MM-kisojen 1993 aikaista kirjoittelua naisurheilijoista kolmessa suomalaisessa sanomalehdessä analysoi puolestaan Naula (1994). Tulokset olivat positiivisempia kuin aikaisemmissa suomalaisissa tutkimuksissa. Määrällinen analyysi osoitti, että naisurheilua käsitteleviä juttuja oli noin 30 prosenttia aineistosta ja kuvia 39 prosenttia. Naiskuvauksessa korostuivat urheilulliset piirteet. Kuitenkin naiseen liittyvissä jutuissa oli enemmän viittauksia ulkonäköön ja perheeseen kuin miehillä. Myös Pirinen (1993, 46) on löytänyt samaan viittaavia tuloksia, sillä hänen tutkimista naisurheilijoita koskevista naistenlehtien artikkeleista 60 prosenttia sisälsi viittauksia ulkonäköön. Naulan (1994, 72-81, 112-116) mukaan naisurheilijoilta vaaditaan olennaisesti enemmän kuin

miesurheilijoilta. Naisurheilijan pitää täyttää kaksi ehtoa, jotta he saavuttavat journalistisen hyväksynnän. Ensinnäkin pitää olla hyvä ja menestynyt urheilija ja toiseksi heidän tulee olla myös hyviä ihmisiä ja nimenomaan naisina. Kilpailukentällä nainen saa olla voitontahtoinen, mutta sen ulkopuolella vaaditaan miellyttävää luonnetta ja 'herttaista' käytöstä. Naula kuvaa naisurheilijan saamaa kuvaa mediassa 'nopeuden ja kauneuden symbioosiksi'. Samansuuntaisia tuloksia on saatu myös ulkomaisissa tutkimuksissa (ks. Birrell & Theberg 1994, 341-357).

Sanomalehtien urheilusivuilla olevat kuvat olivat Markulan ja Vallin (1986) tutkimuskohteena. Kuva-analyysin 390 kuvasta naisurheilijoiden kuvia oli 18 prosenttia. Pääasiassa olympialaisissa kilpailevat naiset olivat päässeet kuviin. Naiset oli kuvattu urheilullisina ja itse kilpailusuorituksissa. Toisaalta naisista oli myös poseerauskuvia, joissa tuotiin esiin naisellisia piirteitä ja hymyä. Joskus naisurheilua vähäteltiin kuvateksteissä ja otsikot olivat usein tunteeseen vetoavia. Lajit, joissa naiset olivat esillä eniten, olivat juoksu, hiihto, taitoluistelu, heittolajit ja voimistelu. Tutkimuksen mukaan naisilla on lähes yhtäläiset mahdollisuudet tulla urheilusankariksi, mutta usein siihen ei anneta tilaisuutta. Virtapohjankin (1998, 199) mukaan nainen voi tulla urheilusankariksi. Hänen tutkimuksessaan sankarin roolissa oli Marja-Liisa Hämäläinen. Hämäläinen edusti uutta totaalisesti urheilevaa naisurheilijaa, joka hiihti ronskisti kuin miehet, "räkä poskella" uupumukseen saakka.

4.4.4 Naiset televisiourheilussa

Myös televisio esittää miesten ja naisten urheilua eri tavoin. Tutkimuksissa on havaittu sekä määrällisiä että laadullisia eroja miesten ja naisten urheilun kuvallisessa ja sanallisessa esittämisessä. (Duncan & Hasbrook 1988; Higgs & Weiller 1994.) Naisurheilijat ja heidän urheilulajinsa ovat jatkuvasti aliedustettuina urheilumediassa, etenkin naisten joukkueurheilu (Kane 1989, 59). Eri tutkimusten mukaan yleisimpiä keinoja, joilla televisiossa ja lehdistössä on toiseutettu naisurheilua ovat naisurheilijoiden suoritusten vähättely, työttömyys eli aikuisten naisten nimittely tytöiksi sekä huomion kohdistaminen naisurheilijoiden

yksityiselämään ja ulkonäköön. (Pirinen 1998b, 18 -19.) Lisäksi media myös trivialisoi eli latistaa naisten urheilullisia saavutuksia seksistisillä kommentteilla ja kuvauksilla. (Daddario 1994, 277.) Sen sijaan Kinkemanin ja Harriksen mukaan (1998, 39) miehistä tehdyistä tutkimuksista ei ole löydetty viestejä, jotka viittaisivat maskuliinisen hegemonian vastustamiseen esimerkiksi ulkonäköön viittaavia tai seksistisiä kommentteja.

Naisten vähäinen esittäminen olympiakisalähetyksissä on ollut tosiasia 1950-luvulta lähtien. Olympialaiset ovat yksi mahdollisuus rikkoa televisourheilun perinteiset sukupuoliroolit, sillä siellä naiset ja miehet kilpailevat tasa-arvoisesti rinnakkain. (Spears & Seydegard 1994, 5.) Tosiasiassa luvut kertovat toista. Higgs ja Weiller (1994) tutkivat kesäolympialaisten televisiointia vuonna 1992. Olympialaisten lähetysajasta 56 prosenttia oli omistettu miehille ja 44 prosenttia naisille. Lähetysajasta 68 prosenttia oli molempien sukupuolten harrastamia urheilulajeja. Naiset saivat eniten näkyvyyttä voimistelussa, pyöräilyssä, tenniksessä ja soudussa. Toisin sanoen naiset saivat jälleen enemmän näkyvyyttä yksilölajeissa kuin joukkuelajeissa. Spears ja Seydegard (1994, 1-3) puolestaan tutkivat Lillehammerin olympialaisia vuonna 1994. Naisten lajit saivat CTV:n televisiointi ajasta 26 prosenttia. Molempien sukupuolten lajit saivat näkyvyyttä yhteensä 10 prosenttia. Haastatteluissa naisia oli 27 prosenttia kaikista haastatelluista. Kuuluttajana nainen toimi 9 prosentista ja selostajana 17 prosentista lähetyksissä.

Duncan, Jensen, Messner, Williams ja Wilson (1994, 251-253) selvittivät puolestaan naisten ja naisurheilun osuutta television urheilu-uutisissa. He analysoivat Los Angelesin paikallisen televisiokanavan urheilu-uutisia kuuden viikon ajalta ja selvittivät naisurheilun kuvauksen määrää ja laatua. Näiden kuuden viikon aikana lähetettiin yhteensä 42 urheilu-uutislähetystä, joista 21:ssä ei ollut mitään naisurheilusta tai -urheilijoista. Uutisten pääuutisena oli 40 kertaa miesurheilija ja vain kaksi kertaa naisurheilija. Kokonaislähetysaika näiden kuuden viikon aikana oli 264 minuuttia, josta 92 % (244 minuuttia) kuvasi miehiä ja 5 % (12 minuuttia) naisia. Loput 3 % olivat sukupuolen suhteen neutraaleja aiheita.

Duncan ja muut huomasivat, että miesten urheilua raportoitaessa käytettiin useimmiten sekä kuvaa että puhetta, kun taas naisten urheilun kohdalla vain puhetta. Miehiä kutsuttiin sukunimillä ja naisia etunimillä. Joskus raportoinnit naisista olivat jopa loukkaavia tai pilkkaavia. Esimerkiksi eräässä lähetyksessä kuvattiin kuinka naisgolfaaja löi pallon suoraan veteen ja tätä kommentoitiin :
” Whoa! That shot needs just a little work, Patty. She was out of the hunt in the Boston Big Five Classic.” Seuraavaksi samassa lähetyksessä kuvattiin miestä minigolfturnauksessa lyömässä ”hole-on-one”. (emt., 254.)

Vaikka naisia tuotiin esille urheilijoina erittäin vähän, niin muissa rooleissa olevia naisia esiintyi runsaasti urheilulähetyksissä. Naisia kuvattiin lähetyksissä useimmiten joko koomisina tai seksuaalisina objekteina. Tutkittujen kuuden viikon aikana pisin naisesta tehty juttu (3 minuuttia 50 sekuntia) ei kertonut naisurheilijasta vaan naisesta, jota kutsuttiin nimellä ”Morgana, the Kissing Bandit”, eli naisesta, jolla oli erittäin suuret rinnat ja joka oli kuuluisa siitä, että hän juoksee baseball-kentille ja suutelee pelaajia. Lisäksi kamera usein poimi yleisön joukosta naisia ja samalla toimittaja kommentoi tv-kuvaa seksistisellä tavalla. (Duncan ym.1994, 254.)

Elueze ja Jones (1998, 45-59) vertailivat miten naisia ja miehiä kuvattiin ja kuvailtiin BBC:n televisiolähetyksissä vuoden 1995 yleisurheilun maailman mestaruuskilpailujan aikana. Lajeiksi tutkijat olivat valinneet maratonjuoksun, kuulantönnön ja kiekonheiton, joita pidetään miehisinä lajeina. Tutkijat olettivat, että jos urheilun kuvaamiseen ja kommentoitiin ei liity sukupuolen suhteen eriarvoisuutta, niin maskuliinisina pidetyissä lajeissa kuvattaisiin naisia ja miehiä tasapuolisesti. Tutkimusaineistona olivat kaikki BBC 1:n ja BBC 2:n suorat lähetykset miesten sekä naisten maratonin, kiekonheiton ja kuulantönnön finaaleista. Yhteensä 164 minuutin lähetysaika nauhoitettiin videolle ja analysoitiin. Näistä 164 minuutista 56 prosenttia (92 minuuttia) kuvasi miesten lajeja ja 44 prosenttia (72 minuuttia) naisten lajeja. Suurin ero naisten ja miesten lajien televisioinnissa tuli kuitenkin kommentoinnissa. Miehiä (67 %) kuvailtiin kaksi kertaa useammin vahvuuteen liittyvillä ilmaisuilla kuin naisia (33 %).

Tutkimustulokset osoittivat, kuinka kommentointi vahvisti assosiaatiota miehet, maskuliinisuus ja vahvuus sekä naiset, feminiinisyys ja heikkous. Myös grafiikan käytössä löydettiin eroja miesten ja naisten lähetyksissä; miesten maratonin lähetyksessä käytettiin kaksi kertaa enemmän grafiikkaa ja tilastoja kuin naisten vastaavassa lähetyksessä (miehissä 43 kertaa ja naisissa 23 kertaa).

Tv:n kommentaattorit auttavat katsojia ymmärtämään tilanteita, he kertovat mitä on tapahtumassa ja selostavat erilaisia asioita, joita katsojan silmä ei välttämättä havaitse (Halbert & Latimer, 1994). Kommentaattorin tehtävien takia on siis merkittävää millä tavoin he kuvailevat eri lajeja myös sukupuolen suhteen (Elueze & Jones, 1998, 48). Kommentaattorien käyttämä kieli heijastaa ja vahvistaa vallitsevia asenteita naisten osallistumisesta urheiluun sekä samalla se opettaa katsojille mitä on ”todellisuus” (Halbert & Latimer, 1994, 307).

Duncan ja muut (1994, 250-251) listasivat tutkimustensa perusteella erilaisia suosituksia urheilu-uutisten raportoimiselle, jotta naisurheilun asema parantuisi:

1. Television urheilu-uutisissa tulisi raportoida enemmän naisurheilua.
2. Urheilu-uutisten raportoidessa naisurheilua, tulisi käyttää sekä visuaalista että verbaalista kuvaustapaa.
3. Urheilutoimittajien tulisi lopettaa keskittyminen naiskatsojiin (seksistiset ja koomiset elementit).
4. Naisurheilun kuvaamisessa tulisi keskittyä myös kuvauksen laatuun. Laadun tulisi olla yhtä hyvä kuin miesten lajeja raportoidessa.
5. Kommentaattorien tulisi kutsua naisia naisiksi tai nuoriksi naisiksi, mutta ei ”tytötellä”.
6. Kommentaattorien tulisi sopia tapa, jolla urheilijoiden etu- ja sukunimiä käytetään ja kutsua sekä naisia että miehiä saman logiikan mukaan.
7. Kun sukupuolen mainitseminen on välttämätöntä selvyuden vuoksi, tulisi se mainita samalla tavalla sekä naisten että miesten lajeissa.

4.4.5 Naisten marginalisoinnin syistä ja seurauksista

Siihen, mistä naisten ja naisten urheilun vähäinen osuus mediassa johtuu, on varmasti useita syitä. Järvisen (1994, 130-131) mukaan ensinnäkin miehiä on enemmän huippu-urheilijoina kuin naisia. Suomen Olympiakomitean (Collin 1998, 4-5) tutkimusten mukaan kaikista urheilijoista noin 23 prosenttia on naisia. Prosenttiosuus nousee hieman kun siirrytään maajoukkueetasolle eli huippu-urheilijoihin, siellä naisten osuus on noin 33 prosenttia.

Toisaalta miesurheilun dominoivuutta mediassa puolustellaan sillä, että miesten tulokset ovat mitattavissa lajeissa parempia kuin naisten. Pirisen (1998a, 2) mielestä on irrelevanttia verrata naisten ja miesten tuloksia keskenään. Naiset ja miehet kilpailevat pääosin omissa sarjoissaan. Sukupuolten välisen vertailun sijasta naisten suorituksia ja saavutuksia tulisi verrata vain muiden naisten vastaaviin suorituksiin ja saavutuksiin ja miesten tuloksia miesten vastaaviin tuloksiin. Pirinen nimittää urheilu-uutiskynnystä mieskeskeiseksi. Miesten urheilemista pidetään toimituksissa tärkeämpänä, kiinnostavampana ja parempana. Miesten urheilu ei kuitenkaan ole sinänsä naisten urheilemista tärkeämpää, kiinnostavampaa ja parempaa, vaan se on konstruoitu ja konstruoidaan edelleen etusijalle erilaisissa urheiludiskursseissa ja käytännöissä. (emt., 31.)

Naisten marginalisoinnin syyksi on myös esitetty naisurheilutoimittajien vähäisyyttä (Järvinen 1994, 131). Ensimmäiset kaksi naisurheilutoimittajaa aloittivat toimintansa Suomessa vuosien 1967-68 paikkeilla, toinen radiossa ja toinen lehdistössä. Vuonna 1984 Suomessa oli 1000 päätoimista tai sivutoimista urheilutoimittajaa, joista vain 40 oli naisia (4%). (Blomberg 1984.) Vuonna 1986 urheilutoimittajien liiton jäsenistä naisia oli hieman alle 4 prosenttia (Arponen 1991,78). Urheilutoimittajien liitosta arvioitiin vuonna 1998, että heidän jäsenistään päätoimisia naisurheilutoimittajia on 20 ja miehiä vastaavasti 400. Järvinen (1993, 26) on arvioinut syitä naisurheilutoimittajien vähäisyyteen. Ensinnäkin koko urheilun kenttä on miesvaltainen ja toisaalta urheilutoimittajan työ on hyvin epäsäännöllistä työaikojen ja -matkojen suhteen, ja se hankaloittaa

säännöllisen perhe-elämän viettämistä.

Naisurheilun näkyvyyden on uskottu paranevan, jos naistoimittajien määrää urheilutoimituksissa lisätään. Van Zoonen (1988) on kyseenalaistanut tämän väitteen. Hänen tutkimuksensa mukaan journalistiset käytännöt vaikuttavat enemmän juttujen sisältöön kuin toimittajien sukupuoli. Naistoimittajista tehdyt tutkimukset (Moisio 1990; Ordman & Zillman 1994) osoittavat, että naisurheilutoimittajat ovat kohdanneet työssään ennakkoluuloja ja työhön liittyviä epäkohtia. Naiset joutuvat usein huolehtimaan toisarvoisista tehtävistä ja heidät syrjäytetään tärkeinä pidetyistä tehtävistä esimerkiksi arvokilpailujen selostustehtävistä. Lisäksi naistoimittajien asiantuntemusta pidetään vähäisempänä kuin miestoimittajien. Naistoimittajien määrän lisäämisen ohella tulisikin kiinnittää huomiota naistoimittajien asemaan toimituksissa. Monet naistoimittajat omaksuvat journalistisen kulttuurin arvostukset niin vahvasti, että he toteavat olevansa ensin toimittajia, sitten vasta naisia (Halonen 1999, 49). Kuitenkin urheilutoimitukset ovat edelleen hyvin miesvaltaisia, eikä käytännössä ole nähty, miten naistoimittajien määrän lisääminen vaikuttaisi urheilu-uutisten sisältöön.

Televisiossa näytetään vuosittain tuhansia tunteja erilaisia urheiluohjelmia ja -uutisia miljoonille katsojille. Tapa, jolla televisio kuvaa tai ei onnistu kuvaamaan urheilevia naisia vaikuttaa siihen, miten naisurheilijoihin suhtaudutaan ja kertoo siitä, mikä on naisen tai naisurheilijan asema yhteiskunnassa. (Duncan ym. 1994, 249.) Naisurheilun marginalisointi ja trivialisointi luovat kuvan siitä, että naisurheilu ja naisurheilijat eivät ole arvostettuja. Mediayleisö voi myös saada sen käsityksen, että naisurheilijoita ei ole, tai että he ovat pieni vähemmistö. Lisäksi naisurheilun marginalisointi antaa yleisölle puutteellisen ja kapealaisen kuvan naisten urheilemisesta. (Kane & Greendorfer 1994, 34; Pirinen 1998a, 27.) Feministisen urheilukritiikin mukaan media vahvistaa ”luonnollisia sukupuolieroja” esittämällä maskuliinista urheilua (Daddario 1994, 277.)

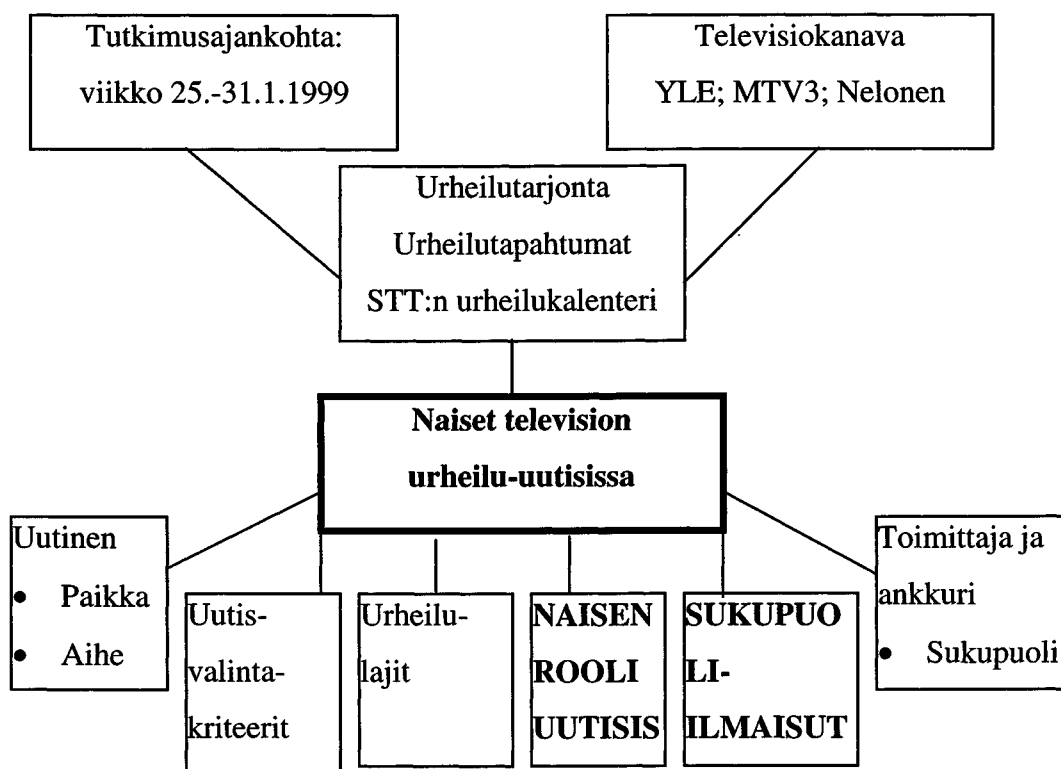
Tuchman (1978) käyttää tästä naisten marginalisoimisesta tiedotusvälineissa käsitettä naisten symbolinen hävittäminen. Useiden tutkijoiden mielestä symbolisella hävittämisellä on monia huolestuttavia seurauksia. Koska

naisurheilijoita näytetään tiedotusvälineissä niin harvoin, tytöillä on vähemmän samaistumismalleja urheiluun ja näin ollen tyttöjen sosiaalistuminen urheiluun vaikeutuu. Näin ollen television urheiluohjelmien ja lehtien urheilusivujen tutkiminen on tärkeää. (Kane & Greendorf 1994, 31; Pirinen 1998a, 27.)

Tässä tutkimuksessa selvitetään, mikä on naisurheilun osuus television urheilu-uutissa ja kysytään, onko naisten asema urheilu-uutisissa parantunut. Tutkimus tukee liikuntakulttuurin tasa-arvopyrkimyksiä. Tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää hyödyksi Suomen Liikunnan ja Urheilun tasa-arvotyössä, jonka yhtenä osa-alueena on viestintä. Television urheilu-uutisia ei ole aiemmin vastaavalla tavalla tutkittu ja SLU voikin saada tutkimuksesta välineitä tasa-arvon kehittämiseen viestinnässä sekä järjestö- että mediapuolella. Tuloksia voi myös käyttää lähtökohtana uusiin tutkimusprojekteihin.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMISEN VIITEKEHYS

Tutkimusaineistona olevien television urheilu-uutisten sisällön rakentuminen on yhteydessä moniin seikkoihin (KUVIO 5). Tutkimusajankohta vaikuttaa siihen, mitä urheilutapahtumia on tarjolla ja mitä urheilutapahtumia esiintyy lähetyksissä. Myös STT:n urheilukalenterin tiedot ovat oleellisia, sillä toimittajat usein valitsevat sen perusteella mitä tapahtumia raportoidaan. Televisiokanavilla on oma merkityksensä naisten esiintymiseen urheilu-uutisissa eri lajeihin sitoutumisen sekä toiminta-ajatusten perusteella esimerkiksi MTV3 on sitoutunut jääkiekon SM-liigaan ja kanavan rahoitus perustuu mainostuloihin. Tutkimusanalyysia havainnollistetaan seuraavalla kuviolla, josta näkyvät ne aspektit, joihin analyysi kohdistuu.

KUVIO 5. Naiset television urheilu-uutisissa.

Tutkimuksessa selvitettiin, missä eri rooleissa naiset esiintyvät urheilu-uutisissa ja missä lajeissa naiset ylittävät uutiskynnyksen. Naisten roolin tutkimisessa sovellettiin Halosen (1995,55) mallia rooleista tavallisissa uutisissa. Selvityksen kohteena olivat myös uutisten uutisvalintakriteerit, sukupuoleen kohdistuvat ilmaisut, uutisten aiheet ja paikat lähetyksissä sekä toimittajien ja ankkureiden sukupuolet.

6. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää naisten asemaa television urheilu-uutisissa. Naisten asemaa selvitetään seuraavien spesifien tutkimuskysymysten avulla:

1. Mikä on naisten ja naisurheilijoiden ja toisaalta miesten ja miesurheilijoiden osuus suomalaisen television urheilu-uutisissa kolmella eri tv-kanavalla yhden viikon aikana? Vertailu eri televisiokanavien kesken. Mikä on mies- ja naisuutisen keskimääräinen äänen kesto? Mikä on kuvan keskimääräinen kesto? Vertailu todelliseen tarjontaan STT:n urheilukalenterin perusteella.
2. Mikä on naisten ja miesten osuus uutisankkureista sekä toimittajista? Vertailu eri televisiokanavien kesken.
3. Missä urheilulajeissa naiset pääsevät urheilu-uutisiin? Missä urheilu-lajeissa miehet pääsevät urheilu-uutisiin? Vertailu eri televisiokanavien kesken.
4. Mikä on mies- ja naisuutisen paikka uutislähetyksessä?
5. Eroavatko uutisvalintakriteerit naisten ja miesten uutisissa?
6. Kuinka usein urheilu-uutisissa käytetään sukupuoleen liittyviä ilmaisuja? Esiintyykö työttelyä tai pojittelua? Miten naisiin liitetyt ilmaisut eroavat miehiin liitetyistä ilmaisuista?
7. Millaisia rooleja naisilla on urheilu-uutisissa? Vertailu eri televisiokanavien kesken.

Viimeisessä tutkimuskysymyksessä ei ole naisten ja miesten välistä vertailua, sillä

siinä haluttiin keskittyä vain naisten saamiin rooleihin. Lisäksi haluttiin verrata naisten rooleja urheilu-uutisissa naisten rooleihin tavallisissa uutisissa, joita Halonen (1995) on tutkinut. Joistakin tutkimuskysymyksistä ei tehty eri kanavien välistä vertailu, koska sen ei katsottu tuovan oleellista lisäinformaatio tuloksiin.

7. TUTKIMUSMENETTELY

7.1 Tutkimusaineiston valinta ja rajaus

Tutkimusaineiston valinnassa olisi ollut kaksi mahdollisuutta: valitaan satunnaisesti yksi viikko tai kerätään eri ajankohtina urheilu-uutislähetysksiä kaikilta kanavilta. Tässä tutkimuksessa päädyttiin yhteen viikkoon, koska siinä oli monia etuja. Yhden viikon nauhoittaminen oli helpompi vaihtoehto ja näin aineistosta tuli vertailukelpoinen ja tarpeeksi laaja. Yhden viikon etuna oli myös se, että urheilu-uutisten jatkuvuus tuli hyvin esille.

Tutkimusaineisto koostui kolmen suomalaisen televisiokanavan: YLE TV 1:n, MTV 3:n ja Nelosen urheilu-uutisista. Ylen Urheiluruutu, MTV3:n Tuloruutu ja Nelosen Urheilu-uutiset yritettiin nauhoittaa viikolla 2, 11-17. tammikuuta 1999, mutta muutamia minutteja ohjelmista jäi pois MTV3:lla epäsäännöllisten lähetysaikojen vuoksi ja Nelosen nauhoitus ei onnistunut ollenkaan. Nelonen ei myöskään pystynyt toimittamaan lähetyskiä jälkikäteen. Uudeksi nauhoitusviikoksi valittiin viikko 4, 25. - 31. tammikuuta 1999. Silloinkin Ylen lauantain Urheiluruudusta jäi puuttumaan alkuminuutit, mutta Yleisradio pystyi toimittamaan puuttuvan aineiston jälkikäteen.

Urheilu-uutisiksi määriteltiin kanavan pääuutislähetysten jälkeinen urheilu-uutislähetys, joka tulee päivittäin. Urheilu-uutisiksi katsottiin urheilu-uutislähetykset, jotka on mainittu erikseen ohjelmätiedoissa, esimerkiksi Urheiluruutu. Jos samalla kanavalla oli saman päivän aikana useita urheilu-uutisia, niin niistä valittiin tarkasteluun ns. pääuutislähetys, eli pisin ja

parhaimpaan katseluaikaan sijoittuva lähetys. Kuitenkin MTV3:n Tuloruutuja oli lauantai- ja sunnuntai-iltaisina kaksi kappaletta ja ne otettiin molemmat mukaan aineistoon. Aamutelevisioiden urheilu-uutisia ei laskettu aineistoon.

Ajankohdaksi pyrittiin valitsemaan ns. normaali viikko eli sellainen viikko, joilloin ei ollut mitään suuria urheilutapahtumia kuten olympialaisia tai jääkiekon MM-kisoja. Kuitenkin urheilussa on harvoin sellaista aikaa, milloin ei ole suuria urheilutapahtumia. Kyseisellä viikolla oli siis suuriakin urheilutapahtumia kuten taitoluistelun EM-kisat, tenniksen Australian avoimet, lumilautailun MM-kisat sekä hiihdon SM-kisat.

Jotta saatiin jonkinlainen kuva siitä, paljonko urheilutapahtumia ja otteluita ym. kisoja oli kyseisellä viikolla, laskettiin tapahtumat STT:n urheilukalenterista ajalta 25. –31. tammikuuta 1999. STT:n urheilukalenteri on ainoa laaja suomenkielinen kalenteri, johon on kerätty urheilutapahtumia sekä Suomesta että ulkomailta. Kalenterin tiedot perustuvat uutistoimistojen väliseen tiedonvaihtoon sekä urheilujärjestöjen ilmoittamiin tietoihin. STT:n tapahtumista laskettiin sekä naisten ja miesten tapahtumat erikseen, jotta kyseisiä lukuja voitiin verrata television urheilu-uutisten osuuksiin. Näin saatiin selville, paljonko todellisuudessa oli naisten ja miesten urheilu-tapahtumia.

7.2 Tutkimusmenetelmät

7.2.1 Televisiotutkimuksen erityispiirteitä

Tässä luvussa selvitetään televisiotutkimuksen erityispiirteitä. Televisiota tutkittaessa on ymmärrettävä sen moninaisuus ja erikoispiirteet verrattuna muuhun mediatutkimukseen sekä liikuntasosiologiseen tutkimukseen.

Televisiolla on kolme informaatiomuotoa: ääni, kuva ja grafiikka. Tv-lähetyksissä tulevaa informaatiota esitetään pääsääntöisesti vähintään kahdella tavalla ääni + videokuva tai ääni + grafiikka. Myös kaikkia kolmea muotoa voidaan esittää

päällekkäin. (Huovila 1995, 71.) Puheen ja äänen lisäksi televisiouutinen antaa parhaimmillaan jatkuvasti myös visuaalista informaatiota, kuvia, kuvanauhaa, grafiikkaa ja myös tekstiä (Huovila 1995, 13). Mikäli puhe ja kuva kilpailevat keskenään, kuva on voimakkaampi. Kuvan merkittävyyden vuoksi television uutiseen liittyvät kuva-aineistot on valittava huolellisesti ja käsiteltävään asiaan pohjautuen. Televisio on ensisijaisesti visuaalinen väline. (Ellis 1982, 115; Hilliard 1982, 17 ja 210; vrt. Isotaulus 1993, 14.) Television kuvaan liittyy luotettavuuden vaikutelma (Huovila 1995, 3).

Tv-urheilu sisältää tiettyjä elementtejä eli koodeja, joita lähetyksiä tarkastellessa tulisi ottaa huomioon (Hietala 1990, 37-38.):

1. Televisuaaliset koodit: kameran sijainti, etäisyys ja kulma, editointi ja visuaaliset tehosteet.
2. Auditiiiviset koodit: selostus, haastattelut ja äänitehosteet
3. Tausta- ja oheismateriaali: pohjustavat tv-ohjelmat, tv-lehtien kirjoittelu. Katsojan oletetaan tuntevan tätä materiaalia... ”kaikkea ei selitetä”
4. Konventio = kun tietyt koodistot ovat vakiintuneet toistuvaksi samassa asiayhteydessä. Osa konventioista koskee kaikkea televisioitua urheilua ja osa on sidottu tiettyyn lajiin.

Televisiourheilusta löytyy myös vakiintuneita yhteisiä konventioita (Hietala 1990, 38-40), jotka toistuvat lähetyksestä toiseen:

1. Selostaja selittää katsojalle televisiokuvaa; luo visuaalisesta kirjosta yhtenäisen tarinan, antaa sille tulkinnalliset kehykset.
2. Keskittyminen voittajiin ja loppuratkaisuihin: pelkkä tieto voittajasta ei riitä, hänet on pakko nähdä.
3. Yksilökeskeisyys: televisioilmaisun voima on lähi- ja puolikuvissa. Televisio korostaa lähikuvillaan suurien yksilöiden merkitystä. Tämä koskee erityisesti yksilöurheilua, mutta myös joukkueurheilua; yksilöiden taidonnäytteet ja kaksinkamppailut näytetään lähikuvina.
4. Ihmiskehon rituaalinen ylistys: ihmiskeho instrumenttina - urheilija tyhmä - kehon muuttaminen fetissiksi, eroottisävyisen palvonnan kohteeksi.

Urheilumuotojen televisioesitykset painottuvat ihmiskehon ylistykseen, sen suorituskyvyn ja voiman esittelyyn sekä rituaalinomaiseen juhlintaan. Televisuaalinen retoriikka korostaa kussakin lajissa vaadittavia fyysisiä ominaisuuksia. Hidastuskuvat näyttävätkin kehittyneen televisuaalisiksi koodeiksi urheilijan kehon spektakelisoinnissa ja estetisoinnissa. Vaikka televisiourheilulla on tiettyjä yhteisiä konventioita, voidaan toki lähetyksistä löytää myös lajikohtaisia konventioita. Urheilun uutisoinnissa esitetään esim. jalkapallosta pelkät maalit, mikä tuskin antaa katsojalle erityisen ”realistista” kuvaa pelitapahtumista. Sen sijaan kansalliset identiteetit vaikuttavat televisiourheilussa yhä toissijaisemmilta (esim. National Hockey League Pohjois-Amerikassa). Televisio on tehnyt urheilijan suorituksista näkyvän. (Hietala 1990, 41-44.)

7.2.2 Sisällönanalyysi

Tutkimusmenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysillä pyritään tuottamaan objektiivinen, määrällinen ja todennettavissa oleva kuva sanomien ilmisisällöstä. Siinä tunnistetaan ja lasketaan tietystä viestintäjärjestelmästä valittuja yksiköjä eli segmenttejä. Yksikköjen ainoana vaatimuksena pidetään niiden helppoa tunnistettavuutta ja esiintymistä riittävän säännöllisesti. (Fiske 1992, 179-180.)

Sisällönanalyysissä kuvataan kvantitatiivisesti tekstin tms. sisältöä. Siinä analysoidaan, mitä tai miten jostakin asiasta on puhuttu tai kirjoitettu. Asetettuihin tutkimuskysymyksiin etsitään vastausta kvantitatiivisten mittaustulosten avulla. Mittaus tapahtuu frekvenssi- tai volyymimittauksena eli lasketaan kuinka monta kertaa jostakin on kirjoitettu tai kuinka usein termiä on käytetty. Usein käytössä on myös luokitusrunko. Sisällönerittely sopii mainiosti esimerkiksi tutkimukseen, jossa selvitetään mistä mediassa keskustellaan ja mistä ei. (Eskola & Suoranta 1998, 186.) Sisällönanalyysi sopi hyvin tämän tutkimuksen menetelmäksi, sillä tutkimus kartoittaa uutta aluetta ja tasa-arvotyössä tarvitaan määrällisiä vertailuja.

Varsinainen analyysi tapahtui siten, että tutkimusaineisto jaettiin kahteen osaan

molempien tutkijoiden kesken. Toinen analysoi TV1:n Urheiluruudut ja Nelosen Urheilu-uutiset ja toinen analysoi MTV3:n Tulosruudut sekä kyseisen viikon lauantain Urheiluruudun. Uutisten ajat mitattiin sekuntikellolla. Yhtä uutista tarkasteltiin keskimäärin kolme kertaa. Ensimmäisellä kerralla mitattiin uutisten äänen tai puheen aika sekä kuvan aika. Toisella kerralla listattiin uutisankkurien ja toimittajien sukupuolet, aihe, laji, uutisvalintakriteerit, naisen rooli ja kuvan sisältö. Viimeisellä kerralla puheista etsittiin sukupuoleen liittyviä ilmaisuja. Lopuksi tarkastettiin edellisen katselukerran merkinnät.

Urheilu-uutislähetysten sisällönanalyyssissä kukin uutinen³ analysoitiin lomakkeiden avulla. Urheilujutut luokiteltiin viiteen luokkaan, joista kukin sai oman lomakkeensa: naisurheilua käsittelevät jutut (naisurheilijat: Liite 1), miesurheilua koskevat jutut (miesurheilijat: Liite 2), muut jutut, jotka kertoivat miehistä (muut miehet: Liite 3), muut jutut, jotka kertoivat naisista (muut naiset: Liite 4) sekä jutut, joissa olivat molemmat sukupuolet mukana tai sukupuoli ei erottunut (muut: Liite 5). Muut jutut sisälsivät esimerkiksi liikuntapolitiikkaan liittyviä uutisia. Luokittelulla haluttiin jakaa urheilu-uutiset nimenomaan urheilutapahtumista ja -kilpailuista kertoviin juttuihin sekä urheilua taustoittaviin juttuihin. Esimerkiksi naisuutisista eroteltiin kuinka paljon naisurheilijat saivat näkyvyyttä ja kuinka paljon taas naiset muuten esiintyivät urheilu-uutisissa.

Määrällisessä analyysissä selvitettiin, kuinka paljon urheilu-uutisissa kerrottiin naisista ja naisurheilusta. Analyysissä mitattiin sekä juttujen lukumäärä että aika. Myös uutisankkureiden sekä toimittajien sukupuolet selvitettiin. Uutisesta kirjattiin ylös sen aihe, urheilulaji sekä siinä olevat sukupuoleen liittyvät ilmaisut. Analyysissä mitattiin uutisen kesto sekunneissa. Lisäksi äänen ja jutun kuvituksen kesto mitattiin. Uutisen paikka uutislähetyksessä merkittiin suhteessa lähetyksen muihin uutisiin, esimerkiksi 1/8.

³ Urheilu-uutislähetys (esim. yhden päivän Urheiluruutu) sisältää urheilua koskevia journalistisia juttuja, joilla tarkoitetaan yksittäisiä urheilu-uutisia ja muita urheilua taustoittavia juttuja esim. henkilöjuttuja. Tässä työssä käytetään urheilujuttua ja urheilu-uutista synonyymeina.

Uutisvalintakriteerit oli kirjattu lomakkeisiin valmiiksi listoiksi, joista vain valittiin uutista koskevat kriteerit. Kriteereiksi kirjattiin uutisvalintakriteerit (ks. Fiske 1987, 283-286; Hietala 1990, 28-32): tuoreus, kansallinen näkökulma, jatkuvuus, eliittikeskeisyys, henkilökeskeisyys, negatiivisuus ja muutos. Analyysissä selvitettiin myös urheilulajit, joissa naiset ja miehet pääsevät esille television urheilu-uutisissa. Juttujen kuvat laskettiin erikseen ja niiden sisältö kirjattiin lomakkeeseen. Kuvien määrä laskettiin kappalemäärästä sekä ajasta.

STT:n urheilukalenterin tapahtumat luokiteltiin naisten, miesten, molempien sukupuolten yhteisiin ja muihin tapahtumiin. Kalenterista laskettiin kuinka monta kertaa kyseisten luokkien tapahtumat kalenterissa esiintyvät. Saaduista tuloksista suoritettiin vertailua sukupuolten, eri kanavien ja STT:n urheilukalenterin välillä.

Sisällönanalyysiä syvennettiin laadulliseen suuntaan luokittelemalla aineiston perusteella urheilu-uutisten naiset eri rooliluokkiin. Rooleihin ei laskettu uutisankkureita eikä toimittajia, koska niistä tehtiin erillinen analyysi. Kaikki lähetyksissä esiintyneet naiset saivat roolin, myös sellaiset jotka vain näkyivät kuvissa. Naisten saamia rooleja verrattiin Halosen (1995, 55) tutkimiin tavallisen uutisen naisrooleihin.

Aineisto koottiin Microsoft Excel –ohjelmaan, jonka avulla tulokset laskettiin.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusaineistosta saatiin vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiin eli tutkimuksen validiteetti on hyvä. Tutkimusmenetelmä soveltui hyvin tutkimusaineiston analysointiin. Tutkimuksen ajankohta 25.- 31.1.1999 vaikutti tutkimustuloksiin. Ensiksi ajankohta oli talvi ja toiseksi kyseisellä viikolla oli kolme suurempaa urheilutapahtumaa, mitkä toivat oman lisänsä tuloksiin. Suuret urheilutapahtumat olivat sellaisissa lajeissa (tennis, taitoluistelu ja hiihto), joissa naiset saavat näkyvyyttä. Muuna ajankohtana tulokset olisivat voineet muuttua.

Ajan puutteen vuoksi aineisto jaettiin kahteen osaan, joilloin urheilu-uutisia on tarkastellut vain toinen tutkija. Tutkimuksen luotettavuus olisi lisääntynyt, jos molemmat tutkijat olisivat analysoineet koko aineiston. Tutkijoiden subjektiivinen näkemys eri tutkimuskysymyksistä vaikutti tutkimustulosten taustalla esimerkiksi uutisvalintakriteereitä valittaessa tai naisten rooleja nimettäessä.

Uutisten kestoa mitattaessa käytettiin sekuntikelloja, jotka pysäytettiin käsin. Kaikkein tarkimmat ajat uutisille olisi saatu, kun uutislähetysten kesto olisi mitattu videon omalla aikalaskurilla. Tutkimukseen käytetyissä videoissa ei ollut tähän mahdollisuutta. Eri videolaitteet saattavat myös venyttää videonauhaa, joilloin ajat eivät ole täysin tarkkoja. Inhimillisiä virheitä on myös saattanut tulla mukaan aineistoon.

8. TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Naisia ja miehiä koskevien uutisten määrät ja kestot

Tutkimusaineisto jaettiin viiteen eri luokkaan, jotta naisten ja miesten urheilu-uutisia voitiin vertailla keskenään. Tutkimuksessa haluttiin myös erotella urheilijoista kertovat uutiset urheilua taustoittavista uutisista. Uutiset luokiteltiin seuraaviin luokkiin: naisurheilijat, muut naiset, miesurheilijat, muut miehet ja muut. Luokkaan naisurheilijat laskettiin ainoastaan ne uutiset, jotka käsittelivät naisurheilijoita tai naisurheilua. Siinä oli selkeästi kyseessä nainen tai naiset urheilu-uutisaiheena. Muut naiset -luokkaan laskettiin urheilutaustoista kertovat uutiset, joissa nainen oli kuitenkin pääosassa.

Luokkaan miesurheilijat sisällytettiin uutiset, jotka koskivat selkeästi miesurheilijoita tai miesurheilua. Muut miehet -luokka sisälsi uutisia, joissa käsiteltiin urheilun taustoja ja pääosassa oli mies tai miehet. Muut miehet -luokka sisälsi myös suurimman osan raviuutisista, vaikka raveissa on usein kyse miesurheilusta. Raviuutiset olivat kuitenkin usein kuva lähdeistä sekä tuloksien lukua, joilloin miesurheilua ei selkeästi uutisissa esiintynyt. Joskus myös ralli- ja

formulauutiset luokiteltiin miesurheilijat -luokan sijasta muut miehet -luokkaan, koska niissä ei käsitelty miesurheilua. Periaatteessa nämä kolme lajia, raviurheilu, formula ja ralli ovat sellaisia, joihin naisilla on mahdollisuus osallistua. Kuljettaja tai ajaja voi olla myös nainen. Näissä lajeissa pääosassa voi olla muu kuin ihminen esimerkiksi hevonen tai auto.

Muut -luokkaan laskettiin uutiset, jotka olivat sukupuoleettomia tai niissä esiintyi molempia sukupuolia yhtä paljon. Muut -luokka sisälsi esimerkiksi pariluistelun tai useat liikuntapoliittiset uutiset. Jotkut Kansainvälistä Olympiakomiteaa koskevat uutiset sisällytettiin muut -luokkaan, jos niissä ei selkeästi tullut sukupuoli esille.

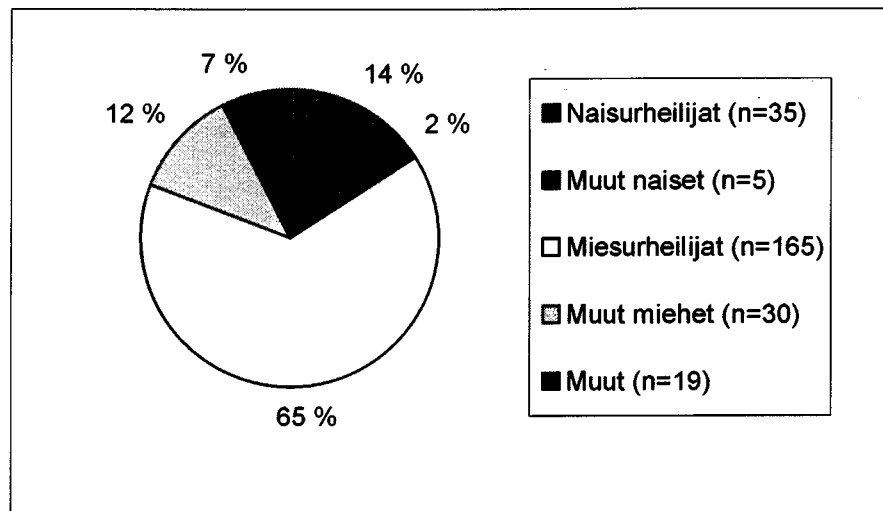
Yhden viikon aineistossa oli yhteensä 254 urheilu- uutista. Näistä uutisista laskettiin uutisen äänen ja kuvan kesto aika. Uutisten äänen kesto aika oli yhteensä 10024 sekuntia eli 167 minuuttia 20 sekuntia ja kuten urheilukilpailuissa aika ilmaistaisiin 2.47,04. Uutisten äänen kesto aika ei sisällä uutislähetysten alkumusiikkeja eikä uutisten välisiä taukoja, se ei siis kuvaa lähetysten kokonaisaika. Uutisten äänen aika kuvaa kuitenkin melko hyvin uutisten kokonaisaika, mutta se ei kuitenkaan ole tarkka, sillä joskus uutisen kuva jatkui vielä selostuksen jälkeen muutamia sekunteja.

Kaikkiaan 185 uutista oli kuvitettu. Kuvaksi laskettiin tässä tapauksessa liikkuva kuva sekä still-kuva, joka kuvasi uutisen henkilöä. Jos uutisessa oli tulokset kirjoitettuna ruudulle tai pelkkään grafiikkaa, niitä ei laskettu kuvaksi. Kuvien yhteisaika oli 7947 sekuntia eli 132 minuuttia 27 sekuntia siis 2.12,27.

Eri luokkien prosenttiosuudet urheilu-uutisten kokonaismäärästä näkyvät kuviossa 6. Naisurheilijat -luokkaan saatiin uutisia 14 prosenttia kokonaismäärästä ja muut naiset -luokkaan 2 prosenttia. Näin ollen kaikkiaan naisia käsitteleviä uutisia oli aineistossa 16 prosenttia.

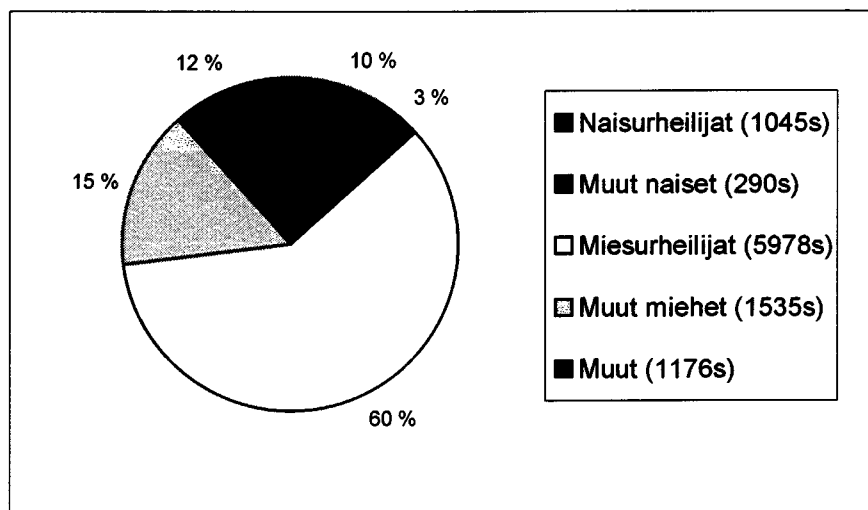
Miesurheilu -uutisia oli aineistosta 65 prosenttia. Muut miehet -luokka oli 12 prosenttia kokonaismäärästä. Miehiä koskevia uutisia oli yhteensä siis 77

prosenttia. Muita uutisia jäi näin ollen 7 prosenttia.

KUVIO 6. Eri luokkien prosenttiosuudet uutisten kokonaismäärästä (n=254).

Uutisten äänen kestosta laskettiin prosenttiosuudet kaikille luokille (KUVIO 7). Naisurheilijat –luokassa kaikkien uutisten kesto oli 10 prosenttia ja muut naiset -luokassa 3 prosenttia kokonaiskestosta.

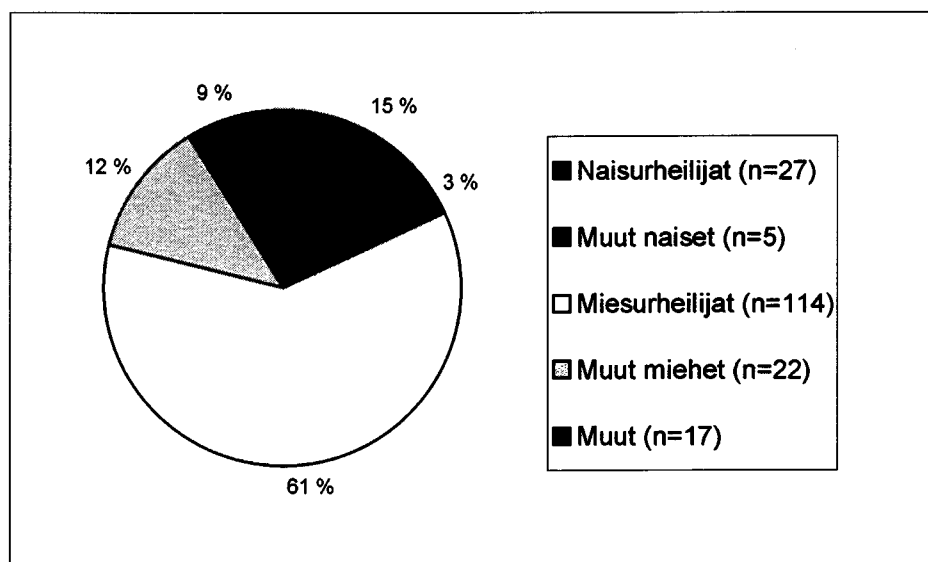

KUVIO 7. Eri luokkien prosenttiosuudet uutisten äänen kestosta (n=10024s).

Miesurheilu-uutisten äänen kesto oli 60 prosenttia ja muut miehet –luokan uutisten äänen kesto 15 prosenttia kokonaiskestosta. Muiden uutisten äänen kesto oli 12 prosenttia.

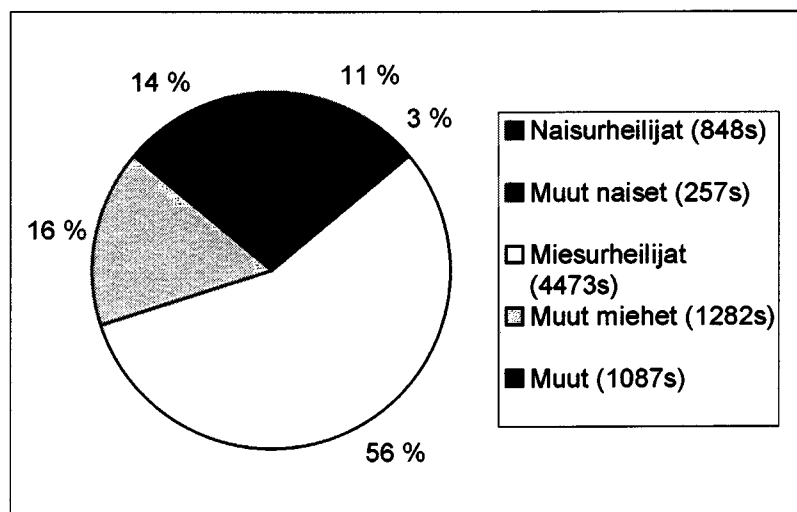
Äänen kestosta saatuja prosenttiosuuksia verrattiin uutisten kokonaismäärästä laskettuihin prosenttiosuuksiin. Muut miehet sekä muut -luokka kasvattivat prosentuaalista osuuttaan eniten. Sekä nais- että miesurheilijoiden prosentuaalinen osuus laskee, kun taas muut naiset hieman kasvattavat osuuttaan. Tästä voidaan päätellä, että nais- ja miesurheilua koskevat jutut ovat ajallisesti lyhyempiä suhteessa määrään kuin muut urheilutaustoista kertovat jutut.

Eri luokkien prosenttiosuudet laskettiin lisäksi kuvien kokonaismäärästä (KUVIO 8). 15 prosenttia kuvista kuului naisurheilijat -luokkaan. Muiden naisten luokassa kuvien osuus oli 3 prosenttia. Uutisia oli tässä luokassa viisi kappaletta, toisin sanoen tämän luokan jokainen uutinen oli kuvitettu. Naisten uutisista oli siis 32 kuvitettu, mikä tekee yhteensä 18 prosenttia kaikista kuvista. Kuvien kokonaismäärästä oli 61 prosenttia miesurheilijat -luokkaa ja muut miehet luokkaan 12 prosenttia. Miesten uutisista kuvitettuja oli 136 kappaletta. Muut -luokassa kuvia oli 17 eli kokonaismäärästä 9 prosenttia. Tässä luokassa vain kaksi uutista jäi ilman kuvaa.

KUVIO 8. Eri luokkien prosenttiosuudet kuvien kokonaismäärästä (n=185).

Kuvien kokonaisuudesta laskettiin prosenttiosuudet eri luokille (KUVIO 9). Luokassa naisurheilijat kuvien kesto oli 11 prosenttia kuvien kokonaisuudesta. Muut naiset -luokassa kesto oli 3 prosenttia. Näin ollen naisia koskevat uutiset saivat kokonaisuudesta 14 prosenttia. Miesurheilu-uutisten osuus oli 56 prosenttia. Muut miehet -uutiset saivat kuvituksesta 16 prosenttia. Kuvan kokonaisuudesta kuului 72 prosenttia miesten luokkiin eli suurin osa kuvista oli miesurheilusta tai miehistä. Muut -luokassa kuvien kesto oli 14 prosenttia kokonaisuudesta.

KUVIO 9. Eri luokkien prosenttiosuudet kuvien kokonaisuudesta (n=7947s).

Kun vertaillaan kuvien määrää ja kestoja keskenään, huomataan, että sekä naisten, että miesten luokkien prosenttiosuudet laskevat ajallisessa kestossa jonkin verran. Sen sijaan luokat muut miehet ja muut kasvattavat prosentuaalista osuuttaan. Urheilutaustoista kertovien juttujen kuvitusta on siis enemmän kuin nais- ja miesurheilusta kertovien juttujen kuvitusta. Usein urheilu-uutisissa vain luetaan urheilutulos ilman kuvitusta, mikä selittää osaltaan prosenttiosuuksien pienenemistä.

Aineistosta laskettiin yhden uutisen ja kuvan keskimääräinen kesto kyseisellä viikolla (TAULUKKO 1). Tämä laskettiin luokista naiset, miehet ja muut, joilloin luokkaan naisurheilijat yhdistettiin muut naiset -luokkaan ja luokkaan miesurheilijat

yhdistettiin muut miehet -luokka. Kaikista uutisista yhden uutisen keskimääräinen kesto oli 39 sekuntia. Naisia koskevan uutisen keskimääräinen kesto oli 33 sekuntia, miehiä koskevan 39 sekuntia ja muita koskevan 62 sekuntia. Koko aineistossa kuvan keskimääräinen kesto oli 43 sekuntia. Naisten uutisissa olevan kuvan keskimääräinen kesto oli 35 sekuntia ja miesten uutisissa 42 sekuntia. Sen sijaan muissa uutisissa kuvan keskimääräinen kesto oli jopa 64 sekuntia.

TAULUKKO 1. Uutisten ja kuvien kesto keskimäärin

	Sekuntia
Yhden uutisen kesto	39
Yhden uutisen kesto/naiset	33
Yhden uutisen kesto/miehet	39
Yhden uutisen kesto/muut	62
Kuvan kesto/ sek	43
Kuvan kesto/ sek naiset	35
Kuvan kesto/ sek miehet	42
Kuvan kesto/ sek muut	64

Taulukosta 1 nähdään, että naisten uutisten keskimääräinen kesto oli lyhyempi kuin miesten uutisten keskimääräinen kesto. Miesten uutisia oli aineistossa niin paljon, että niiden keskimääräinen kesto määrittää paljolti koko aineiston yhden uutisen keskimääräistä kestoja. Muiden uutisten keskimääräinen kesto oli puolestaan huomattavasti pitempi kuin uutisen kesto keskimäärin. Naisia koskevat urheilu-uutiset olivat lyhyimpiä ja muut jutut pisimpiä.

Naisuutisissa olleiden kuvien kesto oli keskimääräistä kestoja alhaisempi. Miesten kuvien kesto oli lähellä keskimääräistä, kun taas muiden uutisten kuvat olivat huomattavasti keskimääräistä kestoja pidemmät. Muut -luokassa kuvan keskimääräinen kesto oli yli 20 sekuntia pidempi kuin uutisen keskimääräinen

kesto. Naisuutisia kuvitetaan keskimäärin lyhyemmällä ajalla kuin miesten uutisia.

8.1.1 Vertailu eri televisiokanavien kesken

Eri televisiokanavilta laskettiin tulokset uutisten määrästä ja äänen kestosta, kuvista ja kuvien kestosta. Naisurheilija- ja muut naiset -luokka (naiset) sekä miesurheilija- ja muut miehet -luokka (miehet) yhdistettiin tässä analyysissä.

TAULUKKO 2. MTV 3:n urheilu-uutisten luokittelu

Suku­puoli	Uutiset		Ääni		Kuva		Kuvan kesto	
	kpl	%	s	%	kpl	%	s	%
Naiset	13	14	386	11	12	18	346	13
Miehet	77	82	3091	86	49	75	2269	83
Muut	4	4	116	3	4	6	117	4
Yhteensä.	94	100	3593	100	65	100	2732	100

MTV3:n urheilu-uutisissa (TAULUKKO 2) naisia koskevien uutisten osuus oli 14 prosenttia, miehiä koskevien uutisten osuus oli 82 prosenttia ja muiden 4 prosenttia. Urheilu-uutisia oli kyseisellä viikolla 3593 sekuntia eli 59 minuuttia 53 sekuntia. Uutisten äänen kestossa naisten osuus väheni entisestään, se oli 11 prosenttia. Miesten uutisten kesto oli kokonaisuudesta 86 prosenttia ja muiden uutisten 3 prosenttia.

Kuvista naisten uutiset saivat 18 prosenttia, miehet 75 prosenttia ja muut 6 prosenttia. Kuvien kestossa naisten osuus laski kuitenkin 13 prosenttiin ja miesten vastaavasti nousi 83 prosenttiin.

TAULUKKO 3. Nelosen urheilu-uutisten luokittelu

Sukupuoli	Uutiset		Ääni		Kuva		Kuvan kesto	
	kpl	%	s	%	kpl	%	s	%
Naiset	7	11	55	4	4	8	39	3
Miehet	53	83	1411	91	44	86	1148	88
Muut	4	6	88	6	3	6	114	9
Yhteensä	64	100	1554	100	51	100	1301	100

Nelosen urheilu-uutisista (TAULUKKO 3) naisten uutisten osuus oli 11 prosenttia. Nelosella ei ollut ollenkaan luokkaan muut naiset sijoittuneita uutisia. Miesten luokkiin luokiteltiin 53 uutista, mikä tekee 83 prosenttia kokonaismäärästä. Muita uutisia oli 6 prosenttia. Urheilu-uutisten ajallinen kesto eli äänestä mitattu kesto oli kyseisellä viikolla 1554 sekuntia eli 25 minuuttia 54 sekuntia. Tästä ajasta naisia koskevat uutiset saivat vain 4 prosenttia, miehet 91 prosenttia ja muut uutiset 6 prosenttia.

Kuvia Nelosen urheilu-uutisissa oli yhteensä 51 kappaletta, josta naiset saivat 8 prosenttia, miehet 86 prosenttia ja muut 6 prosenttia. Naisten kuvien ajallinen osuus oli 3 prosenttia, miesten 88 prosenttia ja muiden 9 prosenttia.

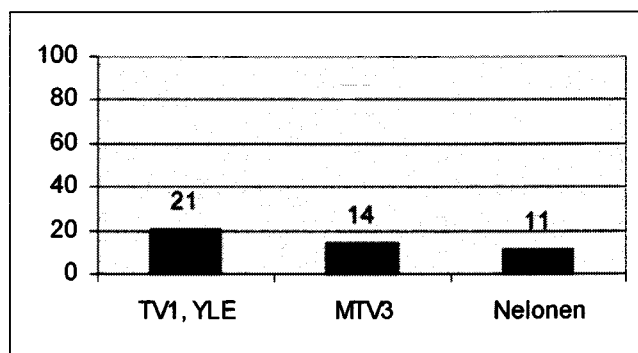
Taulukko 4. TV1:n urheilu-uutisten luokittelu

Sukupuoli	Uutiset		Ääni		Kuva		Kuvan kesto	
	kpl	%	s	%	kpl	%	s	%
Naiset	20	21	894	18	16	23	720	18
Miehet	64	67	3025	62	43	62	2338	60
Muut	12	13	972	20	10	14	856	22
Kaikki yht.	96	100	4891	100	69	100	3914	100

TV1:ssä oli urheilu-uutisia määrällisesti eniten, yhteensä 4891 sekuntia eli 1.21,31 (TAULUKKO 4). Naisten osuus uutisista oli 21 prosenttia. Miesten osuus oli 67 prosenttia ja muiden 13 prosenttia. Uutisten äänen kestosta naisten osuus laski verrattuna kappalemääriin ja se oli 18 prosenttia. Myös miehissä äänen keston prosenttiosuus (62 %) oli pienempi verrattuna kappalemäärän prosenttiosuuteen. Muut -luokka kasvatti osuuttaan huomattavasti. Sen osuus uutisten äänen kestosta oli 20 prosenttia.

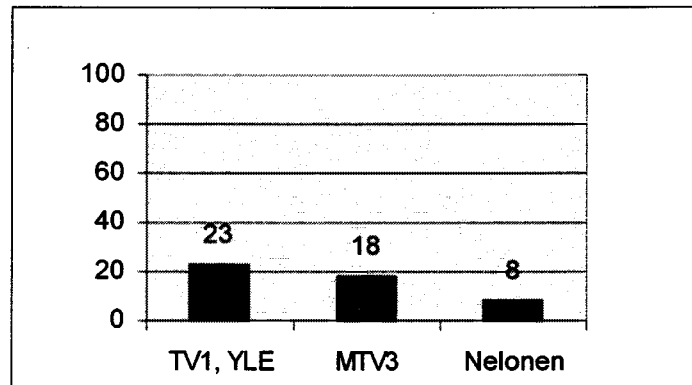
Kuvia TV1:n uutisissa oli yhteensä 69 kappaletta ja niistä naisuutisten kuvituksena oli 23 prosenttia. Miehiä koskevat uutiset saivat kuvituksesta 62 prosenttia ja muut 14 prosenttia. Kuvien kestoa mitattaessa naisten ja miesten osuudet laskivat hieman verrattuna kappalemääriin. Naisten osuus kuvien kestosta oli 18 prosenttia ja miesten 60 prosenttia. Muut uutiset saivat kuvien kestosta 22 prosenttia.

Kun vertaillaan eri kanavien tuloksia keskenään, huomataan, että TV1:ssä naisten osuus sekä uutisten ja kuvien määrässä on suurin (KUVIOT 10 ja 11) . Naisten osuus uutisten määrästä oli TV1:ssä 21 prosenttia, kun se MTV3:ssa oli 14 prosenttia ja Nelosella 11 prosenttia (KUVIO 10). Naisiin liittyviä juttuja näytettiin siis eniten TV1:ssä.

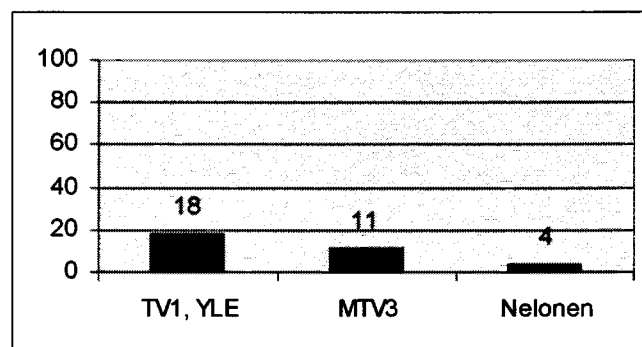
KUVIO 10. Naisten prosenttiosuudet uutisten kokonaismäärästä eri kanavilla (n=254).

Naisten osuus TV1:n urheilu-uutisten kuvista oli 23 prosenttia, kun vastaava luku MTV3:lla oli 18 ja Nelosella 8 prosenttia (KUVIO 11). Kun vertaillaan uutisten prosenttiosuuksia kokonaismäärästä kuvien prosenttiosuuksiin voidaan todeta, että TV1:llä ja MTV3 prosenttiosuudet kasvavat, kun taas Nelosella prosenttiosuus vähenee.

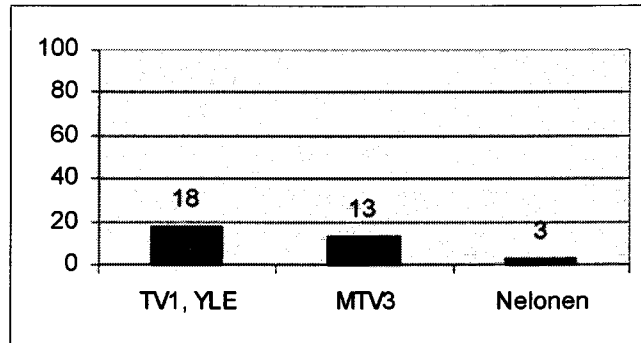
KUVIO 11. Naisten prosenttiosuudet kuvien määrästä eri kanavilla (n=185).

Myös uutisten äänen ja kuvien kestossa TV1:n naisten osuus on suurin (KUVIOT 12 ja 13). TV1:ssä naisten uutisten kesto oli 18 prosenttia kokonaiskestosta (KUVIO 12). MTV3 tulee toiseksi 11 prosentilla. Nelonen tekee naisten uutisten kestossa pohjanoteerauksen 4 prosentilla.

KUVIO 12. Naisten prosenttiosuudet uutisten äänen kestosta eri kanavilla (n=10024s).

Kuten jo aikaisemmat kuviot näyttävät, Ylen TV1 saa kuvien kestossakin suurimman prosenttiosuuden ja MTV3 toiseksi suurimman. Nelosella kuvien keston prosenttiosuus on vain 3 prosenttia kokonaisajasta (KUVIO 13).

KUVIO 13. Naisten prosenttiosuudet kuvien kestosta eri kanavilla (n=7947).

Ylen TV1 osoittaa kanavien välisessä vertailussa näyttävänsä eniten naisten uutisia ja kuvia. TV1:n tulokset ovat myös parempia kuin tutkimuksen kaikkien kanavien tulokset. MTV3:n naisten prosenttiosuudet ovat lähimpänä kaikkien kanavien tuloksia.

8.1.2 Vertailu naisten ja miesten osuuksiin STT:n urheilukalenterissa

STT:n urheilukalenterissa oli kyseisellä viikolla 199 tapahtumaa. Tapahtumiin laskettiin kaikki yksittäiset pelit, joiden paikkakunta oli tiedossa. Tällöin esimerkiksi NHL:n jääkiekkokierros tuli vain yhdeksi tapahtumaksi, koska kalenteriin ei ole merkitty tapahtumapaikkaa tai -aikaa. Kuitenkin televisiosta NHL:n otteluista tuli joko omat uutisensa tai kooste ottelukierroksesta. STT:n urheilukalenterin tapahtumat luokiteltiin miehiin, naisiin, molempiin sukupuoliin ja muihin. Tapahtumat, joissa oli merkitty miehet tai naiset, luokiteltiin luokkiin miehet ja naiset. Molempien sukupuolien luokkaan laskettiin tapahtumat, joihin oli merkitty molemmat sukupuolet (m/n) ja tapahtumat, joissa oletettiin olevan molemmat sukupuolet mukana esimerkiksi EM-taitoluistelukilpailut tai hiihdon SM-kilpailut. Muihin laskettiin ravit, juhlat, kokoukset ym. tapahtumat. Ralli ja muu autourheilu laskettiin miesten tapahtumiin.

TAULUKKO 5. STT:n urheilukalenterin tapahtumien määrät luokittain

Sukupuoli	kpl	%
Miehet	98	49
Naiset	46	23
Molemmat	41	21
Muut	14	7
Yhteensä	199	100

Tapahtumista laskettiin myös luokkien prosenttiosuudet. Kaikista tapahtumista miesten tapahtumia oli 49 prosenttia, naisten tapahtumia 23 prosenttia, molempien sukupuolten tapahtumia 21 prosenttia ja muita 7 prosenttia.

Toisessa tavassa molempien sukupuolten tapahtumat lisättiin luokkiin naiset ja miehet, niin että molempiin luokkiin tuli yhtä monta tapahtumaa. Useinhan esimerkiksi hiihdon SM-kisoissa käydään erikseen miesten ja naisten kisat. Tällöin tapahtumien kokonaismäärään tuli lisää 41 tapahtumaa (molemmat - luokka jaettuna), jolloin tapahtumia oli yhteensä 240. Miesten tapahtumia oli nyt 139, naisten tapahtumia 87 ja muita 14. Kun näistä tuloksista lasketaan prosenttiosuudet, saadaan miesten tapahtumien osuudeksi 58, naisten osuudeksi 36 ja muiden osuudeksi 6 prosenttia.

STT:n urheilukalenterin mukaan kyseisellä viikolla oli 46 naisten urheilutapahtumaa, mikä tekee 23 prosenttia kaikista urheilutapahtumista. Jos otetaan mukaan sellaiset tapahtumat, joissa molemmat sukupuolet ovat mukana, naisten tapahtumien määräksi saadaan 87, jolloin prosenttiosuus on 36 prosenttia.

Television urheilu-uutisissa näytettiin kyseisellä viikolla naisia tai naisurheilua yhteensä 16 prosenttia, jos on kyseessä uutisten kappalemäärät ja 13 prosenttia, jos on kyseessä uutisten kesto. Kun vertaillaan STT:n kalenterin ilmoittamaa tapahtumien määrää urheilu-uutisten tuloksiin, nähdään, että naisten prosenttiosuudet ovat paljon pienemmät urheilu-uutisissa (pelkät naisten

tapahtumat 23% / urheilu-uutisten prosentit 16% tai kaikki tapahtumat, joissa naiset mukana 36%/ urheilu-uutisten prosentit 16%). Vertailu osoitti, että naisten urheilu oli aliedustettua television urheilu-uutisissa.

Eri kanavista TV1 lähestyy tuloksissaan STT:n pelkkien naisten tapahtumien osuutta (23%). TV1:ssä naisia koskevien urheilu-uutisten osuus oli 21 prosenttia. Muut kanavat ovat kaukana todellisuudesta eli tapahtumien määrästä, MTV3 14 prosenttia ja Nelonen 11 prosenttia.

8.2 Uutisankkureiden ja toimittajien sukupuoli

Uutisankkureiksi laskettiin tässä työssä ne toimittajat, jotka istuivat ruudussa lukemassa uutisia. Erillisten uutisten ja juttujen toimittajat ja selostajat laskettiin puolestaan toimittajiksi.

Nainen oli kyseisellä viikolla uutisankkurina 45 kertaa ja mies 206 kertaa. Naisten osuus uutisankkureista oli siis 18 prosenttia. Toimittajana nainen oli 6 kertaa, kun sen sijaan mies 77 kertaa. Erikseen toimitettuja uutisia oli yhteensä vain 83 kappaletta. Nainen oli toimittajana tällöin 7 prosentissa toimitetuista uutisista. Uutisankkuri luki uutisen 164 kertaa.

Naiset olivat siis harvoin uutisankkureina tai toimittajina urheilu-uutissa. Urheilutoimittajienliitto ilmoitti jäsenmäärästään noin 5 prosenttia olevan naisia. Tähän verrattuna tutkimuksen prosenttiosuudet ovat paljon suuremmat, varsinkin uutisankkureissa. Halosen (1999, 51) mukaan naisuutisankkureiden määrä on televisiossa lisääntynyt viime vuosina. Näin voidaan todeta myös urheilu-uutisista.

Tässä tutkimuksessa on vaikea osoittaa uutisankkureiden tai toimittajien osuutta urheilu-uutisen rakentamisessa. Myös Halonen (1999, 53) totesi saman omissa uutistutkimuksissaan. Analyysiä tulisi syventää, jos osuutta haluttaisiin tutkia.

Kanavien välisessä vertailussa voidaan todeta, että nainen oli uutisankkurina ja

toimittajana useimmiten Nelosella. Nelosella oli yhteensä 64 uutista. Kyseisellä viikolla 44 kertaa uutisankkurina oli nainen, mikä tekee 69 prosenttia Nelosen uutisankkureista. Toimitettuja juttuja oli yhteensä kahdeksan, joista nainen toimitti kaksi ja mies kuusi uutista.

MTV3:lla nainen oli ankkurina kerran ja mies 93 kertaa. Toimitettuja juttuja kanavalla oli 32, joista yhdessä oli nainen toimittajana. TV1:ssä kaikki uutisankkurit olivat miehiä. Toimitettuja juttuja oli 43 kappaletta ja niistä kolmessa oli nainen toimittajana.

Uutisankkureiden ja toimittajien prosentiosuuksista ei voi tehdä yleistyksiä, koska kyseessä oli vain yksi viikko. Esimerkiksi uutisankkurit vaihtuvat usein ruudussa viikottain ja näin vain muutama ankkuri näkyy ruudussa yhdellä viikolla.

8.3 Naisten ja miesten urheilulajit

Television urheilu-uutisissa miesten lajikirjo oli laajempi kuin naisten. Naiset ylittivät uutiskynnyksen tutkimusviikolla seitsemässä lajissa (TAULUKKO 6): tenniksessä, hiihdossa, taitoluistelussa, kori- ja lentopallossa, ampumahiihdossa sekä lumilautailussa.

TAULUKKO 6. Naisten lajit urheilu-uutisissa

Juttujen määrä eri kanavilla

Laji	Yle1	MTV3	Nelonen	Yhteensä
Tennis	6	4	4	14
Hiihto	3	4	2	9
Taitoluistelu	3	3	1	7
Koripallo	2	0	0	2
Lentopallo	2	0	0	2
Ampumahiihto	1	0	0	1
Lumilautailu	1	0	0	1
Yhteensä	18	11	7	36

Vertailtaessa eri kanavia keskenään huomataan, että naisten lajikirjo on laajempi Ylen TV1:ssä kuin MTV3:lla ja Nelosella. TV1:ssä naisten uutisia oli yhteensä 18 kappaletta. TV1 kuvasi naisia seitsemässä eri lajissa, kun taas muut kanavat raportoivat kolmea lajia. MTV3 ja Nelonen näyttivät naisia vain niin sanotuissa naisten lajeissa (tennis, hiihto, taitoluistelu), kun TV1 puolestaan näytti naisia myös miehisiinä pidetyissä lajeissa kuten joukkuepeleissä ja ampumahiihdossa.

Tutkimusviikolla kilpailtiin taitoluistelun EM -kilpailuissa, tenniksen Australian avoimissa, lumilautailun MM- sekä hiihdon SM -kilpailuissa. Näistä varsinkin kaksi ensimmäistä tapahtumaa vaikuttivat naisten juttujen määrään ja lisäsivät lajikirjoa.

Miehet puolestaan pääsivät esille yhteensä 24 lajissa (TAULUKKO 7): miesten lajikirjo sisälsi muun muassa kahdeksan eri palloilulajia, mäkihypyn, yhdistetyn sekä moottoriurheilun. Naisten lajeista eniten huomiota saivat tennis (14 juttua), hiihto (9 juttua) ja taitoluistelu (7 juttua). Miesten puolella ylivoimaisena ykkösenä oli jääkiekko (44 jutulla) ja toiseksi ja kolmanneksi sijoittuivat tennis (18 juttua) sekä mäkihyppy (16 juttua). Huomattavaa on, että jääkiekkouutisia miehistä oli enemmän kuin kaikkia uutisia naisten lajeista yhteensä (36 juttua).

Naiset pääsivät eniten esille yksilölajeissa, aivan kuten aikaisemmissa tutkimuksissakin on havaittu. Samoin lajikirjo, joissa naisia eniten uutisoitiin, oli samankaltainen kuin aikaisemmissa tutkimuksissa (vrt. Lumpkin & Williams 1991; Markula & Valli 1986).

MTV3:lla oli eniten uutisia miesten lajeista ja lajikirjo oli laajin verrattuna TV1:een ja Neloseen. Nelosella lajikirjo oli pienin ja uutisten määrä vähäisin, mikä selittynee osittain sillä, että Nelosella oli vähiten lähetysaikaa tutkimusviikolla. Kaikki kanavat näyttävät keskittyvän miesten jääkiekkoon, mihin vaikutti tutkimuksen ajankohta (talvi).

TAULUKKO 7. Miesten lajit urheilu-uutisissa

Juttujen määrä eri kanavilla

Laji	Yle1	MTV3	Nelonen	Yhteensä
Jääkiekko	17	14	13	44
Tennis	6	5	7	18
Mäkihyppy	4	6	6	16
Koripallo	3	6	5	14
Jalkapallo	4	6	4	14
Yhdistetty	3	6	3	12
Formula	3	6	2	11
Hiihto	2	4	2	8
Moottoriturheilu (ralli)	3	1	3	7
Yleisurheilu	2	3	1	6
Raviurheilu	3	2	1	6
Lumilautailu	4	1	0	5
Lentopallo	3	1	0	4
Jääpallo	2	2	0	4
Taitoluistelu	0	2	1	3
Freestyle	1	2	0	3
Amerikkalainen jp	0	2	1	3
Hiihtosuunnistus	1	1	0	2
Alppihiihto	2	0	0	2
Paini	1	0	0	1
Golf	0	0	1	1
Sisäsoutu	0	1	0	1
Pikaluistelu	0	1	0	1
Rullaluistelu	0	0	1	1
Yhteensä	64	72	51	187

8.4 Uutisten paikat lähetyksissä ja uutisvalintakriteerit

Aineistosta selvitettiin uutisen paikka uutislähetyksessä. Sijoittelun tarkastelu on oleellista, sillä se kertoo uutisen tärkeydestä. Uutisen paikka luo merkityksiä siitä, mikä on tärkeää ja mikä vähemmän tärkeää. Television urheilu-uutisissa ensimmäisiksi sijoitetaan uutiset, jotka katsotaan tärkeimmiksi.

Kolme kertaa ensimmäinen uutinen oli naisurheilijat tai muut naiset luokasta, kaksi kertaa naiset urheilijana, joilloin lajit olivat hiihto ja tennis ja yhden kerran nainen urheiluvaikuttajana. Myös Duncan ja muut (1994) löysivät tutkimuksessaan samankaltaisia tuloksia. Muut -luokan uutinen oli ensimmäisenä kaksi kertaa ja ne olivat molemmat olympia-aiheita. Ykkösuutinen oli 249 kertaa miesurheilijat tai muut miehet -luokasta; toisin sanoen miehistä kertova uutinen aloittaa lähes aina urheilu-uutiset. Tämä luo käsitystä, että miesten urheilu on tärkeää ja naisten urheilu vähemmän tärkeää.

Uutisvalintakriteerejä⁴ tarkasteltiin luokissa naiset (naisurheilijat+ muut naiset) ja miehet (miesurheilijat + muut miehet). Näitä vertailtiin keskenään, jotta nähtäisiin, onko naisia koskevissa jutuissa käytetty erilaisia uutisvalintakriteerejä kuin miehiä koskevissa uutisissa. Yksi uutinen sisälsi usein useampia uutisvalintakriteerejä ja analyysin edetessä todettiin, että ensimmäinen uutisvalintakriteeri tuoreus näkyi kaikissa uutisissa. Muista valintakriteereista kansallinen näkökulma, jatkuvuus, eliittikeskeisyys, henkilökeskeisyys, negatiivisuus ja muutos laskettiin niiden esiintyvyyttä.

⁴ Uutisvalintakriteerit (ks. s. 21-22, Fiske 1987 ja Hietala 1990) sovellettiin koskemaan urheilu-uutisia. 1) Tuoreus = urheilutapahtumat 24 tunnin sisällä tai lähiaikoina 2) Kansallinen näkökulma = urheilu-uutinen koskettaa Suomea tai suomalaista urheilijaa 3) Jatkuvus = urheilussa seurataan usein sarjoja ja liigoja tai tapahtumien kulkua 4) Eliittikeskeisyys = huipulla olevat urheilijat/tapahtumat, ”rahakkaat” lajit 5) Henkilökeskeisyys = urheilijoihin tai urheiluvaikuttajiin keskittyvät jutut 6) Negatiivisuus = urheilun lieveilmiöt, urheilijoiden loukkaantumiset 7) Muutos = muutoksia urheilijoille ja taustatekijöille esim. seuravaihdokset.

Jotta naisten ja miesten uutisvalintakriteerejä voitaisiin vertailla keskenään, laskettiin kullekin valintakriteerille prosenttiosuudet verrattuna uutisten kappalemäärään kyseisessä luokassa (TAULUKKO 8). Esimerkiksi kansallinen näkökulma oli uutisvalintakriteerinä naisten luokassa 24 kertaa ja naisten luokassa uutisia oli 40 kappaletta. Näin ollen 60 prosentissa naisten uutisista uutisvalintakriteerinä oli kansallinen näkökulma.

TAULUKKO 8. Uutisvalintakriteerien määrä ja prosenttiosuudet suhteessa uutisten kappalemääriin.

(naisten uutisia 40 kpl ja miesten uutisia 195 kpl)

	kans. näkök.		jatkuvuus		eliittikesk.	
	kpl	%	kpl	%	kpl	%
Naiset	24	60	30	75	22	55
Miehet	126	65	109	56	151	77

	henkilö		negatiiv.		muutos	
	kpl	%	kpl	%	kpl	%
Naiset	12	30	2	5	7	18
Miehet	79	41	12	6	31	16

Taulukko 8 kertoo, että kun kriteerinä oli kansallinen näkökulma, negatiivisuus tai muutos, niin naisten ja miesten välillä ei ollut suuria eroja, vaan prosenttiluvut olivat lähellä toisiaan. Sen sijaan henkilökeskeisyydessä näkyi pientä eroa naisten ja miesten välillä. Naisilla henkilökeskeisyyttä oli käytetty uutisvalintakriteerinä 30 prosentissa naisten uutisista ja miehillä 41 prosentissa miesten uutisista. Miesten uutisissa keskityttiin useammin itse uutisen henkilöön esimerkiksi urheilijaan kuin naisten uutisissa.

Suurimmat erot naisten ja miesten välillä löytyivät jatkuvuudessa ja eliittikeskeisyydessä. Jatkuvuus oli naisten uutisissa kriteerinä 75 prosentissa

uutisista ja miesten uutisissa 56 prosentissa uutisissa. Tulos on erikoinen, koska nimenomaan miesten uutisissa oli keskitytty eri palloilusarjoihin. Eliittikeskeisyys puolestaan on kriteerinä 55 prosentissa naisten uutisia ja 77 prosentissa miesten uutisia. Miesten uutiset voi siis useammin luokitella koskemaan eliittiä.

8.5 Sukupuoleen liittyviä ilmaisuja

Uutisankkureiden ja toimittajien puheesta etsittiin sukupuoleen viittaavia ilmaisuja, joita löytyi yhteensä 94 kappaletta. Näistä 42 liittyi mieheen ja 52 naiseen. Sukupuoleen viittaavat ilmaisut koostuivat kilpailujen ja tapahtumien sukupuolella merkkamisesta ja työttelystä, joita selvitellään seuraavassa tarkemmin.

Aineistosta laskettiin, kuinka monta kertaa uutisankkuri tai toimittaja käytti sukupuolista ilmaisua (nainen, mies) kertoessaan kilpailuista tai tapahtumista eli merkkasi tapahtumat sukupuolella. Naisista kertovissa uutisissa mainittiin 28 kertaa, että kyseessä oli naisten ottelu tai kilpailu. Miehistä kertovissa uutisissa taas kerrottiin 26 kertaa, että kyseessä oli miesten urheilutapahtuma. Verrattaessa näitä lukuja uutisten määrään, voidaan huomata, että toimittajat ilmaisevat sukupuolen huomattavasti useammin naisten kilpailun tai ottelun yhteydessä kuin miesten. Voidaankin kysyä, pitävätkö toimittajat itsestäänselvyytensä sitä, että tulokset ovat miesten kilpailuista ja mainitsevat sukupuolen silloin, kun ei puhuta miehistä. Toisaalta esimerkiksi formula ja mäkihyppyuutisissa ei välttämättä tarvitse mainita sukupuolta, sillä ne ovat melkein automaattisesti miehistä. Myöskään henkilöuutisissa ei tarvitse sukupuolta mainita, koska se selviää muutenkin. Välillä toimittaja luki miehistä kertovissa uutisissa myös naisten tulokset. Tällöin naisten sukupuoli ilmaistiin kahdeksan kertaa. Muissa uutisissa sukupuoli mainittiin neljä kertaa, kaksi kertaa miehen ja kaksi kertaa naisen.

Uutisankkureiden ja toimittajien puheesta analysoitiin myös, miten monta kertaa he tyttelivät naisia. Tyttö-sanaa käytettiin neljä kertaa tutkimusviikon aikana; kolme kertaa SM-hiihtojen aikana sekä kerran Australian avoimissa puhuttaessa

naisurheilijan (Mauresmeaun) tyttöystävästä. SM-hiihtojen yhteydessä tytötelttiin Mari Rauhalaa, joka itseasiassa on vasta 17- vuotias ja muihin kilpakumppaneihin verrattuna selvästi nuorempi. Toimittaja luultavasti halusi korostaa urheilijan ikää eikä niinkään halventaa häntä käyttäessään tyttö-ilmaisua. Mauresmeaun kohdalla taas työttely sai toisenlaisen sävyn. Uutisessa puhuttiin Mauresmeaun tyttöystävästä ja samalla häneen kohdistettiin ilmeinen lesboepäily. Vertailun vuoksi aineistosta analysoitiin vastaavasti pojittelu. Poika-ilmaisua käytettiin tutkimusjaksolla kaksi kertaa Australian Avointen yhteydessä. Tällöin kerrottiin kuitenkin todella poikien otteluista. Toisaalta voidaan miettiä, oliko sana poika oikea vai olisiko pitänyt puhua esimerkiksi nuorista tai junioreista. Yhteenvetona voidaan todeta, ettei työttelyä voida pitää tässä tutkimuksessa suurena ongelmana, mikä on erilainen tulos verrattaessa aiempiin tutkimustuloksiin (ks. Duncan ym. 1994; Pirinen 1998b).

Uutisankkureiden ja toimittajien puheista löytyi muutamia kielellisiä sukupuoleen liittyviä erikoisuuksia, joita ei sen tarkemmin ollut tarkoituskaan analysoida, mutta jotka kirjattiin ylös. Australian Avoimissa puhuttiin naispelaajan miehisydestä ja siitä kuinka ”Mauresmeau lyö palloa kovempaa kuin kukaan muu nainen”. Jääkiekon National Hockey Leaguen yhteydessä kuvattiin Wayne Gretzkyä ilmaisulla ”vanha herra Gretzky” sekä soitettiin taustalla kappaletta ”Dirty old man”. Miesten sisäsoudun SM-kilpailujen, jääkiekon SM-liigan sekä SM-hiihtojen uutisissa käytettiin miehisiä ilmaisuja kuten ”miehen mitta”, ”isällinen ote” ja ”karpaasi”. Naisista tällaisia positiivisia erikoisilmaisuja ei juuri käytetty. Näillä ilmaisuilla ilmeisesti vahvistetaan miesten dominoivaa asemaa urheilu-uutisissa.

8.6 Naisten roolit urheilu-uutisissa

Kun aineistosta analysoitiin, missä rooleissa naiset esiintyivät urheilu-uutisissa, roolit jaettiin neljään luokkaan: urheilija, vaikuttaja, viihdyttävä ja vaimo. Urheilijoiksi luokiteltiin naiset, jotka esiintyivät lähetyksissä urheilusaavutustensa ja -tekojensa vuoksi. Näissä uutisissa kerrottiin kilpailu- tai ottelutuloksia sekä

saatettiin haastatella urheilijanaisia. Vaikuttajia taas olivat naiset, jotka vaikuttavat esim. liikuntapolitiikan alueella. He esiintyivät lähetyksissä usein puhetta pitämässä tai lausuntoa antamassa. Esimerkiksi kulttuuriministeri Suvi-Anne Siimes luokiteltiin vaikuttajan rooliin hänen johtaessaan tilaisuutta, jossa jaettiin rahaa lasten liikuntatoiminnan hankkeille. Viihdyttäjiksi laskettiin naiset, jotka olivat lähetyksissä viihdyttämässä tai ”koristamassa” lähetystä kuten cheerleaderit sekä yleisössä kuvatut naiset. Vaikka naiskatsojat eivät olleetkaan kilpailupaikalla ns. viihdyttäjän roolissa, niin heidät valittiin uutislähetykseen tämän roolin perusteella. Katsomossa kuvatut miehet ovat tämän kriteerin mukaan myös viihdyttäjän roolissa, mutta tässä tutkimuksessa keskityttiin vain naisten rooleihin. Vaimoiksi luokiteltiin miesurheilijoitten tai -urheiluvaikuttajien vaimot. Esimerkiksi Erja Häkkinen poseerasi uutisessa miehensä rinnalla vaimona. Leena Harkimo, Hjallis Harkimon vaimo sekä Jokereiden toimitusjohtaja, luokiteltiin kuitenkin rooliltaan vaikuttajaksi, sillä hän esiintyi uutisessa nimenomaan toimitusjohtajana.

Kaikissa uutisissa yhteensä naiset saivat 77 roolia (TAULUKKO 9). Urheilijana nainen esiintyi 57 kertaa, viihdyttäjänä 12 kertaa, vaikuttajana viisi kertaa sekä vaimona kolme kertaa. Roolien esiintymistä tarkasteltiin myös eri uutisluokittain (naisurheilijat + muut naiset, miesurheilijat + muut miehet sekä muut).

TAULUKKO 9. Yhteensä naisten roolit kaikissa uutisissa		
Rooli	Yhteensä	%
Urheilija	57	74
Viihdyttäjä	12	16
Vaikuttaja	5	6
Vaimo	3	4
Yhteensä	77	100

Naisista kertovissa uutisissa suurin osa rooleista (90%) kuului luokkaan naiset urheilijoina (TAULUKKO 10). Vaikuttajana nainen esiintyi kolmesti naisista kertovissa uutisissa. Naiset saivat eniten rooleja TV1:ssä, koska kanavalla oli eniten naisuutisia. Nelosella naiset esiintyivät naisuutisissa ainoastaan urheilijan roolissa. Muilla kanavilla naiset saivat muutaman kerran vaikuttajan ja viihdyttäjän rooleja.

TAULUKKO 10. Naisten roolit naisten uutisissa

Rooli	TV 1	MTV 3	Nelonen	Yhteensä	%
Urheilija	18	11	7	36	90
Viihdyttäjä	0	1	0	1	2,5
Vaikuttaja	2	1	0	3	7,5
Vaimo	0	0	0	0	0
Yhteensä	20	13	7	40	100

Myös miesten uutisissa naiset esiintyivät yleensä urheilijan roolissa (50 %) (TAULUKKO 11). Naiset saivat kuitenkin miesten uutisissa usein viihdyttäjän roolin, 11 kertaa 28 roolista (39 %) nainen esiintyi cheerleaderinä tai katsojana. Vaimoja taas esiteltiin kolme kertaa miesten uutisissa MTV3 kanavalla, kun taas muilla kanavilla vaimoja ei näytetty. Nelosella nainen esiintyi miesten uutisissa useammin viihdyttäjänä kuin urheilijana.

TAULUKKO 11. Naisten roolit miesten uutisissa

Rooli	TV 1	MTV 3	Nelonen	Yhteensä	%
Urheilija	6	6	2	14	50
Viihdyttäjä	5	2	4	11	39
Vaikuttaja	0	0	0	0	0
Vaimo	0	3	0	3	11
Yhteensä	11	11	6	28	100

Luokassa muut uutiset naiset saivat edellä mainittujen luokkien tapaan useimmiten urheilijan roolin (78 %) (TAULUKKO 12). Vaikuttajan roolin nainen sai kaksi kertaa muissa uutisissa, kerran TV1:ssä ja kerran Nelosella. TV1:ssä oli eniten naisten rooleja muissa uutisissa.

TAULUKKO 12. Naisten roolit muissa uutisissa

	TV 1	MTV 3	Nelonen	Yhteensä	%
Urheilija	4	3	0	7	78
Viihdyttäjä	0	0	0	0	0
Vaikuttaja	1	0	1	2	22
Vaimo	0	0	0	0	0
Yhteensä	5	3	1	9	100

Halonen (1995, 55) on selvittänyt, millä tavoin nainen pääsee uutisdiskurssiin ja luokitellut erilaisia ”toiminta-asemia”, joita naisille uutisissa tarjoutuu. Tässä tutkimuksessa on sovellettu näitä Halosen luokitteluja urheilu-uutisiin seuraavasti:

Lähellä valtakurssia olevat naiset:

- naiset, jotka ovat ns. perinteisissä miesten lajeissa hyviä urheilijoita

Valtakurssin marginaalissa olevat, perinteisellä naisten alalla toimivat naiset:

- naiset, jotka ovat ns. perinteisissä naisten lajeissa hyviä urheilijoita

Naiserityisyyttä ilmentävät naiset (ovat vallan marginaaleissa naiseus-leiman vuoksi):

- naiset ovat usein ”kuvituksena” tai koristeena esim. vaikutusvaltaisen miehen puoliso, miehen saavutuksia glorifioivat naiset kuten urheilijoiden vaimot.
- naiset, jotka eivät ole välttämättä todella hyviä urheilijoita, mutta ovat ulkonäöltään ja -muodoiltaan hyvää mediamateriaalia

Alkuoletuksena tutkimuksessa oli, että naiset voivat päästä urheilu-uutisiin, jos he

ovat lähellä valtakurssia eli ovat ns. perinteisissä miesten lajeissa hyviä urheilijoita, jos he ovat valtakurssin marginaalissa eli ns. perinteisissä naisten lajeissa hyviä urheilijoita tai ilmentävät nais erityisyyttä eli ovat ”kuvituksen”, koristeena, glorifioimassa miesten suorituksia tai he ovat ulkomuodoltaan hyvää mediamateriaalia vaikkeivat olisikaan kovin hyviä urheilijoita. Näitä alkuoletuksia verrattiin siihen, missä lajeissa ja missä rooleissa naiset esiintyivät urheilutuotissa.

Naiset pääsivät tutkimusviikolla uutisiin seitsemässä eri lajissa; tenniksessä, hiihdossa, taitoluistelussa, koripallossa, lentopallossa, ampumahiihdossa ja lumilautailussa. Analyysia varten lajit luokiteltiin perinteisiin naisten ja perinteisiin miesten lajeihin. Ongelmana kuitenkin oli se, miten luokittelu tehtäisiin. Luokittelu perinteisesti miehisiin ja toisaalta naisille sopiviin lajeihin perustuu subjektiivisuuteen eli erilaisiin mielikuviin, tietoihin ja arvioihin, joita lajeista on mm. median kautta muodostunut. Kilpaurheilu on ollut perinteisesti miesten aluetta ja naiset ovat päässeet mukaan toimintaan vähitellen. Jonkinlainen luokittelu miesten ja naisten lajeihin oli kuitenkin tehtävä, jotta voitaisiin verrata tuloksia Halosen luokittelun sovellutukseen. Voidaan ajatella, että ainakin taitoluistelu on perinteinen naisten laji taiteellisuuden, tanssillisuuden ja ilmaisun perusteella. Naisille perinteisiksi lajeiksi voidaan myös ajatella tennistä ja hiihtoa, joissa naisurheilijat ovat päässeet mediassa eniten esille (ks. Higgs & Weiller 1994; Markula & Valli 1986). Koripalloa ja lentopalloa voidaan ehkä pitää enemmän perinteisinä miesten lajeina, koska ne ovat joukkuelajeja. Samaten ampumahiihto on perinteinen miesten laji, sillä se pohjaa sotilasurheiluun. Lumilautailua on vaikea määrittellä mihinkään sukupuoleen sitoutuvaksi, sillä se on hyvin moderni laji ja kulttuuriltaan aivan erilainen kuin edellä luokitellut lajit.

Lähellä valtakurssia olevat naiset eli naiset, jotka ovat perinteisissä miesten lajeissa hyviä urheilijoita eivät päässeet tutkimusjaksolla kovinkaan hyvin esille. Naiset pääsivät uutisiin koripallossa kaksi kertaa, lentopallossa kaksi kertaa sekä ampumahiihdossa kerran. Vaikuttajan rooli voidaan myös lukea lähelle valtakurssia, sillä siinäkin naiset toimivat perinteisellä miehishä alueella. Vaikuttajan rooli ei ollut tutkimusviikolla kovin yleinen naisilla. Voidaankin

kysyä, miksi naiset eivät pääse perinteisissä miesten lajeissa ja miesten alueilla uutisiin. Verrataanko naisten tulostasoa miehiin ja siksi jätetään uutisoimatta? Miehet esimerkiksi pääsivät tutkimusjaksolla esille 44 kertaa jääkiekossa ja 14 kertaa sekä koripallossa että jalkapallossa, eli perinteisissä miesten lajeissa.

Valtadiskurssin marginaalissa olevat naiset, eli perinteisissä naisten lajeissa hyvät urheilijat sen sijaan pääsivät paremmin urheilu-uutisiin. Eniten juttuja tehtiin tenniksestä (14 juttua), hiihdosta (9 juttua) sekä taitoluistelusta (7 kertaa). Tutkimusjaksolle tosin osuivat tenniksen Australian Avoimet, hiihdon SM-kilpailut sekä taitoluistelun EM-kilpailut, mikä saattaa vääristää tulosta.

Uutislähetysistä analysoitiin myös roolit, joita naiset saivat. Useimmiten naiset saivat urheilijan roolin (57 kertaa). Myös viihdyttäjinä naisia esiintyi melko usein (12 kertaa). Vaikuttajan (5 kertaa) ja vaimon (3 kertaa) rooleja sen sijaan naiset saivat harvemmin. Nais erityisyyttä ilmentävät naiset luokiteltiin aineistossamme viihdyttäjiksi sekä vaimoiksi. Viihdyttäjinä naisia esiintyi lähetyksissä kohtalaisesti (12 kertaa). Naisia näytettiin yleisön joukossa sekä cheerleadereinä. Kuitenkin vaikka naisia näkyi yleisön joukossa, niin heitä ei oltu yleensä valittu kuviin nais erityisyyden vuoksi vaan he sattuiivat vain olemaan yleisössä. Tämä pääteltiin koska kameralla ei zoomattu kohdetta eikä käytetty mitään tiettyjä kuvauskulmia. Cheerleadereitä oli välillä kuvattu juuri naiseuden vuoksi, mutta kuvat eivät olleet niin kärjistäviä kuin usein näkee muussa televisiuurheilussa. Esimerkiksi viime kauden jääkiekko-otteluissa näytettiin usein avokaulaisiin tiukkoihin t-paitoihin pukeutuneita tyttöjä mainokset paidan rinnoissa. Nais erityisyyttä ilmentämään oli yhteen lähetykseen valittu Linda Lampenius. Lampeniuksen valinta urheilu-uutisiin perustui nimenomaan siihen, että hän oli kaunista ja muodokasta mediamateriaalia. Aikaisemmissa tutkimuksissa on saatu sellaisia tuloksia, että naisia esitetään seksiobjekteina ja naisten ulkonäköä korostetaan (ks. Duncan ym. 1994).

Vaimot olivat myös lähetyksissä koristeina, glorifioimassa miestensä saavutuksia. Heidän roolinsa oli olla sivussa miestensä tukena. Hypoteesina oli myös että naiset, jotka eivät välttämättä ole hyviä urheilijoita, mutta ovat ulkonäöltään ja -

muodoiltaan hyvää mediamateriaalia pääsisivät esille uutisissa. Tällä tutkimusviikolla oletamus ei toteutunut. Kaikki urheilijat, jotka esiintyivät lähetyksissä, olivat lajiensa ehdotonta Suomen tai maailman kärkeä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että urheilu-uutisissa pääsivät eniten esille vallan marginaalissa, perinteisissä naisten lajeissa vaikuttavat naiset.

9. POHDINTA

Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että naiset ovat aliedustettuina urheilumediassa. Samaa tuo esille myös tämä tutkimus. Tutkimuksen alkuvaiheessa oletettiin, että naisten osuus urheilu-uutisista on kasvanut 1990-luvun lopussa. Tulokset eivät olleet kuitenkaan täysin oletusten mukaisia; naisista kertovia urheilu-uutisia oli uutisten kestosta 13 prosenttia. Kun tulosta verrataan aikaisempiin tutkimuksiin, voidaan sanoa, että pientä parannusta urheilu-uutisissa niin sanotulla normaalilla viikolla on tapahtunut. Parannus on kuitenkin pienempi kuin oletettiin. Duncan ja muut (1994, 251-253) raportoivat urheilu-uutisista Los Angelesissa ja silloin naisten osuus oli vain 5 prosenttia. Suurosen (1995) tutkimuksessa oli sanomalehtien palstatilasta naisten uutisia 6,5 prosenttia kymmenen vuotta sitten. Blombergin (1984) aineistossa naisia käsitteleviä juttuja ns. normaalilla viikolla oli 8,5 prosenttia. Kuitenkin suurten urheilutapahtumien aikaan naiset ovat saaneet näkyvyyttä paljon enemmän kuin normaaleilla viikoilla. Elueze ja Jones (1998, 45) raportoivat, että yleisurheilun MM-kisojen lähetyksistä jopa 44 prosenttia oli naisten lajeja. Samoin Lillehammerin olympialaisissa naisten lajit saivat 26 prosenttia lähetyksistä (Spears & Seydegard 1994, 5). Vertailussa tulee kuitenkin huomioida se, että tutkimusten aineistot, ajankohdat ja paikat olivat erilaisia. Vertailu onkin vain suuntaa-antava.

Naisten uutisten määrä on kuitenkin edelleen vähäinen. Voisikin kysyä, onko naisurheilu edelleenkin aliarvostettua? Maajoukkue-tason urheilijoista kuitenkin 33 prosenttia on naisia (Collin 1998,4-5) ja STT:n urheilukalenterin mukaan urheilutapahtumia, joissa naiset kilpailivat, oli 36 prosenttia normaalilla viikollakin.

Tärkeätä olisikin lisätä naisten näkyvyyttä, niin että television urheilu-uutisten naisten prosenttiosuudet lähenisivät nimenomaan edellä mainittuja prosenttiosuuksia. Tämä parantaisi naisurheilijoiden näkyvyyttä, mikä puolestaan helpottaisi naisurheilijoiden urakehitystä, sponsoreiden saamista sekä naisurheilun kuva yhteiskunnassa paranisi ja arvostus nousisi.

Tämän tutkimuksen perusteella ei voisi ajatella, että nais- ja miesurheilun näkyvyys urheilu-uutisissa olisi 50 prosenttia molemmille, koska naisurheilijoita ja naisten urheilutapahtumiakaan ei ole yhtä paljon kuin miesurheilijoita tai miesurheilutapahtumia. Kiintiöajattelukaan, jossa miesten ja naisten osuus on kumpikin 40 prosenttia ja loput 20 prosenttia yhteistä, ei ole hyvä vaihtoehto. Kiintiöt, jotka koskevat esimerkiksi sukupuolten tai lajien välistä tasa-arvoa, rajoittaisivat liikaa journalistista vapautta. Urheilu-uutisten naisten näkyvyyttä tulisi parantaa viestinnän keinoin. Lajiliitoissa ja urheiluseuroissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että naisurheilusta uutisoidaan toimituksiin enemmän kuin tällä hetkellä. Naisurheilua ei tulisi vähätellä myöskään urheilun kentällä.

Urheilu-uutisten kuvista naisten osuus oli 18 prosenttia. Kuvien osuus näyttäisi olevan siis hieman parempi kuin uutisten keston. Aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna kuvien prosenttiosuudet ovat samalla tasolla. Blombergin (1984) aineistossa naisten kuvien osuus oli 18,1 prosenttia ja Markula ja Vallin (1986) kuva-analyysin aineistosta naisten kuvia oli 18 prosenttia. Sen sijaan jälleen suurten urheilutapahtumien aikana naisten kuvien osuus nousee naisten uutisten määrän lisääntyessä (esim. Naula 1994). Vertailussa täytyy huomioida, että aikaisemmissa tutkimuksissa aineistona on käytetty sanomalehtiä. Kyse on erilaisesta viestintävälineestä; sanomalehti on tekstikeskeinen ja televisio taas kuvakeskeinen. Tässä valossa tarkasteltuna urheilu-uutisten kuvien naisten osuus onkin suhteellisen vähäinen.

Uutisankkureista ja toimittajista tehty analyysi ei sinänsä ole yleistettävissä, koska on kyse vain yhdestä viikosta. Tiedämme, että television urheilu-uutisissa on sekä uutisankkureina että toimittajina naisia kaikilla kanavilla, vaikka tulokset kertovat muuta. Toisaalta naisuutisankkureiden ja -toimittajien määrä yhdellä viikolla voi

olla näinkin vähäinen tai se voi myös toisella viikolla kääntyä aivan päin vastoin, varsinkin jos on kyse uutisankkureista. Sama uutisankkuri esiintyy useita iltoja peräkkäin yhden viikon aikana.

Televisiokanavien välinen vertailu osoitti, että Yle TV1:n Urheiluruutu on Suomen television tasa-arvoisin urheilu-uutisten välittäjä. Urheiluruudussa näytetään sukupuolen näkökulmasta monipuolisempaa urheilua kuin muilla kanavilla. Naisten uutisten osuus väheni selvästi, kun siirryttiin julkisen palvelun kanavalta kaupalliselle kanavalle. Eikö naisurheilu kiinnosta kaupallisia televisiokanavia? Eikö naisurheilu kiinnosta markkinoita? Toisaalta myös kanavien ikä näyttää suuntaa. TV1 näyttää naisurheilua eniten ja on kanavista vanhin, MTV3 toiseksi eniten ja on toiseksi vanhin. Nelonen on puolestaan nuorin kanavamme ja siellä naisia ja naisurheilua näytettiin vähiten. Kokeeko julkisen palvelun kanava velvollisuudekseen näyttää enemmän naisurheilua, koska sen tulisi palvella suurta yleisöä ja vähemmistöjäkin? Olisi mielenkiintoista selvittää eri kanavien toimituskulttuurien ja toimintatapojen eroja esimerkiksi haastattelemalla urheilutoimitusten esimiehiä.

Lajianalyysi paljasti, että naisista kerrotaan ja naisia kuvataan edelleen enemmän yksilölajeissa kuin joukkuelajeissa, kuten myös aikaisimmassa tutkimuksissa on tullut esille (esim. Higgs & Weiller 1994; Kane 1989, 59; Lumpkin & Williams 1991, 16; Markula & Valli 1986). Naiset pääsivät esille muutaman kerran lentopallossa ja koripallossa. Naiset saivat näkyvyyttä eniten ns. perinteisissä naisten lajeissa. Savolainen (1992, 26-38) luokitteli tavalliset uutiset koviin ja pehmeisiin uutisiin. Naisten asiat pääsivät esille eniten pehmeissä uutisissa. Myös urheilu-uutisten naisten uutisia voisi kuvata lajien perusteella pehmeiksi uutisiksi. Myös naisten lajikirjo oli paljon kapeampi kuin miesten. Television urheilu-uutisten mukaan naiset kilpailivat vain seitsemässä lajissa kyseisen viikon aikana. Tulos on kaukana todellisuudesta eli niistä lajeista, joissa naiset kilpailivat kyseisellä viikolla ja osoittaa, kuinka marginaalisesti naisurheilua esitetään.

Aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Duncan ym., 1994; Pirinen 1998b) on osoitettu, että naisurheilijoita työtellään urheilujournalismissa. Tämän

tutkimuksen aineistossa työttelyä ei esiintynyt paitsi kerran ja tällöin kyseessä oli 17-vuotias tyttö. Urheilu-uutisten toimittajat malttavat nykyään käyttää naisista nais -nimitystä siinä missä miehistä mies -nimitystä. Toisaalta urheilu-uutisissa näytti olevan itsestään selvää että, kun puhutaan urheilutapahtumista, kyseessä on aina miesten uutinen, koska niin harvassa miesten uutisessa mainittiin alussa sana mies, esimerkiksi miesten jalkapallon SM-liiga. Tämä lajien sukupuolella merkkäminen on tullut esille myös aiemmissa tutkimuksissa (esim. Duncan ym., 1994). Miessukupuolen itsestäänselvänä pitäminen tulisi kumota ja mainita kaikkien uutisten edessä kummasta sukupuolesta on kysymys. Silloin jos joku muu ilmaisu kuten henkilön nimi tai tapahtuman nimi kertoo sukupuolen, voi sukupuolen jättää kertomatta, mutta jos on kyseessä esimerkiksi kotimainen liigakierros olisi sukupuoli syytä mainita jo heti uutisen alussa sekaannuksen välttämiseksi. Uutisankkureiden tai toimittajien ei tulisi olettaa, että katsojat tietävät heti kummasta sukupuolesta on kysymys.

Urheilu-uutisissa voitaisiin nykyistä useammin harkita sijoittaa naisia koskeva uutinen ensimmäiseksi (vrt myös Duncan ym., 1994, 251-253). Naisten uutinen oli ensimmäisenä aineistossa vain kolme kertaa. Kertooko tämä siitä, että naisten urheilua ei arvosteta vai eikö se ole tarpeeksi mielenkiintoista? Ennen kaikkea se kuitenkin kertoo, siitä ettei naisten urheilu-uutista pidetä yleensä tärkeämpänä kuin miesten urheilu-uutista.

Uutisvalintakriteereistä voidaan tehdä joitakin johtopäätöksiä, mutta uutisvalintakriteereiden tulkinnoissa tutkijoiden henkilökohtaiset mielipiteet ovat vaikuttaneet voimakkaasti. Tutkijat valitsivat kullekin uutiselle yhden tai useampia uutisvalintakriteereitä ja tässä olisi voinut tulla eroja, jos joku toinen henkilö olisi ollut kriteereitä tulkitsemassa. Uutisvalintakriteereistä eliittikeskeisyys näkyi paljon enemmän miehillä kuin naisilla. Tämä tutkimustulos herättää kysymään, että eikö naishuippu-urheilijoita lasketa eliittiin kuten mieshuippu-urheilijoita? Suomessa naishuippu-urheilu on saanut vähemmän menestystä kansainvälisellä tasolla kuin mieshuippu-urheilu. Naisurheilijoissa on vähemmän urheilulla elantonsa ansaitsevia kuin miehissä. Ja varmasti vielä vähemmän niitä, jotka tekevät urheilulla miljoonaomaisuuksia. Johtuuko

naisurheilun vähäisyys mediassa myös tästä samasta ongelmasta? Suomessa ei ole naisurheilijoiden joukossa yhtä paljon rahakkaita eliittuurheilijoita kuin miesurheilijoiden joukossa.

Naisten luokittelu rooleihin oli onnistunut. Urheilu-uutisissa naisten saamat roolit muistuttivat Halosen (1995, 55) tutkimia naisrooleja tavallisessa uutisdiskurssissa. Kuitenkin erojakin oli havaittavissa. Rooleja verrattiin myös naisten urheilulajeihin. Urheilu-uutisissa naisten oli helpointa päästä näkyviin ns. perinteisissä naisten lajeissa (ks. Lumpkin & Williams 1991; Markula & Valli 1986) kuten taitoluistelussa, tenniksessä tai hiihdossa, eli lajeissa, joissa urheilujournalismi on jo tottunut kertomaan naisista. Sen sijaan lajeissa, jotka olivat ns. perinteisiä miesten lajeja kuten koripallo tai muut joukkuepelit, naiset pääsivät esille vain muutaman kerran. Eli perinteisiä miesten lajeja harrastavat naiset harvoin ylittivät uutiskynnystä, toisin kuin yhteiskunnassa perinteisillä miesten aloilla vaikuttavat naiset (esim. Sirkka Hämäläinen). Halosen mukaan naisen täytyy täyttää sukupuolen häivyttäviä ja peittäviä kriteerejä päästäkseen television uutisten diskurssiin. Urheilu-uutisissa kuitenkin käytetään naisia, jotka eivät peitä sukupuoltaan ja eniten esille pääsivät nimenomaan ne naiset, jotka olivat perinteisissä naisten lajeissa hyviä. Naiset pääsivät urheilu-uutisdiskurssiin useimmiten urheilijoina ja toiseksi eniten viihdyttäjinä. Urheilu-uutisissa naiset olivat kuitenkin harvoin viihdyttäjinä toisin kuin useissa muissa television urheiluojelmissa. Urheilu-uutisissa naisia käytettiin glorifioimaan miesten saavutuksia vain harvoin. Mielenkiintoinen jatkotutkimuskohde olisi selvittää myös miesten saamat roolit urheilu-uutisissa, joita voisi sitten verrata naisten rooleihin.

Tutkimusmenetelmä soveltui hyvin aineiston tutkimiseen. Sisällönanalyysiä käytetäänkin usein eri medioiden sisältöjen tarkasteluun. Ennen varsinaista analyysiä muodostetut luokat osoittautuivat käyttökelpoisiksi. Tosin muutamien urheilu-uutisten kanssa oli vaikeuksia sijoittaa niitä juuri tiettyyn luokkaan. Varsinkin luokkien miesurheilijat ja muut miehet raja oli joskus häilyvä. Luokittelu olisi voitu tehdä myös toisin esimerkiksi luokittelemalla uutiset vain kolmeen luokkaan. Useissa analyysin kohdissa näin tehtiinkin yhdistämällä muut

naiset tai muut miehet -luokat naisurheilijat ja miesurheilijat -luokkiin Aineistoa oli helppo käsitellä ja sen keruukin alkuvaikeuksista huolimatta oli kohtuullisen yksinkertainen.

Koska television urheiluohjelmien tutkiminen on ollut Suomessa vähäistä, tutkimuksessa haluttiin tehdä määrällinen kartoitus naisten asemasta urheilu-uutisissa. Kyseessä oli siis kuvaileva tutkimus. Yhden viikon aikana kerätty aineisto on kuitenkin määrälliseen analyysiin melko suppea ja siitä tehdyt yleistyksiset ovat vain suuntaa-antavia. Aineisto antoi selkeät vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää hyväksi liikuntakulttuurin tasa-arvotyössä sekä järjestöissä että mediapuolella.

Tutkimuksen ajankohta on vaikuttanut kaikkiin tutkimuksen tuloksiin. Vuodenaika oli talvi, jolloin talvilajit olivat lähetyksissä vallalla. Suomessa talvella vaikuttaa erittäin voimakkaasti melkein kansallislajin leiman saanut jääkiekko, joka saikin uutisten näkyvyydestä suuren osan. Kun puhutaan jääkiekosta television urheilu-uutisissa, puhutaan nimenomaan vain miesten urheilusta eikä naisjääkiekolla ole ruutuun asiaa (vrt. myös Pirinen 1998a). Tämä vaikuttaa myös osaltaan tutkimustuloksiin. Toisaalta kyseinä ajankohtana oli myös suuria tapahtumia esimerkiksi taitoluistelu ja tennis, jotka luokitellaan perinteisiin naisten lajeihin. Olisiko naisten osuus ollut pienempi, jos näitä tapahtumia ei olisi ollut? Voidaankin todeta, että kesällä tai muuna ajankohtana tulokset olisivat voineet olla aivan toisenlaiset.

Televisiotutkimuksen erityispiirteitä ei otettu tutkimuksessa paljoakaan huomioon. Television erityispiirteet olivat kuitenkin tärkeitä taustatekijöitä rooliluokituksessa. Tutkimus ei syventynyt urheilu-uutisten rakenteeseen tai muihin televisiomaisiin piirteisiin kuten draamalliseen rakenteeseen tai kerronnallistamiseen. Esimerkiksi kuvaa käsiteltiin vain määrällisesti, vaikka kuvat olisivat voineet olla tutkimuksen ainoa kohde. Naisten esiintymistä kuvissa kuitenkin tarkasteltiin ja kuvienkin naiset luokiteltiin eri rooleihin.

Tutkimuksesta heräsi runsaasti erilaisia jatkotutkimusmahdollisuuksia. Jotta määrällisistä tuloksista saataisiin tätä tutkimusta laajemmin yleistettäviä, pitäisi

kerätä samanlainen aineisto kesältä 1999. Näin onnistuisi vertailu myös kesän ja talven välillä. Saman aineiston tarkasteleminen syvemmin esimerkiksi diskurssianalyttisesti olisi myös mielenkiintoista. Samaan yhteyteen voisi liittää myös selvityksen, löytyykö naisten uutisista naisurheilua halventavia ilmaisuja tai ulkonäköön tai perheeseen liittyviä ilmaisuja. Lisäksi tarkka kuva- ja grafiikka-analyysi olisi hyödyllinen kyseisestä aineistosta. Se antaisi uutta tietoa siitä, miten Suomen televisiossa kuvataan naisia ja naisurheilua esimerkiksi millaisia kuvakulmia käytetään. Lisäksi toisenlainen aineisto voisi antaa tietoa asioiden taustoista. Eri kanavien urheilu-uutistoimituksista olisi kiinnostavaa selvittää päälliköiden ja toimittajien näkemyksiä sukupuolesta ja mediaurheilusta. Saman selvityksen kohteena voisi olla myös toimitusten erilaiset kytkennät eri lajeihin ja urheiluyrityksiin ja -yhdistyksiin.

Saatujen tulosten perusteella urheilu-uutisiin esitetään seuraavia parannusehdotuksia (vrt. Duncan ym., 1994):

1. Naisurheilua tulisi raportoida enemmän urheilu-uutisissa. Uutisoinnin tulisi vastata naisurheilijoiden todellista määrää tai naisten urheilutapahtumien määrää. Kaikki kanavat, mutta erityisesti MTV3 ja Nelonen voisivat kiinnittää huomiota naisten ja naisurheilun määrän lisäämiseen.
2. Naisten tulisi ylittää uutiskynnys useammassa lajeissa eli naisurheilun lajikirjoa televisiossa tulisi kasvattaa.
3. Naisten joukkuelajeista tulisi uutisoida enemmän. Joukkuelajeissa urheilevia naisia tulisi arvostaa yhtä paljon kuin yksilölajeissa urheilevia naisia.
4. Urheilu-uutisissa tulisi rohkeasti tarttua uusiinkin naisten lajeihin, eikä vain pitäytyä niissä lajeissa, joissa naisista on jo totuttu uutisoimaan. Sama koskee tietysti koko urheilu-uutisointia. Uudet näkökulmat olisivat suotavia.
5. Uutisvalintakriteerien mukaan eliittiin kuuluvista naishuippu-urheilijoista voisi tehdä henkilöjuttuja enemmän. Naisetkin voivat olla sankareita.
6. Kun uutisoidaan tapahtumista, missä molemmat sukupuolet ovat mukana, voisi tasapuolisuuden vuoksi naisia koskeva uutinen olla myös ensimmäisenä.
7. Urheilu-uutisissa voitaisiin keskittyä enemmän sarjojen tai kilpailujen kilpailullisuuteen, eikä raportoida automaattisesti ensimmäisenä sitä, että

etukäteen tiedetty varma voittaja voitti taas.

8. Sukupuoli tulisi mainita, mikäli se on selvyuden vuoksi välttämätöntä.

KIRJALLISUUS

- Acker, J. 1992. Gendered institutions. From sex roles to gendered institutions. *Contemporary Sociology* 21(5), 565-569.
- Amstrong, K. 1991. Reality and fiction in finnish TV viewing. Alasuutari, P. Reality and fiction in finnish TV viewing. Research Report 3.
- Arponen, A. 1991. Amatööreistä ammattilaisiksi, Urheilutoimittajien liitto 1931-1991. Lappeenranta: Urheilutoimittajien liitto.
- Birrell, S. & Theberge, N. 1994. Ideological control of women in sport. Teoksessa Costa, D. M. & Guthrie, S. R.(toim.) *Women and Sport. Interdisciplinary perspectives*. Champaign Ill: Human Kinetics, 341-357.
- Blomberg, H. 1984. Nainen urheilutoimittajana. Jyväskylän Yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Collin, H. 1998. Naiset ja tytöt urheilijoina ja valmentajina. Suomen Olympiakomitea Yhteislähtöprojektin raportti 1998. Helsinki: Suomen Olympiakomitea.
- Creedon, P. (toim.) 1994. *Women, sport and the media. Challenging gender values*. London: Sage Publications, Inc.
- Daddario, G. 1994. Chilly scenes of the 1992 Winter Games: The mass media and the marginalisation of female athletes. *Sociology of Sport Journal*, 11(3), 275-288.
- Dahlgren, P. 1986. Televisioutiset: ei pelkästään informaatiota. *Joukkoviestintä Pohjoismaissa 1986*. Helsinki: Sanomalehtien liitto.
- Duncan, M. C. & Hasbrook, C. 1988. Denial of power in televised woman's sports. *Sociology of Sport Journal*, 5(1), 1-21.
- Duncan, M., Jensen, K., Messner, A., Williams, L. & Wilson, W. 1994. Gender stereotyping in televised sports. Teoksessa Birrell S. & Cole C. (toim.). *Women, sport and culture*. Champaign Ill.: Human Kinetics, 249-272.
- Eichler, M. 1980. The double standard. A feminist critique of feminist social

- science. London: Croom Helm, Ltd.
- Ellis, J. 1982. Visible fiction. Cinema, television, video. London.
- Elueze, R. & Jones, R. 1998. A quest for equality: A gender comparison of the BBC's Tv coverage of the 1995 World Athletics Championships. *Women in Sport and Physical Activity Journal* 7(1), 45-68.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fiske, J. 1987. Television Culture. London and New York: Routledge.
- Fiske, J. 1992. Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. Tampere: Vastapaino.
- Gallagher, M. 1981. Unequal opportunities: Images of women in the mass media. Paris:Unesco.
- Halbert, C. & Latimer, M. 1994. "Battling" gendered language: An analysis of the language used by sports commentators in a televised co-ed tennis competition. *Sociology of Sport Journal*, 11 (3), 298-308.
- Hall, S. 1992. Kulttuurin ja politiikan murroksia. Kokoelma Stuart Hallin artikkeleita, toim, Grossber, L. & Koivisto, J. & Lehtonen, M. & Uusitupa, T. Tampere: Vastapaino.
- Halonen, I. K. 1995. Suomenkielisten televisioutisten nais- ja mieskuva. Teoksessa Sana, E. (toim.). Naiset, miehet ja uutiset. Yleisradion tasa-arvotoimikunnan julkaisuja A1. Helsinki: Yleisradio.
- Halonen, I. K. 1999. Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille. *Acta Universitatis Tamperensis* 669. Tampere: Tampereen Yliopisto.
- Heinilä, K. 1974. Urheilu, ihminen ja yhteiskunta. Jyväskylä: Gummerus.
- Hemanus, P. 1973. Urheilu tiedotusvälineissä: viihdyttävä ja vaikuttaja. Teoksessa Heinilä, K. & Wuolio, J. (toim.) Huippu-urheilu ja Yhteiskunta. Jyväskylä: Jyväskylän Kesä ry, 143-146.
- Hemanus, P. 1983. Urheilujournalismi ja huippu-urheilu: heijastussuhde vai symbiosi? Teoksessa Vuolle, P. (toim.) Liikuntaviestintä. Liikuntasuunnittelun laitos, opetusmonisteita n:o 9. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto, 40-53.
- Hemanus, P. 1985. Urheilutiedottaminen, ristiriitojen kasaama. *Liikunta ja Tiede*, 22. Vsk, (1), 10-12.

- Hemanus, P. 1990. Journalistiikan perusteet. Johdatus tiedotusoppiin 2. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hietala, V. 1990. Teeveen merkit. Television lukutaidon aakkoset. Oy Yleisradio Ab. Opetusjulkaisut. Vaasa: Vaasa Oy.
- Higgs, C. & Weiller, K. 1994. Gender bias and the 1992 Summer Olympic Games: An analyses of television coverage. *Journal of Sport & Social Issues*, 18(3), 234-246.
- Hilliard, R. L. 1982. *Writing for television and radio*. 3rd edition. New York.
- Huovila, T. 1995. Uutisvuorokausi. Tutkimus medioiden eroista. Helsinki: Inforviestintä Oy, Hakapaino.
- Isotalus, P. 1993. Toimittaja kuvaruudussa. Esiintyminen televisiokontekstissa. Jyväskylän Yliopisto. Puheviestinnän laitos. Lisensiaatin tutkimus.
- Joukkoviestintätalasto, Finnish Mass Media 1995. Kultturi ja viestintä 1995/2. Helsinki: Tilastokeskus.
- Järvinen, H. 1993. Suomalaisen urheilutoimittajien työ-, liikunta- ja urheilukäsitteitä. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Järvinen, H. 1994. Liikunnan ja urheilun joukkotiedotus. Teoksessa *Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu, tieteellinen katsaus*. Jyväskylä: Liikunnan ja Kansanterveyden Julkaisuja 90, 121-135.
- Kalkkinen, M. 1989. Selvitys naisten ja miesten välisen tasa-arvon toteutumisesta Yleisradiossa. Helsinki: Yleisradio.
- Kane, M. J. & Greendorfer, S. L. 1994. The media's role in accommodating and resisting stereotyped images of women in sport. Teoksessa Creedon, P. (toim.). *Women, sport and the media. Challenging gender values*. London: Sage Publications, Inc, 28-44.
- Kane, M. J. 1989. The post title IX female athlete in the media. Things are changing but how much. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance* 60(3), 58-62.
- Kinkema, K. M. & Harris, J. C. 1998. Media sport studies: Key research and emerging issues. Teoksessa Wenner, L. A. (toim.) *MediaSport*. New York: Routledge. 27 - 56.
- Koivunen A. 1997. Feministisen kritiikin haaste mediatutkimukselle. Teoksessa

- Koivunen, A. & Hietala, V. (toim.). Kanavat auki. Televisiotutkimuksen lukemisto. Turun Yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:61. 209-214.
- Koivunen, A. & Hietala, V. (toim.) 1997. Kanavat auki. Televisiotutkimuksen lukemisto. Turun Yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja A:61.
- Kuparinen, M. 1993. TV-uutisten kertomusmaailma. Yleisradion pääuutislähetysten estetiikka. Jyväskylän yliopisto. Taidekasvatuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Laitinen, A. 1983. Katsaus liikuntasosiologiseen naisurheilututkimukseen. Teoksessa Laitinen A. (toim.) Liikunta ja nainen. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos, opetusmonisteita nro 10, 28-39.
- Lumpkin, A. & Williams, L. D. 1991. An analysis of Sport Illustrated feature articles 1954- 1987. *Sociology of Sport Journal* 8(1), 16-32.
- Markula, P. & Valli, T. 1986. Urheilevan naisen kuva sanomalehdessä, Kuva-analyysi Ilta-Sanomien ja Turun Sanomien urheilusivuista. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Masterman, L. 1991. Medioita Oppimassa: Mediakasvatuksen perusteet. Toinen painos. Helsinki: KSL.
- Mertaniemi, M. 1995. Palaneen käryä urheilujutuissa. Analyysi kolmen sanomalehden doping-kirjoittelusta Stig Wetzellin, Martti Vainion ja Minna Lainion tapausten yhteydessä. Jyväskylän Yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Miettinen, J. & Wiio, J. 1994. Televisio. Teoksessa Nordenstreng, K. & Wiio, O.A. (toim.). Joukkoviestintä Suomessa. Espoo: Weilin+Göös, 117-136.
- Moisio, T. 1990. Naisurheilutoimittajien kokemat ammatilliset ennakkoluulot sanomalehdissä. Tampereen Yliopisto. Toimittajatutkimuksen tutkielma.
- Naula, T. 1994. 'Nopeuden ja kauneuden symbioosi -urheilujournalismin naiskuva kolmessa suomalaisessa sanomalehdessä kohteena yleisurheilun MM-kilpailut 1993. Tampereen Yliopisto. Tiedotusopin laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Nieminen, S. 1994. Kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen sanomalehti

- Keskisuomalaisen urheilusivuilla. Jyväskylän Yliopisto. Journalistiikan laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Ordman, V. L. & Zillman, D. 1994. Women sport reporters: Have they caught up? *Journal of Sport and Social Issues* 1(18), 66-75.
- Perko, T. 1998. Media on nykypäivän kirkko ja raamattu. Teoksessa Perko, T. & Salokangas, R. (toim.). *Kymmenen kysymystä journalismista*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 9 - 38.
- Pietilä, V. 1971. Joukkotiedotuksen perillemeno ja vaikutukset. Jyväskylä.
- Pietilä, V. 1995. TV-uutisista, hyvää iltaa. Merkityksen ulottuvuudet televisiouutisjutuissa. *Yleisradionjulkaisusarja: Tutkimus* 4/1995. Tampere: Vastapaino.
- Pirinen, R. 1993. 'Hymyn takana piilee voimainen.' Naisurheilijoiden representoimat naiseudet naistenlehdissä 1950-luvulta 1980-luvulle. Jyväskylän Yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos. Lisensiaatin tutkimus.
- Pirinen, R. 1997. The construction of women's positions in sport: a textual analysis of articles on female athletes in Finnish women's magazines. *Sociology of Sport Journal* 14(3), 290-301.
- Pirinen, R. 1998a. Sukupuoli ja mediaurheilu. Teoksessa Halmesvirta, A. & Roiko-Jokela, H. (toim.). *Urheilu, historia ja julkisuus*. Suomen urheilu-historiallisen seuran vuosikirja. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 25- 35.
- Pirinen, R. 1998b. Liikkuva nainen ja jähmeä mies. Sukupuolen rakentuminen painonnostosta ja Naisten Kympeistä kertovissa artikkeleissa. *Naistutkimus - Kvinnoforskning* 2 (11), 16-31.
- Pänkäläinen, S. 1991. Urheilujournalismin synty ja kehitys suomalaisessa päivälehdissä ennen vuotta 1945. *Kuningas jalkapallon julkisuus*. Tampereen Yliopisto. Tiedotusopin laitos. Lisensiaatin tutkimus.
- Pänkäläinen, S. 1998a. Vaikenemisellako kultaa. *Liikunta ja Tiede*, 35 vsk, (4), 37- 39.
- Pänkäläinen, S. 1998b. Suomalainen urheilujournalismi. Liikuntatieteellisen seuran julkaisusarja *Impulssi XV*. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.
- Rintala, J. & Birrell, S. 1984. Fair treatment for the active female: a content

- analysis of Young Athlete magazine. *Sociology of Sport Journal* 1(3), 231-250.
- Saarinen, A. 1992. Feminist research – an intellectual adventure? A research autobiography and reflections on the development, state and strategies of change of feminist research. Research institute for social sciences. The University of Tampere. Centre for Women's Studies and Gender Relations. Publications. Series N 4. Jyväskylä.
- Sana, E. (toim.) 1995. Naiset, miehet ja uutiset. Yleisradion tasa-arvotoimikunnan julkaisuja A1. Helsinki: Yleisradio.
- Savolainen, T. & Zilliacus- Tikkanen, H. 1992. Women in Finnish Broadcasting. Helsinki: Publication of The Finnish National Commission for Unesco nro 61.
- Savolainen, T. 1992. The representation of women and women's issues. Teoksessa Savolainen, T. & Zilliacus- Tikkanen, H. (toim.) 1992. Women in Finnish Broadcasting. Helsinki: Publication of The Finnish National Commission for Unesco nro 61, 24-38.
- Spears, G. & Seydegart, K. 1994. Gender portrayal in English television coverage on the 1994 Olympic games. Research conducted for Sport Canada. Erin (Canada Ontario): Erin Research.
- Steinbock, D. 1990. Amerikkalaiset tv-uutiset. Oy Yleisradio Ab. Sarja B5/1990. Helsinki.
- Suuronen, J. 1995. Muuttunut urheilukulttuuri, muuttuneet urheilusivut. Helsingin Sanomien ja Keski-suomalaisen urheilusivujen sisältö vuosina 1959 ja 1989. Jyväskylän Yliopisto. Journalistiikan laitos. Pro gradu - tutkielma.
- Tuchman, G. 1978. Introduction. The symbolic annihilation of women by the mass media. Teoksessa Tuchman, G. & Daniels, A.K. & Benet, J. (toim.) *Hearth and home. Images of women in the mass media.* New York: Oxford University Press, 3-38.
- Unesco 1987. Women and media decision-making: The invisible barriers. Paris: Unesco.
- Virtapohja, K. 1996. 'Se on siinä.' Tutkimus jääkiekon maailmanmestaruudesta mediasta ja urheilusankaruudesta, mediasta ja urheilusankaruuden

- tuottamisesta. Jyväskylän Yliopisto. Journalistiikan laitos. Lisensiaatin tutkimus.
- Virtapohja, K. 1998. Sankareiden salaisuudet - journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylän yliopisto. Journalistiikan laitos. Väitöskirja. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Vuolle, P. 1983. Liikuntaviestintä. Liikuntasuunnittelun laitoksen opetusmonisteita n:o 9. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.
- Willis, P. 1994. Women in sport in ideology. Teoksessa Birrell, S. & Cole, C.L.(toim.) Women, Sport and Culture. Champaign Ill.: Human Kinetics, Inc, 31-46.
- Yhteinen maali. 1998. Suomen Liikunta ja Urheilu (SLU) ry:n ohjelma naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta vuosille 1998-2000. Helsinki: SLU.
- Yleisradion vuosikertomus. 1997. Helsinki: Yleisradio.
- Yleistä Ylestä. 1998. YLE esite kirjanen. Helsinki: Yleisradio.
- Ylinen, R. 1998. Urheilujournalismilta vaaditaan enemmän. Suomen Lehdistö, 68. vsk. (4), 20-23.
- Zilliacus-Tikkanen, H. 1992. Kvinnlig och manlig journalistik. Nyhetsvärdening ur jämställdhetssynvinkel. Helsingin Yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Zoonen, L. van. 1988. Rethinking women and the news. European Journal of Communication 1(3), 35-53.

LIITTEET

LIITE 1. Urheilu- uutisten analysointilomake, miesurheilijat

Kanava Ohjelma Pvm Klo Kesto

Uutisankkuri: Nainen/ Mies

Toimittaja: Nainen/ Mies

Uutinen/ Aihe:

Sukupuoleen liittyvät ilmaisut:

Kesto min/s: ääni: _____ kuva: _____

Laji:

Uutisen paikka (esim. 2/5):

Naisen rooli:

Uutisvalintakriteeri: tuoreus, kansallinen näkökulma,

jatkuvuus, eliittikeskeisyys, henkilökeskeisyys, negatiivisuus,

muutos

Kuva:

LIITE 2. Urheilu-uutisten analysointilomake, naisurheilijat

Kanava Ohjelma Pvm Klo Kesto

Uutisankkuri: Nainen/ Mies

Toimittaja: Nainen/ Mies

Uutinen/ Aihe:

Sukupuoleen liittyvät ilmaisut:

Kesto min/s: ääni: _____ kuva: _____

Laji:

Uutisen paikka (esim. 2/5):

Naisen rooli:

Uutisvalintakriteeri: tuoreus, kansallinen näkökulma,

jatkuvuus, eliittikeskeisyys, henkilökeskeisyys, negatiivisuus,

muutos

Kuva:

LITTE 3. Urheilu-uutisten analysointilomake, muut miehet

Kanava Ohjelma Pvm Klo Kesto

Uutisankkuri: Nainen/ Mies

Toimittaja: Nainen/ Mies

Uutinen/ Aihe:

Sukupuoleen liittyvät ilmaiset:

Kesto min/s: ääni: _____ kuva: _____

Laji:

Uutisen paikka (esim. 2/5):

Naisen rooli:

Uutisvalintakriteeri: tuoreus, kansallinen näkökulma,

jatkuvuus, eliittikeskeisyys, henkilökeskeisyys, negatiivisuus,

muutos

Kuva:

LIITE 4. Urheilu-uutisten analysointilomake, muut naiset

Kanava Ohjelma Pvm Klo Kesto

Uutisankkuri: Nainen/ Mies

Toimittaja: Nainen/ Mies

Uutinen/ Aihe:

Sukupuoleen liittyvät ilmaisut:

Kesto min/s: ääni: _____ kuva: _____

Laji:

Uutisen paikka (esim. 2/5):

Naisen rooli:

Uutisvalintakriteeri: tuoreus, kansallinen näkökulma,

jatkuvuus, eliittikeskeisyys, henkilökeskeisyys, negatiivisuus,

muutos

Kuva:

LITTE 5. Urheilu-uutisten analysointilomake, muut

Kanava Ohjelma Pvm Klo Kesto

Uutisankkuri: Nainen/ Mies

Toimittaja: Nainen/ Mies

Uutinen/ Aihe:

Sukupuoleen liittyvät ilmaisut:

Kesto min/s: ääni: _____ kuva: _____

Laji:

Uutisen paikka (esim. 2/5):

Naisen rooli:

Uutisvalintakriteeri: tuoreus, kansallinen näkökulma,

jatkuvuus, eliittikeskeisyys, henkilökeskeisyys, negatiivisuus,

muutos

Kuva: